

Aktualizacja informatora w ramach projektu „Wiedza potrzebna od zaraz - działania informacyjne i poradnicze na rzecz osób z autyzmem”.

Czerwiec 2015 r., aktualizacja częściowa

Aktualizacja informatora w ramach projektu „Autyzm – poradnictwo specjalistyczne przeciw wykluczeniu” realizowanego w ramach programu Obywatele dla Demokracji, finansowanego z Funduszy EOG.

Maj 2015 r., aktualizacja częściowa

Aktualizacja informatora w ramach projektu „Od wykluczenia do integracji - w obronie podstawowych praw osób z autyzmem” realizowanego przy wsparciu Szwajcarii w ramach szwajcarskiego programu współpracy z nowymi krajami członkowskimi Unii Europejskiej.

kwiecień-maj 2014 r., aktualizacja częściowa

Informator dla rodziców osób z autyzmem województwo łódzkie

edycja pierwsza, maj 2011 r.

Informator opracowano w ramach Projektu

„Prowadzenie poradnictwa psychologicznego, socjalno-prawnego oraz udzielanie informacji o uprawnieniach i usługach na rzecz osób z autyzmem i ich rodzin”

współfinansowanego przez

Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych.

Aktualizacja **czerwiec 2012 r.**

PRZED DIAGNOZĄ	3
PO DIAGNOZIE.....	5
I. ŚWIADCZENIA ZDROWOTNE I REHABILITACYJNE.....	5
POMOC W RAMACH UBEZPIECZENIA ZDROWOTNEGO.....	5
PORADNIE DLA OSÓB Z AUTYZMEM.....	7
NIEPUBLICZNE ZAKŁADY OPIEKI ZDROWOTNEJ.....	13
PORADNIE ZDROWIA PSYCHICZNEGO.....	14
PLACÓWKI ORGANIZACJI POZARZĄDOWYCH.....	15
PRYWATNE PLACÓWKI DIAGNOSTYCZNO-TERAPEUTYCZNE.....	16
II. POMOC OFEROWANA W RAMACH SYSTEMU EDUKACJI.....	17
ŚWIADCZENIA PORADNI PSYCHOLOGICZNO-PEDAGOGICZNYCH.....	17
WCZESNE WSPOMAGANIE ROZWOJU.....	20
PLACÓWKI PRZEDSZKOLNE I SZKOLNE DLA DZIECI Z AUTYZMEM.....	25
III. WSPARCIE OFEROWANE W RAMACH POMOCY SPOŁECZNEJ.....	44
SPECJALISTYCZNE USŁUGI OPIEKUŃCZE.....	44
ŚWIADCZENIE PIENIĘŻNE - ZASIŁEK CELOWY.....	45
PRACA SOCJALNA I PORADNICTWO SPECJALISTYCZNE.....	46
IV. ŚWIADCZENIA SOCJALNE DLA OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH I ICH RODZIN.....	47
ZASIŁEK PIEŁĘGNACYJNY.....	47
ZASIŁEK RODZINNY WRAZ Z DODATKAMI.....	49
ŚWIADCZENIE PIEŁĘGNACYJNE.....	56
SPECJALNY ZASIŁEK OPIEKUŃCZY.....	58
V. ORZEKANIE O NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI	60
TRYB ORZEKANIA.....	60
LEGITYMACJE OSOBY NIEPEŁNOSPRAWNEJ.....	63
ULGOWE PRZEJAZDY KOMUNIKACJĄ LOKALNĄ.....	64
VI. DOFINANSOWANIE ZE ŚRODKÓW PFRON.....	64
TURNUS REHABILITACYJNY.....	64
DOFINANSOWANIE LIKWIDACJI BARIER TECHNICZNYCH ORAZ KOMUNIKACYJNYCH.....	68
VII. WSPARCIE DOROSŁYCH OSÓB Z AUTYZMEM.....	68
ŚRODOWISKOWE DOMY SAMOPOMOCY.....	69
WARSZTATY TERAPII ZAJĘCIOWEJ.....	74
ZAKŁADY AKTYWNOŚCI ZAWODOWEJ.....	81
VIII. DZIAŁALNOŚĆ ORGANIZACJI POZARZĄDOWYCH.....	81
SPIS ORGANIZACJI W WOJEWÓDZTWIE ŁÓDZKIM.....	82

PRZED DIAGNOZĄ

– podejrzenie autyzmu lub innych całościowych zaburzeń rozwojowych

Z badań wynika,
że w większości przypadków
pierwszy niepokój i podejrzenie,
że rozwój dziecka nie jest prawidłowy,
sygnalizują rodzice.

Jest to oczywiste ze względu na charakter zaburzeń autystycznych – są to zaburzenia relacji i porozumiewania się z innymi osobami oraz tendencja do nietypowych, dziwnych, stereotypowych zachowań i zainteresowań, ograniczenie różnorodności zabawy. Wczesne oznaki takich nieprawidłowości rozwojowych są najbardziej zauważalne w naturalnych relacjach i sytuacjach domowych, rodzinnych. Dlatego pierwsi spostrzec je mogą rodzice.

Niekiedy sygnał wyływa od członków dalszej rodziny, opiekunek, lekarzy, wychowawców przedszkolnych, psychologów lub innych osób mających kontakt z dzieckiem. W przypadku takich podejrzeń, warto szybko zgłosić się na wizytę do specjalistycznego ośrodka (Poradni dla Dzieci z Autyzmem) z prośbą o ocenę rozwoju dziecka (szybko z tego względu, że oczekiwanie na termin wizyty może być długie). W większości tego rodzaju placówek, również finansowanych przez NFZ, **nie jest wymagane skierowanie**. Jeżeli jego przedstawienie jest wymagane, poproś o nie lekarza rodzinnego lub pediatrę w Twojej Poradni podstawowej opieki zdrowotnej.

**Informacje o placówkach, w których możesz uzyskać
pomoc diagnostyczną, znajdziesz w rozdziale
ŚWIADCZENIA ZDROWOTNE I REHABILITACYJNE**

■ **WAŻNE INFORMACJE** ►► Twoje dziecko i Ty potrzebujecie konkretnej oceny prawidłowości rozwoju dziecka – wykluczenia lub potwierdzenia zaburzeń – przez postawienie rozpoznania zgodnego z kryteriami diagnostycznymi obowiązującej w Polsce klasyfikacji Światowej Organizacji Zdrowia ICD-10 (*patrz ramka z wykazem rozpoznań CAŁOŚCIOWYCH ZABURZEŃ ROZWOJOWYCH*).

CAŁOŚCIOWE ZABURZENIA ROZWOJOWE

Wykaz rozpoznań według obowiązującej w Polsce
Międzynarodowej Klasyfikacji
Chorób i Problemów Zdrowotnych ICD-10

F 84 Całościowe zaburzenia rozwojowe

F 84.0 Autyzm dziecięcy

F 84.1 Autyzm atypowy

F 84.2 Zespół Retta

F 84.3 Inne dziecięce zaburzenia dezintegracyjne

F 84.4 Zaburzenia hiperkinetyczne z towarzyszącym upośledzeniem umysłowym i ruchami stereotypowymi

F 84.5 Zespół Aspergera

F 84.8 Inne całościowe zaburzenia rozwojowe

F 84.9 Całościowe zaburzenia rozwojowe, nieokreślone

W przypadkach trudnych diagnostycznie może to być początkowo rozpoznanie wstępne, do dalszej obserwacji i weryfikacji diagnozy w ciągu kilku miesięcy. Placówka, stawiająca rozpoznanie wstępne, powinna wskazać jak i gdzie kontynuować postępowanie diagnostyczne.

W przypadku występowania nieprawidłowości w rozwoju, przedłużenie procesu stawiania ostatecznej diagnozy nie powinno odraczać podjęcia oddziaływań terapeutycznych.

Ze względu na ewentualną potrzebę zapewnienia dziecku odpowiednich świadczeń zdrowotnych, edukacyjnych i pomocy społecznej, konieczne jest uzyskanie **potwierdzenia rozpoznania w formie pisemnego zaświadczenia.**

■ **UWAGA** ► Opisany wyżej proces diagnostyczny dotyczy ustalenia rozpoznania rozumianego w sensie medycznym, to znaczy czy w przypadku Twojego dziecka występuje lub nie występuje autyzm dziecięcy bądź inne całościowe zaburzenie rozwojowe (ze spektrum autyzmu). Taka diagnoza w terminologii medycznej określana jest jako **diagnoza nozologiczna** (oznacza rozpoznanie konkretnej jednostki chorobowej lub zespołu zaburzeń zgodnie z kryteriami diagnostycznymi klasyfikacji ICD-10).

Oprócz diagnozy nozologicznej niezbędne jest również dokonanie **diagnozy funkcjonalnej** Twojego dziecka. **Diagnoza funkcjonalna** określa poziom rozwojowy dziecka we wszystkich istotnych funkcjach, m.in. ruchowych, percepcyjnych, poznawczych, porozumiewania się z otoczeniem, w odniesieniu do inwentarzy prawidłowego rozwoju. Dokonywana jest przy pomocy odpowiednich skal i testów. Najczęściej stosowanym narzędziem diagnostycznym dla dzieci z autyzmem jest PEP-R (Profil Psychoedukacyjny wg E. Schoplera), a dla młodzieży i dorosłych z autyzmem – jego odpowiednia do wieku wersja AAPEP (lub nowsza TTAP). Diagnoza funkcjonalna jest podstawą do tworzenia **indywidualnych planów i programów terapeutycznych oraz edukacyjnych** dla dzieci i młodzieży z autyzmem. Powinna być cyklicznie ponawiana w miarę rozwoju dziecka. Jest podstawą kompleksowego postępowania terapeutycznego. Dlatego jest niezbędna w następnych etapach po diagnozie nozologicznej.

PO DIAGNOZIE

Jeżeli w wyniku postępowania diagnostycznego podejrzenie zaburzeń rozwoju u Twojego dziecka zostało potwierdzone, jeżeli rozpoznano u niego autyzm dziecięcy, Zespół Aspergera lub inne całościowe zaburzenie rozwojowe to:

twoje dziecko powinno zostać jak najszybciej objęte pomocą terapeutyczną, rehabilitacyjną i edukacyjną.

Składają się na nią świadczenia zdrowotne, edukacyjne (dla dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi) oraz pomocy społecznej, które przedstawiamy w kolejnych rozdziałach Informatora.

■ **UWAGA** ► Z interwencją terapeutyczną nie można czekać również w przypadku przedłużania się procesu diagnostycznego.

Może mieć miejsce sytuacja, w której ze względu na trudności diagnostyczne po pierwszych wizytach nie zostało jeszcze postawione ostateczne, jednoznaczne rozpoznanie. Niezbędna jest wówczas dłuższa obserwacja, kontynuacja postępowania diagnostycznego. Jednak jeżeli diagnoza wstępna potwierdza podejrzenie całościowych zaburzeń rozwojowych, konieczne jest podjęcie oddziaływań terapeutycznych i rehabilitacyjnych bezzwłocznie, na podstawie wstępnego rozpoznania, nie czekając na potwierdzenie ostatecznej diagnozy.

I. ŚWIADCZENIA ZDROWOTNE I REHABILITACYJNE

■ POMOC W RAMACH UBEZPIECZENIA ZDROWOTNEGO

System opieki zdrowotnej w Polsce powinien obejmować pomocą specjalistyczną osoby z autyzmem. Narodowy Fundusz Zdrowia (NFZ) zawiera umowy na świadczenie usług zdrowotnych dla osób z autyzmem i innymi pokrewnymi zaburzeniami rozwojowymi. Usługi te są kontraktowane w ramach Poradni dla Osób z Autyzmem. Także Poradnie Zdrowia Psychicznego dla Dzieci i Młodzieży mogą zaktraktować świadczenia zdrowotne dla osób z autyzmem, jeżeli prowadzą odpowiednie programy terapeutyczne dla tych osób. NFZ zawiera kontrakty na świadczenia Poradni dla Osób z Autyzmem również z niepublicznymi poradniami (niepublicznymi zakładami opieki zdrowotnej NZOZ), prowadzonymi przez organizacje pozarządowe (stowarzyszenia i fundacje) oraz podmioty prywatne.

■ **UWAGA** ► Twoje dziecko może skorzystać ze świadczeń zdrowotnych finansowanych ze środków publicznych, jeżeli odprowadzane są składki zdrowotne za dziecko (powinno być ono zgłoszone do ubezpieczenia). Korzystając ze służby zdrowia w ramach ubezpieczenia zdrowotnego, należy przedstawić dowód ubezpieczenia.

Jeżeli masz problemy z uzyskaniem dostępu do świadczeń zdrowotnych

(odległy termin wizyty, brak miejsc, brak specjalistycznych placówek zdrowotnych dla osób z autyzmem) skargi możesz kierować do:

Działu Skarg i Wniosków Łódzkiego Oddziału Wojewódzkiego NFZ

ul. Żeligowskiego 32/34, 90-643 Łódź, tel. (042) 275 41 40, 42 275 41 43, fax (042) 275 41 60,
e-mail: skargi@nfz-lodz.pl

Działu Skarg i Wniosków przy Centrali Narodowego Funduszu Zdrowia

ul. Grójecka 186, 02-390 Warszawa, tel. (022) 572 61 55, 572 61 95

Biura Rzecznika Praw Pacjenta

ul. Młynarska 46, 01-171 Warszawa, sekretariat: tel. (022) 532 82 50, fax (022) 532 82 30
ogólnopolska bezpłatna infolinia: 800 190 590
e-mail: sekretariat@bpp.gov.pl
www.bpp.gov.pl

Fundacji Instytut Praw Pacjenta i Edukacji Zdrowotnej

ul. Nowogrodzka 62a lok. 315, 02-002 Warszawa, tel. (022) 474 15 22, fax (022) 474 15 23
e-mail: kontakt@prawapacjenta.eu
<http://www.prawapacjenta.eu/>

Dokumentem potwierdzającym prawo do świadczeń zdrowotnych może być:

- dla osoby zatrudnionej na podstawie umowy o pracę – druk ZUS RMUA wydawany przez pracodawcę, aktualne zaświadczenie z zakładu pracy, legitymacja ubezpieczeniowa wraz z aktualnym wpisem i pieczętką (wpis ten ważny jest tylko miesiąc),
- dla osoby prowadzącej działalność gospodarczą – aktualny dowód wpłaty składki na ubezpieczenie zdrowotne,
- dla osoby ubezpieczonej w KRUS – legitymacja KRUS wraz z dowodem wpłaty ostatniej składki na ubezpieczenie społeczne,
- dla emerytów i rencistów – legitymacja emeryta lub rencisty lub aktualny odcinek emerytury lub renty,
- dla osoby bezrobotnej – aktualne zaświadczenie z Urzędu Pracy,
- dla osoby ubezpieczonej dobrowolnie – umowa zawarta z NFZ wraz z aktualnym dowodem opłaty składki,
- dla członka rodziny osoby ubezpieczonej – dowód opłacenia składki zdrowotnej przez osobę, która zgłosiła członków rodziny do ubezpieczenia zdrowotnego, legitymacja rodzinna z wpisanymi członkami rodziny wraz z aktualną datą i pieczętką płatnika lub ZUS, aktualne zaświadczenie z zakładu pracy, legitymacja emeryta lub rencisty z wpisanymi członkami rodziny wraz z aktualnym odcinkiem emerytury lub renty; w przypadku członków rodziny – dzieci, które ukończyły 18 r.ż., dodatkowo należy przedstawić dokument potwierdzający fakt kontynuacji nauki (do 26 r.ż.) lub dokument potwierdzający znaczny stopień niepełnosprawności.

■ **Gdzie szukać informacji?** ► Informacje o tym, które poradnie zawarły kontrakt z Narodowym Funduszem Zdrowia na leczenie osób z autyzmem można uzyskać:

- dzwoniąc na prowadzoną w Łódzkim Oddziale Wojewódzkim NFZ infolinię dotyczącą m.in. kontraktów zawartych na świadczenia zdrowotne: 800 133 773
- na stronie internetowej NFZ

Informator o umowach => Opieka psychiatryczna i leczenie uzależnień => Świadczenia dla osób autyzmem dziecięcym lub innymi całościowymi zaburzeniami rozwoju

<https://aplikacje.nfz.gov.pl/umowy/Provider/Index?ROK=2015&OW=05&ServiceType=00&Code=&Name=&City=&Nip=&Regon=&Product=%C5%9Bwiadczenia+dla+os%C3%B3b+z+autyzm+em&OrthopedicSupply=false>

PORADNIE DLA OSÓB Z AUTYZMEM
DZIAŁAJĄCE W RAMACH PUBLICZNEJ SŁUŻBY ZDROWIA
KTÓRE MAJĄ ZAWARTY KONTRAKT Z NFZ W 2015 R.

BRAK

NIEPUBLICZNE ZAKŁADY OPIEKI ZDROWOTNEJ
PORADNIE DLA OSÓB Z AUTYZMEM,
KTÓRE MAJĄ W 2015 R. ZAWARTY KONTRAKT Z NFZ

Łódź

Fundacja Jaś i Małgosia (JiM)

ul. Tatrzańska 105, 93-279 Łódź, tel./ fax (042) 643 46 70

e-mail: help@jim.org

<http://www.jim.org/>

**NZOZ Fundacji Pomocy Dzieciom „Jaś i Małgosia“
Poradnia dla Osób z Autyzmem**

*Dni i godziny przyjmowania pacjentów:
poniedziałek - piątek: 8.00-19.00*

Oferowana pomoc:

DIAGNOSTYKA:

- autyzm, autyzm atypowy, Zespół Aspergera, całościowe zaburzenia rozwoju
- psychiatryczna, psychologiczna, pedagogiczna, logopedyczna, SI
- diagnoza przeprowadzana jest również w ramach Projektu ze środków FIO (kompleksowa diagnoza specjalistyczna, w tym medyczna)
- konsultacje psychiatryczne
- konsultacje pediatryczne

orientacyjny czas oczekiwania: 6-7 miesięcy

kryteria zapisów: dzieci i młodzież od 2 roku życia

Oferowana pomoc:

TERAPIA I REHABILITACJA:

- autyzm, autyzm atypowy, Zespół Aspergera, całościowe zaburzenia rozwoju
- terapia behawioralna
- terapia psychologiczna
- terapia pedagogiczna
- integracja sensoryczna
- stymulacja wielozmysłowa
- Metoda Ruchu Rozwijającego Weroniki Sherborne
- rehabilitacja ruchowa
- trening słuchowy JIAS
- trening umiejętności społecznych
- muzykoterapia
- terapia psychomotoryczna

orientacyjny czas oczekiwania: informacja telefoniczna o dostępności miejsc

kryteria zapisów: do 7 r. ż.

Oddział Dzienny Psychiatryczno-Rehabilitacyjny

*Dni i godziny przyjmowania pacjentów:
poniedziałek - piątek: 8.00-16.00*

Oferowana pomoc:

TERAPIA I REHABILITACJA:

- całościowe zaburzenia rozwoju
- terapia behawioralna
- terapia psychologiczna
- terapia pedagogiczna
- terapia logopedyczna
- integracja sensoryczna
- stymulacja wielozmysłowa
- Metoda Ruchu Rozwijającego Weroniki Sherborne
- rehabilitacja ruchowa
- trening słuchowy JIAS
- trening umiejętności społecznych
- muzykoterapia
- terapia psychomotoryczna

orientacyjny czas oczekiwania: informacja telefoniczna o dostępności miejsc

kryteria zapisów: dzieci powyżej 7 roku życia, młodzież i młode, uczące się osoby dorosłe – do 26 roku życia

Centrum Terapii i Edukacji Fundacji Jaś i Małgosia

*Dni i godziny przyjmowania pacjentów:
poniedziałek - piątek: 8.00-19.00*

Oferowana pomoc:

DIAGNOSTYKA:

- autyzm, autyzm atypowy, Zespół Aspergera, całościowe zaburzenia rozwoju
- psychiatryczna, psychologiczna, pedagogiczna, logopedyczna, SI
- diagnoza przeprowadzana jest również w ramach Projektu ze środków FIO (kompleksowa diagnoza specjalistyczna, w tym medyczna)

orientacyjny czas oczekiwania: na bieżąco

kryteria zapisów: dzieci i młodzież od 2 roku życia

Oferowana pomoc:

TERAPIA I REHABILITACJA:

- autyzm, autyzm atypowy, Zespół Aspergera, całościowe zaburzenia rozwoju
- zajęcia z logopedą
- terapia psychologiczna
- terapia pedagogiczna
- integracja sensoryczna
- stymulacja wielozmysłowa
- Metoda Ruchu Rozwijającego Weroniki Sherborne
- rehabilitacja ruchowa
- trening słuchowy JIAS
- trening umiejętności społecznych

kryteria zapisów: dzieci i młodzież

WCZESNE WSPOMAGANIE ROZWOJU:

- dla dzieci z orzeczeniami o potrzebie wczesnego wspomaganie rozwoju wydanymi przez Poradnię Psychologiczno-Pedagogiczną
- dodatkowo wczesne wspomaganie rozwoju realizowane jest w ramach Projektu finansowanego z FIO. Wczesnym wspomaganie w ramach Projektu objęte są wszystkie dzieci od momentu wykrycia zaburzeń ze spektrum autyzmu do 6 r. ż oraz dzieci z grupy ryzyka, które przejawiają zachowania ze spektrum autyzmu.

Inne formy terapii i rehabilitacji w ramach działalności Fundacji Jaś i Małgosia (JiM):

Oferowana pomoc:

SZKOLENIA:

- szkolenia dla rodziców, terapeutów, pedagogów, psychologów, studentów dotyczące zagadnienia diagnozy i terapii autyzmu

TURNUSY REHABILITACYJNE:

- dla dzieci i młodzieży z autyzmem, Zespołem Aspergera, całościowymi zaburzeniami rozwoju i in. z orzeczenie o niepełnosprawności

TEATR BEZ KURTYNY

- w Teatrze grają osoby niepełnosprawne intelektualnie, uczestnicy WTZ
- do teatru mogą się zgłaszać osoby z autyzmem, Zespołem Aspergera i całościowymi zaburzeniami rozwoju

Uwaga: teatr działa w ramach WTZ prowadzonego przez Fundację

Krajowe Towarzystwo Autyzmu Oddział w Łodzi

ul. Chocianowicka 198, 93-460 Łódź, tel. (042) 680 21 00, fax (042) 680 21 01

e-mail: navicula@life.pl

<http://www.navicula.pl/>

NAVICULA - Centrum Diagnostyki i Terapii Autyzmu

ul. Chocianowicka 198, 93-460 Łódź, tel. (042) 680 21 00, fax (042) 680 21 01

ul. Cedry 2, 91-129 Łódź, tel. (042) 611 83 45

e-mail: centrum@navicula.pl

<http://www.navicula.pl/>

NZOZ Poradnia dla Osób z Autyzmem

*Dni i godziny przyjmowania pacjentów:
poniedziałek - piątek: 8.00-19.00*

Oferowana pomoc:

DIAGNOSTYKA:

- autyzm, Zespół Aspergera, całościowe zaburzenia rozwoju

- diagnoza kompleksowa: nozologiczna i funkcjonalna

orientacyjny czas oczekiwania: dzieci do 3 roku życia: ok. 3 miesiące;

dzieci od 4 do 7 roku życia: około 31 miesiące;

dzieci i młodzież powyżej 7 roku życia:

około 43 miesiące

kryteria zapisów: dzieci, młodzież, osoby dorosłe

Oferowana pomoc:

TERAPIA I REHABILITACJA:

- autyzm, Zespół Aspergera, całościowe zaburzenia rozwoju

- wczesne wspomaganie rozwoju

Podstawowe bloki PTR

- konsultacje co 3 m-ce

Rozszerzone bloki PTR:

- treningi edukacyjno-behawioralne podstawowe – z terapeutą prowadzącym

- treningi edukacyjno-behawioralne wspierające

Treningi wspierające realizowane są w postaci zajęć takich jak:

- logopedia właściwa z elementami komunikacji alternatywnej i wspomaganiej

- stymulacja mono i polisensoryczna

- integracja sensoryczna

- trening słuchowy

- trening słuchowy (Tomatis, Johansen)

- trening koncentracji uwagi (BFB)

- trening umiejętności społecznych (TUS)

- trening relaksacyjny

- zajęcia ruchowe (według W. Sherborne, muzykoterapia)

- terapia zajęciowa

kryteria wiekowe: dzieci i młodzież

orientacyjny czas oczekiwania: dzieci do 6-7 roku życia po diagnozie:

maksymalnie 6 miesiące; nastolatki

z Zespołem Aspergera i wysoko

funkcjonujące z autyzmem: w miarę wolnych

miejsz zapisy na TUS;

dla osób, które nie są

objęte systematyczną terapią Poradni:

możliwość skorzystania z konsultacji

psychologicznej raz na 2-3 miesiące.

Piotrków Trybunalski

Stowarzyszenie Przyjaciół Dzieci i Młodzieży Niepełnosprawnej „SZANSA”

ul. Wysoka 21, 97-300 Piotrków Trybunalski, tel./ fax (44) 645 96 40

e-mail: kontakt@centrumszansa.pl

www.centrumszansa.pl

Centrum Edukacyjno-Rehabilitacyjne „SZANSA”

e-mail: kontakt@centrumszansa.pl

www.centrumszansa.pl

NZOZ

Poradnia dla Osób z Autyzmem Dziecięcym

Dni i godziny przyjmowania pacjentów:

poniedziałek 8.30-18.00

wtorek 8.30-15.30

środa 8.00-13.30

czwartek 8.00-13.00

piątek 8.30-15.00

sobota 8.00-12.40

Oferowana pomoc:

DIAGNOSTYKA:

- autyzm, Zespół Aspergera, całościowe zaburzenia rozwoju
  - diagnoza kompleksowa: psychiatryczna i psychologiczna
- orientacyjny czas oczekiwania:** około 1 miesiąca
kryteria zapisów: dzieci i młodzież do 18 r.ż.

Oferowana pomoc:

TERAPIA I REHABILITACJA:

- autyzm, Zespół Aspergera, całościowe zaburzenia rozwoju
  - terapia behawioralna indywidualna i grupowa
  - indywidualna rehabilitacja ruchowa
  - integracja sensoryczna (terapia indywidualna)
  - terapia psychologiczna indywidualna i grupowa
  - terapia logopedyczna (zajęcia indywidualne)
  - Metoda Ruchu Rozwijającego Weroniki Sherborne
  - Trening Umiejętności Społecznych
- orientacyjny czas oczekiwania:** w miarę wolnych miejsc
kryteria wiekowe: dzieci i młodzież do 18 r.ż.

Poradnia rehabilitacyjna

Dział (Pracownia) Fizjoterapii

Ośrodek Rehabilitacji Diennej dla Dzieci

Poradnia Logopedyczna

Skierniewice

Stowarzyszenie Rodziców i Opiekunów Dzieci Niepełnosprawnych "Wspólna Troska"

ul. Stefana Batorego 64H, 96-100 Skierniewice, tel. 504 076 640

e-mail: biuro@wspolnatroska.pl

<http://wspolnatroska.pl/>

Ośrodek Opiekuńczo-Rehabilitacyjny dla Dzieci Niepełnosprawnych im. Jana Pawła II

NZOZ Poradnia dla Osób z Autyzmem Dziecięcym, tel. 501 664 266

e-mail: osrodek_dzieci_wp.pl; biuro@wspolnatroska.pl

Dni i godziny przyjmowania pacjentów:

poniedziałek: 8.00-13.00,

wtorek: 13.00-20.00,

środa: 8.00-12.00, 14.00-16.00,

czwartek: 10.00-18.00,

piątek: 9.00-16.00,

sobota: 9.00-15.00.

Oferowana pomoc:

DIAGNOSTYKA:

- autyzm, Zespół Aspergera, całościowe zaburzenia rozwoju

- diagnoza nozologiczna (lekarska)

orientacyjny czas oczekiwania: około 2 lat

kryteria zapisów: dzieci, młodzież, dorośli

Oferowana pomoc:

TERAPIA I REHABILITACJA:

- autyzm, Zespół Aspergera, całościowe zaburzenia rozwoju

- zajęcia indywidualne z logopedą

- terapia psychologiczna

- terapia z pedagogiem specjalnym

- integracja sensoryczna

- Metoda Ruchu Rozwijającego Weroniki Sherborne

orientacyjny czas oczekiwania: około 2 lat

kryteria zapisów: dzieci, młodzież, dorośli

Ośrodek Opiekuńczo-Rehabilitacyjny dla Dzieci Niepełnosprawnych im. Jana Pawła II

Oferowana pomoc:

TERAPIA I REHABILITACJA:

- Trening Umiejętności Społecznych

- usamodzielnianie się

orientacyjny czas oczekiwania: około 1 miesiąca ok

kryteria zapisów: nastolatki (do 18 roku życia) z autyzmem

*UWAGA: zajęcia dofinansowane przez Urząd Miasta Skierniewice
oraz PFRON*

Oferowana pomoc:

INNE DZIAŁANIA STOWARZYSZENIA:

- Centrum Wolontariatu

- Biuro Pośrednictwa Pracy dla Wolontariuszy

- szkolenia dla wolontariuszy

- szkolenia dla koordynatorów pracy wolontarystycznej

- organizowanie akcji podejmowanych przez wolontariuszy

- Biuro Porad Obywatelskich

- organizowanie imprez integracyjnych i okazjonalnych

INNE NIEPUBLICZNE ZAKŁADY OPIEKI ZDROWOTNEJ,
KTÓRE MAJĄ ZAWARTY KONTRAKT Z NFZ W 2015 R.

Łódź

Fundacja Pomocy Dzieciom „Kolorowy Świat”

ul. Żabia 10/12, 91-457 Łódź, tel. (42) 640 67 05, tel./ fax (42) 640 67 06,
tel. kom. 0 508 272 970
e-mail: biuro@kolorowyswiat.org
<http://www.kolorowyswiat.org/>

**NZOZ Dzienny Oddział Rehabilitacyjny dla Dzieci z Zaburzeniami
Wieków Rozwojowych „Kolorowy Ośrodek”**

tel. (42) 640 67 05, 640 67 06
e-mail: k.gielzecka@kolorowyswiat.org
<http://www.kolorowyswiat.org/rehabilitacja/kolorowy-osrodek>

*Dni i godziny przyjmowania pacjentów:
poniedziałek - piątek: 8.00-18.00*

Oferowana pomoc:

TERAPIA I REHABILITACJA:

- autyzm, Zespół Aspergera, całościowe zaburzenia rozwoju
- terapia psychologiczna
- terapia pedagogiczna
- terapia logopedyczna
- fizjoterapia

orientacyjny czas oczekiwania: około 2 miesięcy

kryteria zapisów: dzieci i młodzież do 18 roku życia

PORADNIE ZDROWIA PSYCHICZNEGO,
KTÓRE MAJĄ ZAWARTY KONTRAKT Z NFZ W 2015 R.

Łódź

Poradnia Zdrowia Psychicznego dla dzieci, młodzieży i ich rodzin

ul. Aleksandrowska 159, 91-229 Łódź, tel. (042) 652 92 14, 652 94 01 wew. 819
<http://babinski.home.pl/cms/index.php/poradnie/79-poradnie/98-poradniadladzieci>

*Dni i godziny przyjmowania pacjentów:
poniedziałek-piątek 7.30-20.00*

Oferowana pomoc:

DIAGNOSTYKA:

- autyzm, Zespół Aspergera, całościowe zaburzenia rozwoju
- diagnoza psychiatryczna i psychologiczna
- orientacyjny czas oczekiwania:** około 1 miesiąca
- kryteria zapisów:** dzieci i młodzież do 18 roku życia

Oferowana pomoc:

TERAPIA I REHABILITACJA:

- autyzm, Zespół Aspergera, całościowe zaburzenia rozwoju
- terapia psychologiczna
- orientacyjny czas oczekiwania:** około 1 miesiąca
- kryteria zapisów:** dzieci i młodzież do 18 roku życia

Zgierz

**Polskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym
Koło w Zgierzu**

ul. Chełmska 42/42a, 95-100 Zgierz, tel./ fax (42) 710 10 84
e-mail: psouu@miasto.zgierz.pl
www.psouu.miasto.zgierz.pl

Poradnia Zdrowia Psychicznego dla Dzieci i Młodzieży

ul. Długa 62, 95-100 Zgierz, tel. (42) 717 47 11
<http://www.psouu.miasto.zgierz.pl/owi.html>

*Dni i godziny przyjmowania pacjentów:
poniedziałek - piątek: 8.00-19.00.*

Oferowana pomoc:

TERAPIA I REHABILITACJA:

- autyzm, Zespół Aspergera, całościowe zaburzenia rozwoju
- indywidualne zajęcia z logopedą
- indywidualne zajęcia z psychologiem
- psychoterapia
- opracowywanie indywidualnych programów terapeutycznych
- zalecenia do pracy w domu
- orientacyjny czas oczekiwania:** w miarę wolnych miejsc
- kryteria wiekowe:** dzieci i młodzież do 18 roku życia

INNE PLACÓWKI ORGANIZACJI POZARZĄDOWYCH

Łódź

"Fundacja Rodzin i Terapeutów Autyzm bez granic"

ul. Serdeczna 5 lok.14 , 93-323 Łódź

e-mail: info@autyzm.lodz.pl

http://www.autyzm.lodz.pl/

Oferowana pomoc:

- grupa wsparcia dla rodziców, członków rodzin i opiekunów osób z autyzmem
- spotkania integracyjne dla rodziców, terapeutów i wolontariuszy

UWAGA: od 15 maja 2014 r. zawieszony, do odwołania, kontakt e-mail.

Fundacja Zrozumieć Autyzm

al. 1 Maja 45/8, 90-740 Łódź, tel. kom. 0 509 576 499, 0 793 044 711

e-mail: info@zrozumiecautyzm.pl

http://zrozumiecautyzm.pl/

Punkt terapeutyczny:

ul. 1 Maja 19, 90-740 Łódź

Oferowana pomoc:

TEST SPOŁECZNO-KOMUNIKACYJNY:

- autyzm, Zespół Aspergera, całościowe zaburzenia rozwoju
- GPS Starter – test społeczno-komunikacyjny on-line wykonywany w ramach Programu wspierania rozwoju Growth Through Play: (Rozwój Przez Naukę, GPS)
orientacyjny czas oczekiwania: około 1 miesiąca (w przypadku konsultacji indywidualnej); na bieżąco (w przypadku testu online)

Uwaga: platforma do testu online jest obecnie modyfikowana.
Ponownie zostanie uruchomiona od września 2015 r.

kryteria wiekowe: dzieci, młodzież, dorośli

Oferowana pomoc:

TERAPIA I REHABILITACJA:

- autyzm, Zespół Aspergera, całościowe zaburzenia rozwoju
- Program wspierania rozwoju Growth Through Play: (Rozwój Przez Naukę, GPS). W ramach Programu:
  - układanie i modyfikowanie indywidualnych programów terapeutycznych
  - zalecenia do pracy w domu
  - indywidualne zajęcia terapeutyczne – nauka poprzez zabawę
  - program uzupełniający program nauczania
  - całościowy program domowy
  - praca z dzieckiem nad sferą komunikacji, społeczną, emocjonalną, poznawczą
  - konsultacje on-line, telefoniczne i osobiste z konsultantem i terapeutą podejścia opartego na relacjach dla rodziców
  - szkolenia i warsztaty dla rodziców
  - szkolenia certyfikowane dla terapeutów
  - wsparcie emocjonalne i logistyczne dla rodziców i osób współpracujących z dzieckiem
- obozy terapeutyczne dla dzieci z autyzmem i ich rodzin
orientacyjny czas oczekiwania: około 1 miesiąca
kryteria wiekowe: dzieci, młodzież, dorośli

PRYWATNE PLACÓWKI DIAGNOSTYCZNO-TERAPEUTYCZNE

Łódź

Polski Instytut Ericksonowski

ul. Wioślarska 27, 94-036 Łódź, tel. (42) 688 48 60, tel./ fax (42) 689 00 47

e-mail: info@p-i-e.pl

http://www.p-i-e.pl/

*Dni i godziny przyjmowania pacjentów:
poniedziałek - piątek: 9.00-20.00*

Oferowana pomoc:

DIAGNOSTYKA:

- autyzm, Zespół Aspergera
- diagnoza funkcjonalna
- orientacyjny czas oczekiwania:** ok. 2 tygodni
- kryteria zapisów:** dzieci i młodzież

Oferowana pomoc:

TERAPIA I REHABILITACJA:

- autyzm, Zespół Aspergera, całościowe zaburzenia rozwoju
- zajęcia indywidualne
- elementy terapii behawioralnej
- elementy integracji sensorycznej
- zalecenia do pracy w domu
- grupa wsparcia dla rodziców
- terapia grupowa dla rodziców dzieci doświadczających trudności rozwojowych
- terapia systemowa dla rodzin
- orientacyjny czas oczekiwania:** ok. 2 tygodni
- kryteria zapisów:** przede wszystkim dzieci, młodzież

II. POMOC OFEROWANA W RAMACH SYSTEMU EDUKACJI

■ ŚWIADCZENIA PORADNI PSYCHOLOGICZNO-PEDAGOGICZNYCH

Poradnie wydają orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego niezbędne w przedszkolach i szkołach oraz opinie o potrzebie wczesnego wspomaganie rozwoju, udzielają też pomocy psychologiczno-pedagogicznej uczniom i ich rodzinom.

Do zadań poradni psychologiczno-pedagogicznych należy m.in. terapia zaburzeń rozwojowych, pomoc uczniom w dokonywaniu wyboru kierunku kształcenia, zawodu i planowaniu kariery zawodowej, pomoc rodzicom i nauczycielom w diagnozowaniu i rozwijaniu potencjalnych możliwości oraz mocnych stron uczniów, wspomaganie wychowawczej i edukacyjnej funkcji rodziny oraz szkoły.

Poradnie wydają opinie w sprawach dotyczących m.in.:

- wcześniejszego przyjęcia dziecka do szkoły podstawowej oraz odroczenia rozpoczęcia spełniania obowiązku szkolnego,
- dostosowania wymagań edukacyjnych, wynikających z programu nauczania, do indywidualnych potrzeb psychofizycznych i edukacyjnych ucznia, u którego stwierdzono zaburzenia i odchylenia rozwojowe lub specyficzne trudności w uczeniu się, uniemożliwiające sprostanie tym wymaganiom,
- zwolnienia ucznia z głęboką dysleksją rozwojową z nauki drugiego języka obcego,
- przystąpienia ucznia lub absolwenta z zaburzeniami i odchyleniami rozwojowymi lub ze specyficznymi podstawowej, egzaminu przeprowadzanego w ostatnim roku nauki w gimnazjum, egzaminu maturalnego lub egzaminu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe, w warunkach i formie dostosowanych do indywidualnych potrzeb psychofizycznych ucznia lub absolwenta.

Pomoc oferowana w ramach poradni psychologiczno-pedagogicznych jest bezpłatna.

*Podstawa prawna:
Ustawa z dn. 7 września 1991 r. o systemie oświaty (tj. Dz. U. z 2004 ., nr 256, poz. 2572 z późn. zm.),
Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 17 listopada 2010 r. w sprawie szczegółowych zasad działania publicznych poradni psychologiczno-pedagogicznych, w tym publicznych poradni specjalistycznych (Dz .U. Nr 228, poz. 1488)*

- **Gdzie szukać informacji?** ► Informacje dotyczące poradni psychologiczno-pedagogicznych powinny znajdować się w starostwie w Wydziale Edukacji (Oświaty) oraz w analogicznym wydziale Urzędu Miasta lub Urzędu Gminy. Informacji tych można także szukać w Kuratorium Oświaty.

W województwie łódzkim wykaz poradni psychologiczno-pedagogicznych można znaleźć na stronie internetowej Kuratorium Oświaty w Łodzi:

http://www.kuratorium.lodz.pl/data/other/placowki_pozaszkolne_woj.lodzkiego.xls

▶▶ Poradnie Psychologiczno-Pedagogiczne:

Łódź

orzeczenia i opinie dla dzieci z autyzmem wydają dwie poradnie psychologiczno-pedagogiczne:

Poradnia Psychologiczno - Pedagogiczna nr 2

ul. Motylowa 3, 91-360 Łódź, tel./ fax (042) 659 15 81

e-mail: poradnia.motylowa@gmail.com

<http://www.ppp2.edu.lodz.pl/>

Specjalistyczna Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna

Doradztwa Zawodowego i dla Dzieci z Wadami Rozwojowymi

Pałac Młodzieży II piętro, Al. Kard. S. Wyszyńskiego 86, 94-050 Łódź,

tel. (42) 688 16 68, tel./ fax (42) 688 15 39, tel. kom. 533 575 353

e-mail: poradniadlamlodziezy@op.pl

www.pppdm.edu.lodz.pl

Piotrków Trybunalski

orzeczenia i opinie dla dzieci z autyzmem wydaje poradnia psychologiczno-pedagogiczna:

Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna nr 1

ul. Dmowskiego 47, 97-300 Piotrków Trybunalski, tel. (044) 646 53 16,

fax (044) 646 53 16

e-mail: poradnia.piotrkow@op.pl

Skierniewice

orzeczenia i opinie dla dzieci z autyzmem wydaje poradnia psychologiczno-pedagogiczna:

Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna Skierniewice

ul. Senatorska 10, 96-100 Skierniewice, tel./ fax (046) 833 28 28

e-mail: pppsk@interia.pl

<http://poradnia-skierniewice.pl/>

powiat kutnowski

orzeczenia i opinie dla dzieci z autyzmem wydaje poradnia psychologiczno-pedagogiczna:

Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna

ul. Dąbrowskiego 1a, 99-300 Kutno, tel.(024) 253 38 29, tel./fax (24) 355 78 85

e-mail: pppkutno@poczta.onet.pl

<http://pppkutno.pl>

powiat pabianicki

orzeczenia i opinie dla dzieci z autyzmem wydaje poradnia psychologiczno-pedagogiczna:

Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Konstantynowie Łódzkim

ul. Kilińskiego 75, 95-050 Konstantynów Łódzki, tel. (042) 211 12 48

e-mail: pppkonst@interia.pl

<http://www.pppkonst.webd.pl/>

opinie dla dzieci z autyzmem wydaje poradnia psychologiczno-pedagogiczna:

Niepubliczna Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Pabianicach

ul. Poniatowskiego 3, 95-200 Pabianice, tel. kom. 0 500 361 506

e-mail: npp_p@onet.pl

powiat sieradzki

orzeczenia i opinie dla dzieci z autyzmem wydaje poradnia psychologiczno-pedagogiczna:

Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna

Plac Wojewódzki 3, 98-200 Sieradz, tel. (043) 822 42 70

e-mail: porped@poczta.onet.pl

powiat wieluński

orzeczenia i opinie dla dzieci z autyzmem wydaje poradnia psychologiczno-pedagogiczna:

Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna Wieluń

ul. Śląska 23a, 98-300 Wieluń, tel. (43) 843 45 20, tel./fax (43) 843 06 34

e-mail: dyrektor@poradnia.wielun.pl, sekretariat@poradnia.wielun.pl

<http://poradnia.wielun.pl/>

powiat zgierski

orzeczenia i opinie dla dzieci z autyzmem wydaje poradnia psychologiczno-pedagogiczna:

Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna

ul. Romualda Traugutta 1, 95-035 Ozorków

(w budynku Zespołu Szkół Ogólnokształcących), tel. (42) 718 93 54,

tel. / fax (042) 718 93 54

e-mail: poradnia-ozorkow@wp.pl

<http://poradniaozorkow.pl>

■ WCZESNE WSPOMAGANIE ROZWOJU

Pomoc ta organizowana jest dla małych dzieci (od urodzenia do momentu pójścia do szkoły, zazwyczaj do 7 roku życia). Wczesne wspomaganie rozwoju dzieci ma na celu pobudzanie psychoruchowego i społecznego rozwoju dziecka od chwili wykrycia niepełnosprawności, do podjęcia nauki w szkole.

Wczesne wspomaganie może być organizowane w przedszkolu, w szkole podstawowej, w specjalnym ośrodku szkolno-wychowawczym, w publicznej i niepublicznej poradni psychologiczno-pedagogicznej, w tym poradni specjalistycznej, jeżeli mają one możliwość realizacji wskazań zawartych w opinii o potrzebie wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka, w szczególności dysponują środkami dydaktycznymi i sprzętem, niezbędnymi do prowadzenia wczesnego wspomaganie. Jednak nie wszystkie ww. placówki prowadzą wczesne wspomaganie rozwoju.

Pomoc ta oferowana jest przez zespół specjalistów, w skład którego wchodzi osoby posiadające przygotowanie do pracy z małymi dziećmi z zaburzonym rozwojem psychoruchowym: oligofrenopedagog, tyflopadaagog lub surdopedagog, psycholog, logopeda, inni specjaliści – w zależności od potrzeb dziecka i jego rodziny.

Zespół ten ustala kierunki pracy z dzieckiem oraz harmonogram podejmowanych działań w zakresie wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka oraz wsparcia jego rodziny. Poza tym do jego zadań należy: nawiązanie współpracy z zakładem opieki zdrowotnej lub ośrodkiem pomocy społecznej w celu zapewnienia dziecku rehabilitacji, terapii lub innych form pomocy, opracowanie i realizacja indywidualnego programu pracy z dzieckiem i jego rodziną, analiza skuteczności pomocy udzielanej w ramach wczesnego wspomaganie. Zajęcia w ramach wczesnego wspomaganie organizowane są w wymiarze od 4 do 8 godzin w miesiącu.

■ **UWAGA** ►► Ze względu na bardzo małą liczbę godzin przewidzianą w ramach Wczesnego Wspomaganie Rozwoju (od jednej do dwóch godzin tygodniowo) forma ta może być jedynie uzupełnieniem podstawowych form terapii dla dzieci z autyzmem i innymi całościowymi zaburzeniami rozwoju.

Aby dziecko mogło skorzystać z tego rodzaju wsparcia, musi mieć wydaną opinię o potrzebie wczesnego wspomaganie rozwoju. Opinie te wydają publiczne i niepubliczne poradnie psychologiczno-pedagogiczne, w tym poradnie specjalistyczne.

Pomoc oferowana w ramach wczesnego wspomaganie rozwoju jest bezpłatna.

Podstawa prawna:

*Ustawa z dn. 7 września 1991 r. o systemie oświaty (tj. Dz. U. z 2004 r., nr 256, poz. 2572 z późn. zm.),
Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 11.XI.2013 r.
w sprawie organizowania wczesnego wspomaganie rozwoju dzieci (Dz.U.2013 r., nr 1257)*

■ **Gdzie szukać informacji?** ►► Przede wszystkim postaraj się dotrzeć do publicznej Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w Twoim mieście lub powiecie. Tam można dowiedzieć się o placówkach oświatowych, w których jest prowadzone wczesne wspomaganie rozwoju dziecka. Informacje te powinny znajdować się także w Wydziale Edukacji (Oświaty) Urzędu Miasta lub Urzędu Gminy oraz w analogicznym wydziale w starostwie powiatu.

Łódź

wczesne wspomaganie rozwoju dla dzieci z autyzmem prowadzi:

Centrum Terapii Fundacji Jaś i Małgosia

ul. Tatrzańska 105, 93-279 Łódź, tel./ fax (042) 643 46 70

e-mail: help@jim.org

<http://www.jim.org/>

Fundacja Pomocy Dzieciom „Kolorowy Świat”

ul. Żabia 10/12, 91-457 Łódź, tel. (042) 640 67 05, fax (042) 640 67 06,

tel. kom. 0508 272 970

e-mail: biuro@kolorowyswiat.org

<http://www.kolorowyswiat.org/>

„Kolorowe Przedszkole”

tel. (042) 640 67 03, fax (042) 640 67 06

e-mail: b.szymczak@kolorowyswiat.org

http://www.kolorowyswiat.org/pl/Kolorowe_przedszkole

Niepubliczna Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna

ul. Rybna 7e, 91-055 Łódź (042) 654 84 56, 0502 598 722

<http://www.poradnia.rybna7.pl/>

„MOTYLOWA” Poradnia Psychologiczno - Pedagogiczna nr 2

ul. Motylowa 3, 91-360 Łódź, tel./ fax (042) 659 15 81

e-mail: poradnia.motylowa@gmail.com

<http://www.ppp2.edu.lodz.pl/>

Specjalistyczna Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna

Doradztwa Zawodowego i dla Dzieci z Wadami Rozwojowymi

Pałac Młodzieży II piętro, Al. Kard. S. Wyszyńskiego 86, 94-050 Łódź,

tel. (42) 688 16 68, tel./fax (42) 688 15 13, tel. kom. 533 575 353

e-mail: doradztwo.lodz@gmail.com

<http://www.doradztwo-lodz.pl/>

e-mail: poradniadlamlodziezy@op.pl

<http://www.pppdm.edu.lodz.pl>

Specjalistyczna Poradnia Wspierania Rozwoju i Terapii

ul. Hipoteczna 3/5, 91-334 Łódź, tel. (042) 653 76 75

e-mail: spwrit@op.pl

<http://www.spwrit.pl/>

Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy nr 4 dla dzieci niesłyszących

ul. Krzywickiego 20, 90-149 Łódź, tel. (042) 678 47 00, 678 19 31

e-mail: sosw@edu.lodz.pl; sosw_lodz@poczta.onet.pl

<http://www.sosw.edu.lodz.pl/>

- wczesne wspomaganie rozwoju dla dzieci z autyzmem sprzężonym z wadami słuchu

Zespół Szkół Specjalnych nr 5
Zespół Wczesnego Wspomagania Rozwoju dla Dzieci
z Zaburzeniami Rozwoju Psychoruchowego
ul. Plantowa 7, 91-104 Łódź, tel./ fax (042) 652 79 74
e-mail: zss5@szkoly.lodz.pl
<http://www.zss5.edu.lodz.pl/>

Piotrków Trybunalski

wczesne wspomaganie rozwoju dla dzieci z autyzmem prowadzi:

Stowarzyszenie Przyjaciół Dzieci i Młodzieży Niepełnosprawnej „SZANSA”
ul. Wysoka 21, 97-300 Piotrków Trybunalski, tel./ fax (044) 645 96 40
e-mail: stowarzyszenie@centrumszansa.pl
www.centrumszansa.pl
Ośrodek Rewalidacyjno-Wychowawczy

Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy
Aleja 3-go Maja 28/34, 97-300 Piotrków Trybunalski, tel. (044) 732 67 76, 732 67 77,
fax (044) 732 69 37
e-mail: sos-w@wp.pl
<http://www.soswpiotrkow.eu/>

Skierniewice

wczesne wspomaganie rozwoju dla dzieci z autyzmem prowadzi:

Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy im. Janusza Korczaka
Zespół Wczesnego Wspomagania Rozwoju
ul. Nowobielańska 100, 96-100 Skierniewice, tel./ fax (046) 833 96 00
e-mail: soswskierniewice@op.pl
<http://soswskierniewice.edupage.org/>

powiat kutnowski

wczesne wspomaganie rozwoju dla dzieci z autyzmem prowadzi:

Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna
ul. Dąbrowskiego 1a, 99-300 Kutno, tel. (024) 253 38 29, tel./ fax (024) 355 78 85
e-mail: pppkutno@poczta.onet.pl
<http://www.pppkutno.pl/>

Ośrodek Rehabilitacyjno-Edukacyjno-Wychowawczy "Niezapudka"
Polskiego Stowarzyszenia na rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym
Punkt wczesnego wspomagania rozwoju
ul. 29 Listopada 27, 99-300 Kutno, tel. (024) 253 34 27, tel./fax (024) 253 34 27
e-mail: orew.niezabudka@poczta.onet.pl

Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy nr 2 w Kutnie
ul. Kościuszki 24, 99-300 Kutno, tel. (024) 355 78 87
e-mail: oswkutno@kki.pl
<http://www.surdokutno.pl/>

powiat łaski

wczesne wspomaganie rozwoju dla dzieci z autyzmem prowadzi:

Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Łasku

ul. Batorego 31, 98-100 Łask, tel./ fax (043) 675 20 46

e-mail: ppplask@op.pl

<http://www.bip.ppplask.wikom.pl>

powiat łęczycki

wczesne wspomaganie rozwoju dla dzieci z autyzmem prowadzi:

Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy im. Juliana Tuwima w Stemplewie

Stemplew 35, 99-140 Świnice Warckie, tel./ fax (063) 288 11 06, 288 11 07

e-mail: sekretariat@soswstemplew.com

<http://www.soswstemplew.com/>

Zespół Placówek Edukacyjno-Wychowawczych w Łęczycy

ul. Kaliska 13, 99-100 Łęczycza , tel./ fax (024) 721 35 85

e-mail: sekretariat@zpewleczycza.szkolnastrona.pl

<http://zpewleczycza.szkolnastrona.pl/>

powiat opoczyński

wczesne wspomaganie rozwoju dla dzieci z autyzmem prowadzi:

Przedszkole nr 8 z Oddziałami Integracyjnymi

ul. Mikołaja Kopernika 10A, 26-300 Opoczno tel. (044) 755 18 42

e-mail: przedszkole8@opoczno.edu.pl

<http://www.p8opoczno.wikom.pl/>

Zespół Szkół Specjalnych im. Jana Brzechwy w Opocznie

ul. Piotrkowska 61, 26-300 Opoczno, tel. (044) 736 14 55, fax (044) 736 14 56

e-mail: brzechwazs@wp.pl; brzechwa2@vp.pl

<http://brzechwaopoczno.blog.pl/>

powiat pabianicki

wczesne wspomaganie rozwoju dla dzieci z autyzmem prowadzi:

Przedszkole Miejskie nr 16 w Pabianicach z Oddziałami Integracyjnymi i Specjalnymi „Szczęśliwa Szesnastka”

ul. Bugaj 58, 95-200 Pabianice, tel. (042) 215 95 11, tel. kom.0 509 441 431

e-mail: pm16-pabianice@o2.pl

<http://www.pm16.bugaj.pabianice.pl/>

powiat poddębicki

wczesne wspomaganie rozwoju dla dzieci z autyzmem prowadzi:

Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna

ul. Narutowicza 13, 99-200 Poddębice, tel./ fax (043) 678 29 77

e-mail: ppppoddebice@wp.pl

<http://www.ppppoddebice.republika.pl/>

powiat radomszczański

wczesne wspomaganie rozwoju dla dzieci z autyzmem prowadzi:

Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna

ul. Piastowska 21, 97-500 Radomsko, tel./ fax (044) 683 41 14

e-mail: pppradomsko@wp.pl

<http://www.ppp.radomsko.pl/>

powiat sieradzki

wczesne wspomaganie rozwoju dla dzieci z autyzmem prowadzi:

Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna

Plac Wojewódzki 3, 98-200 Sieradz, tel. (043) 822 42 70, tel. 0504 121 409

e-mail: porped@poczta.onet.pl

<http://bip-poradnia.spsieradz.finn.pl/>

Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna

ul. 3-go Maja 29, 98-290 Warta, tel./ fax (043) 829 47 34

e-mail: poradniawarta@interia.pl

<http://www.poradniawarta.pl/>

Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy im. Janusza Korczaka w Sieradzu

ul. Krakowskie Przedmieście 58, 98-200 Sieradz, tel. (043) 822 76 51, 822 45 63,

fax (043) 822 00 87

e-mail: specsier@pro.onet.pl

<http://www.sosw-sieradz.webd.pl/>

powiat wieluński

wczesne wspomaganie rozwoju dla dzieci z autyzmem prowadzi:

Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Wieluniu

ul. Śląska 23a, 98-300 Wieluń, tel. (43) 843 45 20, tel./fax (43) 843 06 34

e-mail: dyrektor@poradnia.wielun.pl, sekretariat@poradnia.wielun.pl

<http://poradnia.wielun.pl/>

Stowarzyszenie Integracyjne Działające na Rzecz Osób Niepełnosprawnych i Ich Rodzin "Tacy Sami"

Ośrodek Rehabilitacyjny dla Dzieci Niepełnosprawnych

ul. Traugutta 40, 98-300 Wieluń, tel. kom. 0 509 023 932

e-mail: tacsami1@op.pl

<http://www.tacsami-wielun.pl/>

powiat wieruszowski

wczesne wspomaganie rozwoju dla dzieci z autyzmem prowadzi:

Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Wieruszowie

ul. Waryńskiego 14, 98-400 Wieruszów, tel./ fax (062) 784 12 95

e-mail: pppwieruszow@vp.pl; poczta@ppp.powiat-wieruszowski.pl

<http://ppp.powiat-wieruszowski.pl/>

powiat zgierski

wczesne wspomaganie rozwoju dla dzieci z autyzmem prowadzi:

Miejskie Przedszkole nr 3 Integracyjne z Oddziałami Specjalnymi w Zgierzu

ul. Mielczarskiego 26, 95-100 Zgierz, tel./ fax (042) 716 26 72

e-mail: mp3zgierz@tlen.pl

<http://www.mp3.zgierz.pl/>

Zespół Szkół Specjalnych w Głownie

ul. Mikołaja Kopernika 24/26, 95-015 Głowno, tel./ fax (042) 719 08 54

e-mail: ml-zss@wp.pl; zssglowno@wp.pl

<http://www.zssglowno.nazwa.pl/>

■ PLACÓWKI PRZEDSZKOLNE I SZKOLNE DLA DZIECI Z AUTYZMEM

Dzieci z autyzmem, z zespołem Aspergera i innymi zaburzeniami rozwojowymi w wieku przedszkolnym i szkolnym mają prawo do otrzymania orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego. O jego wydanie wnioskuje rodzice.

Orzeczenie to jest wydawane dla dzieci i młodzieży, które wymagają stosowania specjalnej organizacji nauki i metod kształcenia. Na tej podstawie przedszkole lub szkoła dostosowuje warunki i formy nauczania do potrzeb dziecka określonych w orzeczeniu. Prawo oświatowe gwarantuje dzieciom i młodzieży ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi możliwość uczęszczania do wszystkich typów przedszkoli i szkół: ogólnodostępnych (tzw. masowych), integracyjnych, z oddziałami integracyjnymi, specjalnych, z oddziałami specjalnymi.

Placówka oświatowa, do której uczęszcza dziecko, ma zapewnić mu realizację zaleceń określonych w orzeczeniu. Uczeń taki ma także prawo do dostosowania treści nauczania, a co za tym idzie – dostosowania systemu jego oceniania. Orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego dla dzieci i młodzieży z autyzmem wydają poradnie psychologiczno-pedagogiczne wskazane przez kuratora oświaty.

Jeżeli stan zdrowia dziecka znacznie utrudnia lub uniemożliwia uczęszczanie do szkoły (w tym do kl. 0), może być wydane orzeczenie o nauczaniu indywidualnym. Zajęcia te mogą być organizowane w domu rodzinnym, szkole lub w specjalnym ośrodku szkolno-wychowawczym. Możliwe jest także wprowadzanie ucznia na zajęcia z innymi dziećmi, z klasą.

Podstawa prawna:

*Ustawa z dn. 7 września 1991 r. o systemie oświaty (tj. Dz. U. z 2004 r., nr 256, poz. 2572 z późn. zm.),
Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 17 listopada 2010 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania
i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych oraz niedostosowanych społecznie w specjalnych przedszkolach, szkołach
i oddziałach oraz w ośrodkach (Dz.U.2010.228.1489),
Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 17 listopada 2010 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania
i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych oraz niedostosowanych społecznie w przedszkolach, szkołach
i oddziałach ogólnodostępnych lub integracyjnych (Dz.U.2010.228.1490),
Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dn. 18 września 2008 r.
w sprawie orzeczeń i opinii wydawanych przez zespoły orzekające działające w publicznych poradniach psychologiczno-pedagogicznych
(Dz. U. z 2008 r., nr 173, poz. 1072),
Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dn. 18 września 2008 r.
w sprawie sposobu i trybu organizowania indywidualnego obowiązkowego rocznego przygotowania przedszkolnego
i indywidualnego nauczania dzieci i młodzieży (Dz. U. z 2008 r., nr 175, poz. 1086).*

- **Gdzie szukać informacji?** ► Informacje o przedszkolach i szkołach integracyjnych można znaleźć w Urzędzie Gminy (Miasta) oraz w Kuratorium Oświaty. Informacje o szkołach specjalnych znajdują się w starostwach powiatu i w Kuratoriach Oświaty.

Jeżeli masz problemy z uzyskaniem dostępu do wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka, przedszkola, szkoły, poradni psychologiczno-pedagogicznej możesz kontaktować się z:

- wójtem, burmistrzem, prezydentem miasta odpowiedzialnym za sprawy edukacji,
- starostą odpowiedzialnym za sprawy edukacji (jeżeli chodzi o szkoły specjalne, poradnie psychologiczno pedagogiczne).

Jeżeli przedszkole, szkoła, poradnia psychologiczno-pedagogiczna łamie prawa ucznia (nie realizuje zaleceń zawartych w orzeczeniu o potrzebie kształcenia specjalnego, nie organizuje zajęć rewalidacyjnych dla uczniów niepełnosprawnych, nie dostosowuje programu nauczania do potrzeb dziecka z orzeczoną kształceniem specjalnym), możesz kontaktować się z Rzecznikiem Praw Ucznia (osobą odpowiedzialną za kształcenie uczniów niepełnosprawnych) w:

Kuratorium Oświaty w Łodzi

al. Kościuszki 120a, 90-446 Łódź, tel. (042) 637 70 55, fax (042) 636 03 85
e-mail: kolodz@kuratorium.lodz.pl
<http://www.kuratorium.lodz.pl/page/index.php>

lub delegaturą Kuratorium Oświaty na Twoim terenie:

Delegatura Kuratorium Oświaty w Sieradzu

Plac Wojewódzki 3, 98-200 Sieradz, tel. (043) 827 19 47, fax (043) 822 52 95
e-mail: kolozdelsieradz@neostrada.pl
<http://www.kuratorium.lodz.pl/page/index.php?str=6&id=31>

Delegatura Kuratorium Oświaty w Skierniewicach

ul. Jagiellońska 29, 96-100 Skierniewice, tel. (046) 833 44 62, 046 834 16 09,
fax (046) 833 45 61
e-mail: delegatura.skierniewice@gmail.com
<http://www.kuratorium.lodz.pl/page/index.php?str=6&id=29>

Delegatura Kuratorium Oświaty w Piotrkowie Trybunalskim

ul. Sienkiewicza 16a , 97-300 Piotrków Trybunalski, tel. (044) 649 77 41

e-mail: delegatura-pt@kuratorium.lodz.pl

<http://www.kuratorium.lodz.pl/page/index.php?str=6&id=30>

■ **SZKOŁY, W KTÓRYCH UCZĄ SIĘ DZIECI Z AUTYZMEM**

Dzieci z autyzmem mają prawo uczęszczać do wszystkich placówek edukacyjnych (ogólnodostępnych, integracyjnych, specjalnych).

■ **SZKOŁY I PRZEDSZKOLA SPECJALNE ORAZ PROWADZĄCE ODDZIAŁY SPECJALNE:**

Łódź

Fundacja Pomocy Dzieciom „Kolorowy Świat”

ul. Kościelna 6, 91-437 Łódź, tel. (042) 640 67 05, fax (042) 640 67 06,

tel. kom. 0 508 272 970

e-mail: biuro@kolorowyswiat.org

<http://www.kolorowyswiat.org/>

„Kolorowe Przedszkole”

tel. (042) 640 67 03, fax (042) 640 67 06

e-mail: b.szymczak@kolorowyswiat.org

http://www.kolorowyswiat.org/pl/Kolorowe_przedszkole

“Kolorowa Szkoła”

tel. (042) 640 67 03, 640 67 09, fax (042) 640 67 06

e-mail: b.szymczak@kolorowyswiat.org

http://www.kolorowyswiat.org/pl/Kolorowa_Szkola

**Niepubliczne Przedszkole dla Dzieci z Dysfunkcjami Ruchu
oraz Opóźnieniami Psychoruchowymi**

ul. Rybna 7 a-e, 91-055 Łódź, tel. (042) 654 84 56

e-mail: przedszkole@rybna7.pl

<http://www.rybna7.pl/>

Przedszkole Specjalne nr 1

ul. Gandhiego 26, 91-015 Łódź, tel. (042) 612 20 81

e-mail: ps1lodz@wp.pl

<http://www.ps1.szkoły.lodz.pl/>

Szkoła Podstawowa Specjalna nr 201

przy Dziennym Oddziale Psychiatrycznym dla Dzieci ZOZ

ul. Głogowa 3, 91-474 Łódź, tel. (042) 616 01 09

e-mail: szkola201@wp.pl

<http://szkola201.strona.pl/>

Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy im. J. Korczaka
Zasadnicza Szkoła Zawodowa Specjalna nr 22 dla Młodzieży Słyszającej
o Obniżonej Normie Intelktualnej, Młodzieży Nieślyszającej i Słabo Słyszającej
Technikum Uzupełniające Specjalne nr 22 dla Młodzieży Nieślyszającej i Słabo Słyszającej
4 letnie Technikum dla Nieślyszających i Słabo Słyszających nr 24 (po gimnazjum)
Szkoła Policealna dla Nieślyszających i Słabo Słyszających

Internat

ul. Siedlecka 7 /21, 93-138 Łódź, tel. (042) 684 51 48, 684 60 19, fax (042) 684 60 19
e-mail: sosw1lodz@poczta.onet.pl
<http://www.sosw1.szkoly.lodz.pl/>

Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy nr 2 Reymontówka

Szkoła Podstawowa Specjalna nr 95
Publiczne Gimnazjum Specjalne nr 64
Zasadnicza Szkoła Zawodowa nr 2
Zespoły rewalidacyjno-wychowawcze

Internat

ul. Spadkowa 11, 91-232 Łódź, tel./ fax (042) 652 83 99
e-mail: sosw1odz2@wp.pl
<http://www.sosw2.edu.pl/>

Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy nr 3 im. H. Jordana "Jordanówka"

Szkoła Podstawowa Specjalna nr 177
Publiczne Gimnazjum Specjalne nr 65
Szkoła Specjalna Przysposabiająca do Pracy nr 3

Internat

ul. Tkacka 34/36, 90-156 Łódź, tel. (042) 678 93 23, tel./ fax (042) 678 13 72
e-mail: sosw3@interia.pl; internat@sosw3.pl
<http://www.sosw3.pl/home.html>

Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy nr 4 dla dzieci nieślyszających

Szkoła Podstawowa Specjalna Nr 97
Gimnazjum Specjalne Nr 66
Zespół Wczesnego Wspomagania Rozwoju Dziecka

(dzieci od 0 do 7 roku życia:

- z wadą słuchu o różnej genezie i stopniu,
- ze sprzężonymi niepełnosprawnościami, którym towarzyszy wada słuchu,
- z zaburzeniami mowy wynikającymi z wrodzonych lub nabytych uszkodzeń OUN)

Internat

ul. Krzywickiego 20, 90-149 Łódź, tel. (042) 678 47 00, 678 19 31
e-mail: sosw@edu.lodz.pl; sosw_lodz@poczta.onet.pl
<http://www.sosw.edu.lodz.pl/>

Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy nr 5 dla Dzieci Słabosłyszających

Szkoła Podstawowa Specjalna nr 180
Gimnazjum Specjalne nr 67
XXIII Liceum Profilowane dla młodzieży słabo słyszającej i nieślyszającej
(profil usługowo – gospodarczy)

Internat

ul. Wólczańska 121/123, 90-521 Łódź, tel. (042) 636 86 42, fax (042) 636 89 62
e-mail: slabo_slysze@tlen.pl
<http://www.slaboslysze.pl//>

Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy nr 6 dla Dzieci Niewidomych i Słabowidzących im. mjr Hieronima Baranowskiego

Oddziały Przedszkolne

Szkoła Podstawowa Specjalna nr 39

Publiczne Gimnazjum Specjalne nr 68

LVI Liceum Ogólnokształcące Specjalne dla Młodzieży Niewidomej

Technikum nr 23

Internat

Zespół Wczesnego Wspomagania Rozwoju

ul. Dziewanny 24, 91-866 Łódź, tel./ fax (042) 657 79 41, tel./ fax (042) 6577811

e-mail: sekretariat@blind.edu.pl

<http://www.blind.edu.pl/index.php?dzial=oosrodku&t=powitanie&a=c>

Zespół Szkół Specjalnych nr 1

Szkoła Podstawowa Specjalna nr 88

Gimnazjum Specjalne nr 1

ul. Wierzbowa 37/39, 90-245 Łódź, tel. (042) 678 91 30

Zespół Szkół Specjalnych nr 2

Oddziały Przedszkolne

Szkoła Podstawowa Specjalna nr 90 im. Marii Grzegorzewskiej

Gimnazjum Specjalne nr 56

Szkoła Przystosowująca do Pracy nr 1

Zespoły rewalidacyjno-wychowawcze

ul. Karolewska 30/34, 90-561 Łódź, tel. (042) 635 17 80, 209 37 17, 661 11 52,

fax (042) 635 17 85

e-mail: zss2@toya.net.pl

<http://www.zss2.edu.pl/>

Zespół Szkół Specjalnych nr 3 im. Jacka Kuronia w Łodzi

Szkoła Podstawowa Specjalna nr 105

Specjalne Gimnazjum Publiczne nr 57

ul. Sucharskiego 2, 91-744 Łódź, tel. (042) 656 16 58

e-mail: zss3@poczta.onet.pl

<http://zss3.szkolnastrona.pl/>

Zespół Szkół Specjalnych nr 4

Oddziały Przedszkolne

Szkoła Podstawowa Specjalna nr 128 im. Jana Brzechwy

Publiczne Gimnazjum Specjalne nr 58

Zespoły Rewalidacyjno-Wychowawcze

ul. Niciarniana 2a, 92-208 Łódź, tel. (042) 678 93 05

e-mail: zssnr4_lodz@poczta.onet.pl

<http://www.ids.uni.lodz.pl/zss4/>

Filia ZSS nr 4

ul. Ćwiklińskiej 5a, 92-508 Łódź

Zespół Szkół Specjalnych nr 5

**Zespół Wczesnego Wspomagania Rozwoju dla Dzieci
z Zaburzeniami Rozwoju Psychoruchowego**

Oddziały Przedszkolne

Szkoła Podstawowa Specjalna nr 168

Publiczne Gimnazjum Specjalne nr 59

Zespoły Rewalidacyjno-Wychowawcze

ul. Plantowa 7, 91-104 Łódź, tel./ fax (042) 652 79 74

e-mail: zss5@szkoly.lodz.pl

<http://www.zss5.edu.lodz.pl/>

Zespół Szkół Specjalnych nr 6

Szkoła Podstawowa Specjalna nr 176

Gimnazjum Specjalne nr 60

ul. Roosevelta 11/13, 90-056 Łódź, tel./ fax (042) 636 29 48

e-mail: zss6@interia.pl

<http://www.zss6.edu.lodz.pl/>

Zespół Szkół Specjalnych nr 7

Oddział Przedszkolny

Szkoła Podstawowa Specjalna nr 194

Gimnazjum Specjalne nr 61

Zespoły Rewalidacyjno-Wychowawcze

ul. Siarczana 29/35, 93-143 Łódź, tel. (042) 643 66 26

e-mail: siarczana@poczta.onet.pl

<http://www.zss7.pl/>

Zespół Szkół Specjalnych nr 8 przy Uniwersyteckim Szpitalu Klinicznym nr 4 im. M. Konopnickiej

Oddziały Przedszkolne

Szkoła Podstawowa Specjalna nr 146

Publiczne Gimnazjum Specjalne nr 62

ul. Sporna 36/50, 91-738 Łódź, tel. (042) 617 79 38

e-mail: zss8lodz@vp.pl

<http://www.zss8lodz.republika.pl/>

Zespół Szkół Specjalnych nr 9 przy Centrum Leczenia Chorób Płuc i Rehabilitacji Przedszkole Specjalne

Szkoła Podstawowa Specjalna nr 60

Gimnazjum Specjalne nr 63

ul. Wycieczkowa 86, 91-518 Łódź, tel. (042) 617 74 80

e-mail: zss9@op.pl

<http://www.zss9.cba.pl/>

Zespół Szkół Zawodowych Specjalnych nr 2

Zasadnicza Szkoła Zawodowa dla Słabo Widzących

Zasadnicza Szkoła Zawodowa

Zasadnicza Szkoła Zawodowa

Aleja I Dywizji 16/18, 91-836 Łódź, tel. (042) 657 16 53, 655 32 11

fax (042) 657 40 65, Infolinia: 801 50 50 60

e-mail: zszs2@poczta.internetdsl.pl; zszs2@szkoly.lodz.pl

<http://www.zszs2.szkolnastrona.pl/>

Piotrków Trybunalski

Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy

Szkoła Podstawowa Specjalna nr 1

dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym i znacznym

Wczesne wspomaganie rozwoju

Szkoła Podstawowa Specjalna nr 17

dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim

Gimnazjum Specjalne nr 6

Szkoła Specjalna Przysposabiająca do Pracy

Internat

Aleja 3-go Maja 28/34, 97-300 Piotrków Trybunalski, tel. (044) 732 67 76, 732 67 77,

fax (044) 044 732 69 37

e-mail: sos-w@wp.pl

<http://www.soswpiotrkow.eu/>

Skierniewice

Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy im. Janusza Korczaka

Zespół Wczesnego Wspomagania Rozwoju Dziecka

Oddział Przedszkolny

Oddziały Przedszkolne dla dzieci z autyzmem

Szkoła Podstawowa Specjalna

Gimnazjum Specjalne

Zasadnicza Specjalna Szkoła Zawodowa

Szkoła Specjalna Przysposabiająca do Pracy

Zespoły Rewalidacyjno-Wychowawcze

ul. Nowobieleńska 100, 96-100 Skierniewice, tel./ fax (046) 833 96 00

e-mail: soswskierniewice@op.pl

<http://www.soswskierniewice.szkolnastrona.pl/>

powiat bełchatowski

Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy im. gen Janusza Głuchowskiego

Szkoła Podstawowa Specjalna nr 6

Gimnazjum Specjalne nr 6

III Zasadnicza Specjalna Szkoła Zawodowa

Szkoła Specjalna Przysposabiająca do Pracy

Internat

ul. Targowa 20, 97-400 Bełchatów, tel. (044) 633 60 08, 0 509 515 279 (dyrektor)

e-mail: sekretariat@soswbelchatow.pl

<http://www.soswbelchatow.pl/index.php?id=opisPL>

powiat brzeziński

Zespół Szkół Specjalnych w Brzezinach

Szkoła Podstawowa Specjalna

Gimnazjum Specjalne

Szkoła Specjalna Przysposabiająca do Pracy

ul. Konstytucji 3-go Maja 3, 95-060 Brzeziny, tel./ fax (046) 874 37 22

e-mail: saz1965@tlen.pl

<http://www.zssbrzeziny.wikom.pl/strona1.htm>

powiat kutnowski

Ośrodek Rehabilitacyjno-Edukacyjno-Wychowawczy "Niezabudka" Polskiego Stowarzyszenia na rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym

Punkt wczesnego wspomaganie rozwoju

ul. 29 Listopada 27, 99-300 Kutno, tel. (024) 253 34 27, fax (024) 253 34 27

e-mail: orew.niezabudka@poczta.onet.pl

Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy nr 1 im. Marii Konopnickiej w Kutnie

Szkoła Podstawowa Specjalna

Gimnazjum Specjalne nr 5 dla upośledzonych umysłowo

Zasadnicza Specjalna Szkoła Zawodowa dla Upośledzonych Umysłowo

Szkoła Specjalna Przystosowująca do Pracy

**VI Uzupełniające Liceum Ogólnokształcące dla młodzieży upośledzonej umysłowo
w stopniu lekkim**

Internat

ul. Przemysłowa 6, 99-300 Kutno, tel. (024) 254 74 39, fax (024) 254 25 99

e-mail: sosw1kutno@onet.eu

<http://sosw1kutno.edupage.org/>

Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy nr 2 w Kutnie

Wczesne wspomaganie rozwoju

Szkoła Podstawowa Specjalna nr 13 dla Słabo Słyszających

Gimnazjum Specjalne nr 5 dla Słabo Słyszających

Zasadnicza Szkoła Zawodowa Specjalna nr 7 dla Słabo Słyszających

Internat

ul. Kościuszki 24, 99-300 Kutno, tel./ fax (024) 355 78 87

e-mail: oswkutno@kki.net.pl

<http://www.surdokutno.pl/>

powiat łaski

Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy w Łasku

Szkoła Podstawowa dla uczniów z upośledzeniem w stopniu lekkim

Gimnazjum dla uczniów z upośledzeniem w stopniu lekkim

Klasy dla dzieci upośledzonych w stopniu umiarkowanym i znacznym

Zasadnicza Szkoła Zawodowa Specjalna nr 3

Szkoła Specjalna Przystosowująca do Pracy

ul. Mickiewicza 6, 98-100 Łask, tel. (043) 675 26 37, fax (043) 676 33 26

e-mail: soszw1@neostrada.pl

<http://www.soszw1.freens.pl/>

powiat łęczycki

Specjalny Ośrodek Szkolno Wychowawczy im. Juliana Tuwima w Stemplewie

Wczesne wspomaganie rozwoju

Przedszkole Specjalne

Szkoła Podstawowa Specjalna

- klasa dla dzieci z autyzmem

Gimnazjum Specjalne

Szkoła Zawodowa Specjalna

Szkoła Specjalna Przystosowująca do Pracy

Uzupełniające Liceum Ogólnokształcące

Internat

Stemplew 35, 99-140 Świnice Warckie, tel./ fax (063) 288 11 06, 288 11 07,

e-mail: sekretariat@soswstemplew.com

<http://www.soswstemplew.com/>

Zespół Placówek Edukacyjno-Wychowawczych w Łęczycy

Wczesne wspomaganie rozwoju

Przedszkole Specjalne

Szkoła Podstawowa Specjalna

Gimnazjum Specjalne

Szkoła Specjalna Przystosowująca do Pracy

Zasadnicza Szkoła Zawodowa Specjalna

Zespół rewalidacyjno-wychowawczy

Internat

Bursa

ul. Kaliska 13, 99-100 Łęczycza , tel./ fax (024) 388 36 00, tel. (024) 721 35 85

e-mail: sekretariat@zpewleczyca.szkolnastrona.pl

<http://zpewleczyca.szkolnastrona.pl/>

powiat łowicki

Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy

Szkoła Podstawowa Specjalna

Gimnazjum Specjalne

Szkoła Zawodowa Specjalna

Szkoła Specjalna Przystosowująca do Pracy

Internat

ul. Powstańców 1863r. 12, 99-400 Łowicz, tel.837-57-72, fax (046) 837 57 12

e-mail: soswlowicz@pro.onet.pl

powiat łódzki wschodni

Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy

Szkoła Podstawowa Specjalna

Gimnazjum Specjalne

Szkoła Specjalna Przystosowująca do Pracy

Internat

ul. Budowlanych 8, 95-040 Koluszki, tel. (044) 714 19 63, fax (044) 714 19 63

e-mail: soswk1@wp.pl

<http://www.soswkoluszki.republika.pl/>

Zespół Szkół Specjalnych w Tuszynie z siedzibą w Górkach Dużych
Szkoła Podstawowa Nr 3 Specjalna w Tuszynie
Gimnazjum Specjalne
ul. Jutroszewska 17, 95-080 Tuszyn, tel./ fax (042) 232 13 88
e-mail: spec.gorki@wp.pl

powiat opoczyński

Zespół Szkół Specjalnych im. Jana Brzechwy w Opocznie
Szkoła Podstawowa Specjalna
Gimnazjum Specjalne
Zasadnicza Szkoła Zawodowa Specjalna
Szkoła Specjalna Przystosowująca do Pracy
ul. Piotrkowska 61, 26-300 Opoczno, tel. (044) 736 14 55, fax (044) 736 14 56
e-mail: brzechwazs@wp.pl; brzechwa2@vp.pl
<http://brzechwaopoczno.blog.pl/>

powiat pabianicki

Przedszkole nr 2 z oddziałami integracyjnymi i z oddziałem specjalnym w Konstancynie Łódzkim
ul. Sadowa 8, 95-050 Konstancynów Łódzki, tel./ fax (042) 211 17 90
e-mail: przedszkole_2@post.pl
<http://przedszkolenr2konstancynow.blox.pl/html>

Przedszkole Miejskie nr 16 w Pabianicach z Oddziałami Integracyjnymi i Specjalnymi „Szczęśliwa Szesnastka”
ul. Bugaj 58, 95-200 Pabianice, tel. (042) 215 95 11, tel. kom.0 509 441 431
e-mail: pm16-pabianice@o2.pl
<http://www.pm16.bugaj.pabianice.pl/>

Zespół Szkół Specjalnych nr 4 im. Marii Grzegorzewskiej w Konstancynie Łódzkim
Szkoła Podstawowa Specjalna nr 4
Gimnazjum Specjalne nr 4
Ponadgimnazjalna Specjalna Szkoła Przystosowująca do Pracy nr 4
ul. Zgierska 10, 95-050 Konstancynów Łódzki, tel./ fax (042) 211 15 60
email: zsskonst@interia.pl
<http://www.zss4.pl/>

Zespół Szkół Specjalnych nr 5 im. Marii Konopnickiej
Szkoła Podstawowa Specjalna
Gimnazjum Specjalne nr 5
Specjalna Szkoła Zawodowa
ul. Pułaskiego 32, 95-200 Pabianice, tel. (042) 215 24 83
e-mail: szkolaspecjalna@infocentrum.com
<http://www.zsspabianice.pl/>

powiat pajęczański

Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy w Działoszynie

Szkoła Podstawowa Specjalna nr 3

Gimnazjum Specjalne nr 2

Zasadnicza Szkoła Zawodowa Specjalna

Szkoła Specjalna Przysposabiająca do Pracy

ul. Grota Roweckiego 2, 98-355 Działoszyn, tel./ fax (043) 841 43 50

e-mail: soszw@onet.eu

<http://www.sosw-dzialoszyn.pl/>

powiat radomszczański

Przedszkole Specjalne

ul. Piastowska 10a, 97-500 Radomsko, tel. (044) 685 44 48

e-mail: dyrektorps@radomsko.pl

<http://www.ps.radomsko.pl/>

Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy w Radomsku

Szkoła Podstawowa Specjalna

Gimnazjum Specjalne

Zasadnicza Szkoła Zawodowa Specjalna

Szkoła Specjalna Przysposabiająca do Pracy

Internat

ul. Piastowska 12, 97-500 Radomsko, tel. (044) 683 46 82, fax (044) 683 46 82 wew. 25

e-mail: soswradomsko@poczta.fm

<http://www.soswradomsko.pl/>

powiat rawski

Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy

Szkoła Podstawowa Specjalna

Gimnazjum Specjalne

Zasadnicza Szkoła Zawodowa Specjalna

Szkoła Specjalna Przysposabiająca do Pracy

Zespoły Rewalidacyjno-Wychowawcze

ul. Przemysłowa 2, 96-200 Rawa Mazowiecka, tel. (046) 815 42 90, fax. (046) 815 49 15

e-mail: sosw.rawamaz@interia.pl

<http://www.soswrawa.szkolnastrona.pl/>

powiat sieradzki

Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy im. Janusza Korczaka w Sieradzu

Zespół Wczesnego Wspomagania Rozwoju

Przedszkole Specjalne

Szkoła Podstawowa Specjalna nr 5

Gimnazjum Specjalne nr 4

Zasadnicza Szkoła Zawodowa Specjalna nr 3

Szkoła Specjalna Przysposabiająca do Pracy

Internat

ul. Krakowskie Przedmieście 58, 98-200 Sieradz, tel. (043) 822 76 51, 822 45 63,

fax (043) 822 00 87

e-mail: specsier@pro.onet.pl

<http://www.sosw-sieradz.webd.pl/>

Zespół Szkół Specjalnych w Warcie

Szkoła Podstawowa nr 2 im. Marii Konopnickiej

Gimnazjum nr 2 im. Marii Konopnickiej

Szkoła Specjalna Przysposabiająca do Pracy

Internat

ul. 3-go Maja 29, 98-290 Warta, tel./ fax (043) 829 46 15

e-mail: lajswiola@poczta.onet.pl

<http://www.zsswarta.pl/>

powiat tomaszowski

Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy w Tomaszowie Mazowieckim im. Marii Grzegorzewskiej

Szkoła Podstawowa Specjalna

Gimnazjum Specjalne

Zasadnicza Szkoła Zawodowa Specjalna

Szkoła Specjalna Przysposabiająca do Pracy

Internat

ul. Majowa 1/13, 97-200 Tomaszów Mazowiecki, tel./ fax (044) 724 50 66, 724 54 33

e-mail: soswtom@neostrada.pl

<http://www.soswtom.neostrada.pl/>

powiat wieluński

Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy w Gromadzie

Szkoła Podstawowa Specjalna

Gimnazjum Specjalne

Szkoła Specjalna Przysposabiająca do Pracy

Internat

Gromadzie 49, 98-310 Czarnożyły, tel. (043) 841 62 92, 841 62 89

e-mail: soszwgromadzie@poczta.onet.pl

<http://osrodek.atspace.com/>

Zespół Szkół Specjalnych w Wieluniu
Szkoła Podstawowa Specjalna nr 3
Gimnazjum Specjalne nr 4
Zasadnicza Szkoła Zawodowa Specjalna
ul. Traugutta 12, 98-300 Wieluniu, tel./ fax (043) 843 83 59
e-mail: zs5wielun@op.pl
<http://zsswielun.cba.pl/>

powiat zduńskowolski

Zespół Szkół Specjalnych im. Marii Grzegorzewskiej w Zduńskiej Woli
Przedszkole Specjalne
Szkoła Podstawowa Specjalna
Gimnazjum Specjalne
Szkoła Zawodowa Specjalna nr 5
Szkoła Specjalna Przystosowująca do Pracy
ul. Zielona 59a, 98-220 Zduńska Wola, tel. (043) 823 33 99, fax (043) 824 72 71
e-mail: sekretariat.zss_zdw@interia.pl
<http://www.grzegorzewskazdw.pl/>

powiat zgierski

Miejskie Przedszkole nr 3 Integracyjne z Oddziałami Specjalnymi w Zgierzu
ul. Mielczarskiego 26, 95-100 Zgierz, tel./ fax (042) 716 26 72
e-mail: mp3zgierz@tlen.pl
<http://www.mp3.zgierz.pl/>

Szkoła Podstawowa Specjalna przy Specjalistycznym ZOZ dla Dzieci w Sokolnikach
ul. Emilii Szczanieckiej 2/12, 95-039 Sokolniki, tel. (042) 719 08 69
e-mail: sokolniki3@tlen.pl

Zespół Szkół Specjalnych im. Stefana Kopcińskiego w Aleksandrowie Łódzkim
Klasy życia
Szkoła Podstawowa Specjalna
Gimnazjum Specjalne
Szkoła Specjalna Przystosowująca do Pracy
Zasadnicza Szkoła Zawodowa Specjalna
Zespół rewalidacyjno-wychowawczy
ul. Franciszkańska 14/16, 95-070 Aleksandrów Łódzki, tel. / fax (042) 712 44 67
e-mail: zsspec_aleks@poczta.onet.pl
<http://www.zssaleksandrow.wikom.pl/>

Zespół Szkół Specjalnych w Głownie
Przedszkole Specjalne
- Oddziały dla dzieci z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym oraz z autyzmem i niepełnosprawnościami sprzężonymi
Szkoła Podstawowa Specjalna nr 5
Gimnazjum Specjalne nr 3
Szkoła Specjalna Przystosowująca do Pracy
ul. Mikołaja Kopernika 24/26, 95-015 Głowno, tel./ fax (042) 719 08 54
e-mail: ml-zss@wp.pl; zssglowno@wp.pl
<http://www.zssglowno.nazwa.pl/>

Zespół Szkół Specjalnych w Ozorkowie

Szkoła Podstawowa Specjalna nr1

Gimnazjum Specjalne nr 2

Szkoła Specjalna Przystosowująca do Pracy

ul. Tadeusza Kościuszki 27, 95-035 Ozorków, tel./ fax (042) 718 93 51

e-mail: sekretariat@zssozorkow.pl; grazyna.dropinska@zssozorkow.pl

<http://zss-ozorkow.pl/historia-szkoly>

Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy w Zgierzu

Szkoła Podstawowa Specjalna nr 13 - dla dzieci upośledzonych umysłowo w stopniu lekkim, umiarkowanym lub znacznym

Gimnazjum Specjalne nr 4 - dla dzieci upośledzonych umysłowo w stopniu lekkim, umiarkowanym lub znacznym

Zasadnicza Szkoła Zawodowa Specjalna nr 3

Szkoła Specjalna Przystosowująca do Pracy - dla uczniów z upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym lub znacznym

Zespoły rewalidacyjno – wychowawcze - dla dzieci i młodzieży upośledzonej umysłowo w stopniu głębokim

ul. Parzęczewska 46, 95-100 Zgierz, tel./ fax (042) 719 08 61, (042) 715 25 67

e-mail: soswzgierz@op.pl

<http://www.sosw.miasto.zgierz.pl/>

■ SZKOŁY I PRZEDSZKOLA INTEGRACYJNE LUB Z ODDZIAŁAMI INTEGRACYJNYMI:

Łódź

Niepubliczne Przedszkole Integracyjne „Słyszę Serce”

(prowadzone przez Międzynarodowe Stowarzyszenie Pomocy „Słyszę Serce”

ul. Skarbowska 28, 91-473 Łódź, tel./ fax (042) 616 09 69, tel. kom. 0 510 131 407

email: poczta@slyszeserce.org.pl

<http://www.slyszeserce.org.pl/>)

ul. Osinowa 24, 91-348 Łódź, tel. (042) 651 31 81, fax (042) 261 60 96

e-mail: instytut@slyszeserce.org.pl

Przedszkole Miejskie nr 36 Integracyjne

ul. Ceramiczna 7/9, 93-547 Łódź, tel. (042) 684 78 97, fax (042) 684 06 17

e-mail: przedszkole36@wp.pl

<http://www.pm36lodz.wikom.pl/>

Przedszkole Integracyjne "Hulajnoga"

ul. Elsnera 8, 92-504 Łódź, tel. 0 501 252 152

(prowadzone przez Stowarzyszenie Na Rzecz Dzieci i Młodzieży "Hulajnoga")

ul. Warecka 3, 91-202 Łódź

(prowadzone przez "Asilo" sp. z o.o.)

e-mail: biuro@hulajnoga.org.pl

<http://www.hulajnoga.org.pl/?gclid=CK-nhMGM7KgCFcOHDgodyVSrDg>

Przedszkole Miejskie nr 109 z Oddziałami Integracyjnymi

ul. Jana 6, 91-350 Łódź, tel. (042) 651 96 40

e-mail: przedszkole_nr109_jana6@poczta.onet.pl

Przedszkole Miejskie nr 114 z Oddziałami Integracyjnymi

ul. Starosikawska 18 , 91-754 Łódź, tel. (042) 616 00 42
e-mail: przedszkole114@wikom.pl

Przedszkole Miejskie nr 137 z Oddziałami Integracyjnymi

ul. Grota-Roweckiego 6, 93-217 Łódź, tel. (042) 252 91 00, 252 91 01, 252 84 44
e-mail: pm137@op.pl
<http://www.wikom.pl/pm137lodz/>

Przedszkole Miejskie nr 175 z Oddziałem Integracyjnym

ul. Mieczysławy Ćwiklińskiej 9, 92-508 Łódź, tel./ fax (042) 673 01 18,
tel. kom. 0509 483 831
e-mail: pm175lodz@op.pl

Przedszkole Miejskie nr 185 z Oddziałami Integracyjnymi

ul. Szpitalna 13, 92-207 Łódź, tel./ fax (042) 674 36 12
e-mail: pm185@toya.net.pl
<http://www.pm185.szkoły.lodz.pl/>

Przedszkole Miejskie nr 206 z Oddziałami Integracyjnymi

ul. Lermontowa 7, 92-512 Łódź, tel. (042) 672 70 89, fax (042) 672 70 79
e-mail: pm206lodz@interia.pl
<http://przedszkole.ms.sebdan.com/main/>

Przedszkole Miejskie nr 214 z Oddziałami Integracyjnymi

ul. Batalionów Chłopskich 21, 94-058 Łódź, tel. (042) 252 38 89, 252 38 88, 252 38 91,
687 06 35
e-mail: pm214@wp.pl
<http://www.pm214.szkoły.lodz.pl/>

Przedszkole Miejskie nr 221 Integracyjne

al. marsz. Śmigłego-Rydza 38, 93-281 Łódź, tel./ fax (042) 643 93 98
e-mail: pm221@kappa.com.pl
<http://pm221.szkoły.lodz.pl/>

Szkoła Podstawowa nr 149 z klasami integracyjnymi

ul. Tatrzańska 69a, 93-219 Łódź, tel./ fax (042) 643 52 42
e-mail: sp149@toya.net.pl

Gimnazjum nr 2 z Oddziałami Integracyjnymi im. Królowej Jadwigi w Łodzi

ul. Jaracza 26, 90-262 Łódź, tel./ fax (042) 633 19 96
e-mail: gim2_lodz@gazeta.pl; 90262g2@gazeta.pl

Piotrków Trybunalski

Przedszkole Samorządowe nr 24 z Oddziałami Integracyjnymi im. Misia Uszatka

ul. Topolowa 14a, 97-300 Piotrków Trybunalski, tel./ fax (044) 733 90 37
e-mail: przedszkole24@vp.pl
<http://www.ps24piotrkow.wikom.pl/>

powiat bełchatowski

Integracyjne Przedszkole Samorządowe nr 3

Os. Okrzei 15a, 97-400 Bełchatów, tel. (044)6324641
e-mail: ps3belchatow@op.pl
<http://www.przedszkolenr3.type.pl/>

Przedszkole Samorządowe Nr 1 im. Marii Konopnickiej z oddziałami integracyjnymi w Zelowie

ul. Kościuszki 57, 97-425 Zelów, tel. (044) 634 12 89
e-mail: przedszkole1.zelow@onet.eu
<http://zelowps1.republika.pl/>

Publiczne Gimnazjum nr 1 z oddziałami integracyjnymi im. Szarych Szeregów

ul. Dąbrowskiego 11, 97-400 Bełchatów, tel. (044) 632 87 08, fax (044) 632 95 34
e-mail: pg1bel@poczta.onet.pl
<http://main.pg1.belchatow.pl/>

powiat kutnowski

Integracyjne Przedszkole Miejskie nr 3 „Jarzębinka” w Kutnie

ul. Bema 15, 99-300 Kutno, tel. (024) 254 79 43
e-mail: ipm3kutno@neostrada.pl
<http://www.ipm3kutno.wikom.pl/>

powiat łowicki

Przedszkole Integracyjne nr 10 w Łowiczu "Pod Świerkami"

ul. Księżacka 26, tel./ fax (046) 837 53 03
e-mail: p10lowicz@op.pl; p10lowicz@wikom.pl
<http://www.p10lowicz.wikom.pl/>

powiat opoczyński

Przedszkole nr 8 z Oddziałami Integracyjnymi

ul. Mikołaja Kopernika 10A, 26-300 Opoczno tel. (044) 755 18 42
e-mail: przedszkole8@opoczno.edu.pl
<http://www.p8opoczno.wikom.pl/>

powiat pabianicki

Przedszkole Miejskie nr 16 w Pabianicach z Oddziałami Integracyjnymi i Specjalnymi „Szczęśliwa Szesnastka”

ul. Bugaj 58, 95-200 Pabianice, tel. (042) 215 95 11, tel. kom.0 509 441 431
e-mail: pm16-pabianice@o2.pl
<http://www.pm16.bugaj.pabianice.pl/>

Przedszkole nr 2 z oddziałami integracyjnymi i z oddziałem specjalnym w Konstancynie Łódzkim

ul. Sadowa 8, 95-050 Konstancynów Łódzki, tel./ fax (042) 211 17 90
e-mail: przedszkole_2@post.pl
<http://przedszkolenr2konstancynow.blox.pl/html>

Szkoła Podstawowa nr 1 z klasami integracyjnymi

ul. Pułaskiego 22/24, 95-200 Pabianice, tel./ fax (042) 215 25 35

e-mail: sp1pab@op.pl

Szkoła Podstawowa nr 8 z Oddziałami Integracyjnymi

ul. Piotra Skargi 30, 95-200 Pabianice, tel. (042) 215 41 64, fax (042) 215 52 88

e-mail: sp8@poczta.onet.pl

Szkoła Podstawowa nr 9 z Oddziałami Integracyjnymi w Pabianicach

ul. Partyzancka 56A, 95-200 Pabianice, tel./ fax (042) 215 28 46

e-mail: pabianice-sp9@oswiata.org.pl

<http://sp9pabianice.edupage.org>

powiat sieradzki

Szkoła Podstawowa Integracyjna nr 8 w Sieradzu

ul. Szlachecka 11, 98-200 Sieradz, tel. (043) 822 37 19

e-mail: szkola.podstawowa8@neostrada.pl

powiat wieluński

Publiczne Przedszkole nr 4 z Oddziałami Integracyjnymi w Wieluniu

Os. Kard. St. Wyszyńskiego 44, 98-300 Wieluń, tel. (043) 843 58 62

e-mail: przedszkole@przedszkole4.wielun.pl

<http://www.przedszkole4.wielun.pl/>

Szkoła Podstawowa nr 5 z Oddziałami Integracyjnymi im. Powstańców Śląskich

ul. Traugutta 38, 98-300 Wieluń, tel./ fax (043) 843 42 75

e-mail: sp5gim3wielun@post.pl

powiat zduńskowolski

Publiczne Gimnazjum nr 4 z Oddziałami Integracyjnymi

im. Stefana Prawdzic Złotnickiego w Zduńskiej Woli

ul. Kilińskiego 27, 98-220 Zduńska Wola, tel. (043) 824 70 26

e-mail: gim40@vp.pl

<http://www.pg4zd-wola.pl/oferta.htm>

powiat zgierski

Miejskie Przedszkole nr 3 Integracyjne z Oddziałami Specjalnymi w Zgierzu

ul. Mielczarskiego 26, 95-100 Zgierz, tel./ fax (042) 716 26 72, fax (042) 716 18 67

e-mail: mp3zgierz@tlen.pl

<http://www.mp3.zgierz.pl/>

Szkoła Podstawowa nr 1 z oddziałami integracyjnymi

ul. Józefa Piłsudskiego 1, 95-100 Zgierz, tel. (042) 716 26 50, fax (042) 716 38 91

e-mail: sp1@miasto.zgierz.pl

**Szkoła Podstawowa z Oddziałami Integracyjnymi nr 4 im. T. Kościuszki
w Ozorkowie**

ul. Średnia 30, 95-035 Ozorków, tel./ fax (042) 710 31 80

e-mail: sp4ozorkow@interia.pl

<http://www.tadeuszek.republika.pl/>

Gimnazjum nr 3 z Oddziałami Integracyjnymi im. Adama Mickiewicza

ul. Bolesława Leśmiana 1, 95-100 Zgierz, tel./ fax (042) 716 54 50
e-mail: dyrektor.gim3@miasto.zgierz.pl; sekretariat.gim3@miasto.zgierz.pl
<http://www.gim3.miasto.zgierz.pl/>

Zespół Szkół z Oddziałami Integracyjnymi nr 1

im. Jakuba Stefana Cezaka w Zgierzu

Liceum Ogólnokształcące z oddziałami integracyjnymi
Technikum
Zasadnicza Szkoła Zawodowa
Policealne Studium Zawodowe
Internat

ul. Długa 89/91, 95-100 Zgierz, tel. (042) 715 07 44, 715 07 15, fax (042) 715 07 34
e-mail: ekonomik@miasto.zgierz.pl
www.ekonomik.miasto.zgierz.pl

■ **PRZEDSZKOLA I SZKOŁY PROWADZONE PRZEZ ORGANIZACJE
POZARZĄDOWE DZIAŁAJĄCE NA RZECZ OSÓB Z AUTYZMEM**

Łódź

Fundacja Jaś i Małgosia (JiM)

ul. Tatrzańska 105, 93-279 Łódź, tel./ fax (042) 643 46 70
e-mail: pomoc@jasmalgosia.pl
<http://www.jim.org>

Centrum Terapii i Edukacji Fundacji Jaś i Małgosia

Oddział Żłobkowy

Przedszkole JiM dla dzieci z autyzmem

Szkoła Podstawowa Specjalna JiM

- oddział dla dzieci z autyzmem

Gimnazjum Specjalne JiM

Szkoła Przystosowująca do Pracy JiM

Fundacja Pomocy Dzieciom „Kolorowy Świat”

ul. Żabia 10/12, 91-457 Łódź, tel. (42) 640 67 03, fax (42) 640 67 06,
e-mail: b.szymczak@kolorowyswiat.org
<http://www.kolorowyswiat.org/>

Kolorowe Przedszkole

Kolorowa Szkoła

Krajowe Towarzystwo Autyzmu Oddział w Łodzi

ul. Chocianowicka 198, 93-460 Łódź, tel. (042) 680 21 00, fax (042) 680 21 01
e-mail: navicula@life.pl
<http://www.navicula.pl/>

NAVICULA - Centrum Diagnostyki i Terapii Autyzmu

ul. Chocianowicka 198, 93-460 Łódź, tel. (042) 680 21 00, fax (042) 680 21 01
ul. Krzysztofa Cedry 2, 91-129 Łódź, tel. (042) 611 83 45
e-mail: navicula@life.pl
<http://www.navicula.pl/>

Ośrodek Terapeutyczno-Edukacyjny dla Dzieci i Młodzieży z Autyzmem

Specjalna Szkoła Podstawowa

Gimnazjum Specjalne

Szkoła Przystosowująca do Pracy

Internat

Przedszkole Specjalne dla Dzieci z Autyzmem

ul. Krzysztofa Cedry 2, 91-129 Łódź, tel. (042) 611 83 45
e-mail: navicula@life.pl
<http://www.navicula.pl/>

Piotrków Trybunalski

Stowarzyszenie Przyjaciół Dzieci i Młodzieży Niepełnosprawnej „SZANSA”

ul. Wysoka 21, 97-300 Piotrków Trybunalski, tel./ fax (44) 645 96 40,
tel. kom. 507 014 165
e-mail: kontakt@centrumszansa.pl
www.centrumszansa.pl

Niepubliczne Specjalne Przedszkole dla Dzieci Niepełnosprawnych „Słoneczko”

Ośrodek Rewalidacyjno-Wychowawczy

Wczesne Wspomaganie Rozwoju

Zajęcia Rewalidacyjno-Wychowawcze

Skierniewice

Stowarzyszenie Rodziców i Opiekunów Dzieci Niepełnosprawnych „Wspólna Troska”

III. WSPARCIE OFEROWANE W RAMACH POMOCY SPOŁECZNEJ

Jeżeli jesteś w trudnej sytuacji życiowej, spowodowanej wychowywaniem dziecka z autyzmem, **masz prawo** skorzystać z różnych form wsparcia oferowanego w ramach pomocy społecznej przez ośrodek pomocy społecznej (OPS).

Spełniając warunki dotyczące dochodów, możesz starać się w OPS m.in. o zasiłek celowy. Natomiast niezależnie od dochodów masz prawo do pomocy w formie pracy socjalnej, poradnictwa oraz specjalistycznych usług opiekuńczych (pomoc dla Twojego dziecka).

■ SPECJALISTYCZNE USŁUGI OPIEKUŃCZE (SUO)

Specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi (SUO) są dostosowane do szczególnych potrzeb wynikających z rodzaju schorzenia lub niepełnosprawności. Usługi te są świadczone przez osoby ze specjalistycznym przygotowaniem zawodowym. Wsparcie w postaci usług przyznaje się osobom, które wymagają pomocy innych. Ośrodek Pomocy Społecznej, przyznając usługi opiekuńcze, ustala w decyzji administracyjnej ich zakres, okres i miejsce świadczenia.

W ramach SUO prowadzone jest m.in.: uczenie i rozwijanie umiejętności niezbędnych do samodzielnego życia, w tym także wspólne organizowanie i spędzanie czasu wolnego, korzystanie z usług różnych instytucji, asystowanie w codziennych czynnościach życiowych, usprawnianie zaburzonych funkcji organizmu, t.j. współpraca ze specjalistami w zakresie wspierania psychologiczno-pedagogicznego i edukacyjno-terapeutycznego zmierzającego do wszechstronnej aktywizacji osoby korzystającej ze specjalistycznych usług. W ramach usług mogą być realizowane zalecenia przekazywane przez terapeutów do pracy w domu. Specjalistyczne usługi są świadczone przez osoby posiadające kwalifikacje do wykonywania zawodu m.in.: pracownika socjalnego, psychologa, pedagoga, logopedę, terapeutę zajęciowego, asystenta osoby niepełnosprawnej lub innego zawodu dającego wiedzę i umiejętności pozwalające świadczyć określone specjalistyczne usługi. Osoby te muszą także posiadać określony w przepisach staż pracy.

■ **UWAGA** ►► Specjalistyczne usługi opiekuńcze są szczególnie cenną formą wspomaganie umożliwiającą m.in.:

- zapewnienie dzieciom i młodzieży intensywnych form kompleksowych oddziaływań (najlepiej przez współpracę osób świadczących SUO ze specjalistycznym ośrodkiem, w którym będą przygotowywane programy terapeutyczne, rehabilitacyjne i edukacyjne),
- pomoc asystenta w różnych sytuacjach życiowych – w placówkach edukacyjnych oraz aktywizacji społecznej i zawodowej, a także w integracji społecznej w codziennym życiu.

SUO przyznawane są niezależnie od dochodów. Jednak poziom dochodów odgrywa rolę przy ustalaniu odpłatności za korzystanie z usług. W przypadku dochodu poniżej 477 zł netto na osobę w rodzinie, usługi te realizowane są nieodpłatnie, w przypadku przekroczenia tego progu są współfinansowane w różnym stopniu przez świadczeniobiorcę.

» WAŻNE! «

Jeżeli chcesz starać się o specjalistyczne usługi opiekuńcze:

- należy złożyć w Ośrodku Pomocy Społecznej podanie o przyznanie tej formy pomocy (na kopii podania poprosz o potwierdzenie jego złożenia, podanie możesz także posłać listem poleconym),
- konieczne jest dołączenie zaświadczenia lekarskiego, wydanego przez lekarza psychiatrę, które określa potrzebę korzystania z usług,
- OPS przeprowadzi wywiad środowiskowy,
- OPS powinien wydać decyzję administracyjną dot. przyznania bądź nie tej formy pomocy,
- usługi przysługują niezależnie od tego czy rodzic zrezygnował z pracy, by opiekować się dzieckiem czy też pracuje,
- fakt, że dziecko chodzi do przedszkola czy szkoły nie stanowi powodu odmowy przyznania usług.

Więcej na temat SUO dla osób z zaburzeniami psychicznymi można przeczytać na stronie internetowej Fundacji SYNAPSIS:

http://www.synapsis.org.pl/images/poradniki/rozporzadzenie_suo.pdf

<http://www.synapsis.org.pl/images/poradniki/suo.pdf>

■ ŚWIADCZENIA PIENIĘŻNE – ZASIŁEK CELOWY

Zasiłek celowy przyznawany jest na zaspokojenie niezbędnej potrzeby bytowej (np. pokrycie kosztów zakupu leków, opłacenie specjalistycznej terapii, niedostępnej w ramach publicznej służby zdrowia, pokrycie kosztów dojazdu na terapię, zakup żywności, opału).

Zasiłek ten przyznawany jest rodzinom, w których miesięczny dochód netto (po odjęciu składek emerytalno-rentowych, zdrowotnych i ew. alimentów płaconych przez członka rodziny) nie przekracza 351 zł na osobę.

W szczególnie uzasadnionych przypadkach rodzinie przekraczającej kryterium dochodowe może być przyznany specjalny zasiłek celowy w wysokości 351 zł lub 477 zł.

Z podaniem o zasiłek celowy należy zwrócić się do OPS w miejscu zamieszkania. W trakcie procedury przyznawania pomocy zostanie przeprowadzony wywiad środowiskowy przez pracownika socjalnego; trzeba będzie dostarczyć także informacje o dochodach rodziny.

■ PRACA SOCJALNA I PORADNICTWO SPECJALISTYCZNE

Praca socjalna świadczona jest przez pracownika socjalnego i ma na celu wsparcie osób i rodzin (m.in. rozwinięcie i wzmocnienie aktywności i samodzielności życiowej), opiekujących się osobą z autyzmem. W ramach pracy socjalnej można oczekiwać wsparcia w pokierowaniu gdzie i jak załatwić sprawy związane np. z uzyskaniem dla dziecka stosownego orzeczenia, świadczeń. Pracownik socjalny powinien wspierać rodzinę także w szukaniu miejsc, w których można uzyskać pomoc dla dziecka, młodej czy dorosłej osoby z autyzmem, kierować do innych instytucji pomocowych. Praca socjalna i poradnictwo świadczone są osobom i rodzinom bez względu na posiadany przez nie dochód. Poradnictwo specjalistyczne, w szczególności prawne, psychologiczne i rodzinne, jest świadczone osobom i rodzinom, które mają trudności lub potrzebują wsparcia w rozwiązywaniu swoich problemów życiowych. Poradnictwo rodzinne obejmuje szeroko rozumiane problemy dot. funkcjonowania rodziny, w tym problemy związane z opieką nad osobą niepełnosprawną. Prowadzenie pracy socjalnej i poradnictwa socjalnego nie wymaga przeprowadzenia wywiadu środowiskowego, ani wydania decyzji administracyjnej w tej sprawie.

Podstawa prawna:
Ustawa z dn. 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz.U.2009.175.1362 j.t.)
Rozporządzenie Ministra Polityki Społecznej z dn. 19 kwietnia 2005 r.
Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 25 stycznia 2011 r. w sprawie rodzinnego wywiadu środowiskowego
(Dz. U. Nr 27, poz. 138),
Rozporządzenie Ministra Polityki Społecznej z dn. 22 września 2005 r.
w sprawie specjalistycznych usług opiekuńczych (Dz. U. z 2005 r., nr 189, poz. 1598 z późn. zm.)

Jeżeli masz problemy z uzyskaniem specjalistycznych usług opiekuńczych możesz kontaktować się z:

Wydziałem Polityki Społecznej w Łódzkim Urzędzie Wojewódzkim
ul. Żeromskiego 87, 90-502 Łódź, tel. (042) 664 20 01, 664 20 02, fax (042) 664 20 51
e-mail: PS@lodz.uw.gov.pl
<http://www.pomoc.lodzkie.eu/page/>

Regionalnym Centrum Polityki Społecznej
Jednostką Organizacyjną Samorządu Województwa Łódzkiego
ul. Snycarska 8, 91-302 Łódź, tel. (042) 203 48 00, 203 48 01, fax (042) 203 48 17
e-mail: info@rcpslodz.pl
<http://www.rcpslodz.pl/Aktualnosci/2/0/>

■ **Gdzie szukać informacji?** ►► W zależności od tego czy mieszkasz w gminie miejskiej, miejsko-wiejskiej, wiejskiej, ośrodek pomocy społecznej może nosić nazwę: Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej.

Informacje o Ośrodku Pomocy Społecznej w Twojej gminie możesz uzyskać w Urzędzie Gminy (Miasta).

IV. ŚWIADCZENIA SOCJALNE DLA OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH I ICH RODZIN

Jeżeli wychowujesz dziecko niepełnosprawne (tj. z orzeczoną niepełnosprawnością), masz prawo do ubiegania się o świadczenia rodzinne (zasiłek pielęgnacyjny, zasiłek rodzinny wraz z dodatkami, świadczenie pielęgnacyjne). Świadczenia te mają na celu pokrycie, choćby częściowe, wydatków związanych z wychowywaniem dziecka niepełnosprawnego.

■ ZASIŁEK PIELEGNACYJNY

Zasiłek pielęgnacyjny przyznawany jest osobie niepełnosprawnej lub jej opiekunowi prawnemu w celu częściowego pokrycia wydatków wynikających z konieczności zapewnienia osobie niepełnosprawnej opieki i pomocy innej osoby w związku z niezdolnością do samodzielnej egzystencji.

Kwota zasiłku pielęgnacyjnego wynosi 153,00 zł miesięcznie. Jego przyznanie nie jest uzależnione od wysokości dochodów (świadczenie to przysługuje niezależnie od wysokości dochodów).

Ustawą z dnia 17 października 2008 r. o zmianie ustawy o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. z 18 grudnia 2008 r., Nr 223, poz. 1456), **okres zasiłkowy ustalony został na okres od 1 listopada do 31 października następnego roku kalendarzowego.**

Zasiłek pielęgnacyjny przysługuje:

- niepełnosprawnemu dziecku do 16 roku życia z orzeczoną niepełnosprawnością,
- osobie niepełnosprawnej w wieku powyżej 16 roku życia, jeżeli legitymuje się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności,
- osobie niepełnosprawnej w wieku powyżej 16 roku życia legitymującej się orzeczeniem o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, jeżeli niepełnosprawność powstała przed ukończeniem 21 roku życia,
- osobie, która ukończyła 75 lat.

Zasiłek pielęgnacyjny NIE przysługuje:

- osobie przebywającej w instytucji zapewniającej całodobowe utrzymanie, jeżeli pobyt tej osoby i udzielane przez tę instytucję świadczenia częściowo lub w całości finansowane są z budżetu państwa albo z Narodowego Funduszu Zdrowia (NFZ),
- osobie uprawnionej do dodatku pielęgnacyjnego.

Dokumenty wymagane przy ubieganiu się o zasiłek pielęgnacyjny

Do wniosku o ustalenie prawa do zasiłku pielęgnacyjnego należy dołączyć:

- uwierzytelnioną kopię dokumentu stwierdzającego tożsamość (dowodu osobistego) osoby ubiegającej się o zasiłek pielęgnacyjny (kopię tę może uwierzytelnić - potwierdzić zgodność z oryginałem urzędnik przyjmujący dokumenty; uwierzytelnienia kopii dokumentu można dokonać także w urzędzie wystawiającym dokument tożsamości, np. w odpowiednim wydziale urzędu miasta wydającym dowody osobiste; uwierzytelnienie to jest dokonywane bezpłatnie),
- orzeczenie o niepełnosprawności (w przypadku ubiegania się o zasiłek na dziecko do 16 roku życia),

albo

- orzeczenie o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności ze wskazaniem daty powstania niepełnosprawności (w przypadku ubiegania się o zasiłek na osobę powyżej 16 roku życia),

albo

- orzeczenie o znacznym stopniu niepełnosprawności (w przypadku ubiegania się o zasiłek na osobę powyżej 16 roku życia).

Postępowanie w sprawach o zasiłek pielęgnacyjny

Zasiłek pielęgnacyjny przyznaje się na wniosek rodziców, opiekuna faktycznego dziecka, opiekuna prawnego dziecka, pełnoletniej osoby niepełnosprawnej lub innej osoby upoważnionej do reprezentowania dziecka lub pełnoletniej osoby niepełnosprawnej.

Prawo do zasiłku pielęgnacyjnego ustala się na czas nieokreślony, chyba że orzeczenie o niepełnosprawności bądź stopniu niepełnosprawności zostało wydane na czas określony (np. na okres jednego roku).

W przypadku, gdy wniosek o przyznanie zasiłku zostanie złożony w ciągu 3 miesięcy od wydania orzeczenia o niepełnosprawności, zasiłek przyznaje się od dnia zgłoszenia wniosku o wydanie orzeczenia.

Ponadto w przypadku utraty ważności orzeczenia o niepełnosprawności lub o stopniu niepełnosprawności i ponownego ustalenia niepełnosprawności lub stopnia niepełnosprawności stanowiącego kontynuację poprzedniego orzeczenia, prawo do zasiłku ustala się od pierwszego dnia miesiąca następującego po miesiącu, w którym upłynął termin ważności poprzedniego orzeczenia, jeżeli osoba spełnia warunki uprawniające do nabycia tych świadczeń oraz złożyła wniosek o ustalenie niepełnosprawności lub stopnia niepełnosprawności w terminie miesiąca od dnia utraty ważności poprzedniego orzeczenia, zaś wniosek o przyznanie świadczenia w terminie 3 miesięcy od dnia wydania orzeczenia.

Uprawnienia do zasiłku pielęgnacyjnego ustala i wypłaca gmina (urząd gminy/miasta) lub ośrodek pomocy społecznej.

■ ZASIŁEK RODZINNY WRAZ Z DODATKAMI

Zasiłek rodzinny ma na celu częściowe pokrycie wydatków na utrzymanie dziecka, w tym dziecka niepełnosprawnego.

Uprawnionymi do ubiegania się o zasiłek rodzinny wraz z dodatkami są obywatele polscy oraz cudzoziemcy:

- do których stosuje się przepisy o koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego, jeżeli wynika to z wiążących Rzeczpospolitą Polską umów dwustronnych o zabezpieczeniu społecznym,
- przebywający na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej na podstawie zezwolenia na osiedlenie się, zezwolenia na pobyt rezydenta długoterminowego Wspólnot Europejskich, zezwolenia na zamieszkanie na czas oznaczony udzielonego w związku z okolicznością, o której mowa w art. 53 ust. 1 pkt 13 ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o cudzoziemcach lub w związku z uzyskaniem w Polsce statusu uchodźcy lub ochrony uzupełniającej, jeżeli zamieszkują z członkami rodzin na terytorium Polski.

Świadczenia rodzinne przysługują w/w osobom, jeżeli zamieszkują na terytorium Rzeczypospolitej przez okres zasiłkowy, w którym otrzymują świadczenia rodzinne, chyba że przepisy o koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego lub dwustronne umowy międzynarodowe o zabezpieczeniu społecznym stanowią inaczej.

WYSOKOŚĆ DOCHODU UPRAWNIAJĄCA DO ZASIŁKU RODZINNEGO WRAZ Z DODATKAMI

Zasiłek rodzinny wraz z dodatkami przysługuje, jeżeli przeciętny miesięczny dochód na osobę w rodzinie, uzyskany w roku kalendarzowym poprzedzającym okres zasiłkowy nie przekracza kwoty określonej w ustawie.

Prawo do zasiłku rodzinnego wraz z dodatkami ustala się na okres dwunastu miesięcy.

Ustawą z dnia 17 października 2008 r. o zmianie ustawy o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. z 2008 r., Nr 223, poz. 1456) okres zasiłkowy ustalony został na okres od 1 listopada do 31 października następnego roku kalendarzowego.

Wniosek o przyznanie zasiłku rodzinnego oraz przysługujących do niego dodatków można złożyć w czasie trwania tego okresu. Prawo do zasiłku ustalane jest wtedy od miesiąca, w którym wpłynął wniosek do końca danego okresu zasiłkowego.

Zasiłek rodzinny przysługuje osobom, jeżeli dochód rodziny w przeliczeniu na osobę albo dochód osoby uczącej się **nie przekracza kwoty 574,00 zł**. Natomiast w przypadku gdy członkiem rodziny jest dziecko legitymujące się orzeczeniem o niepełnosprawności lub orzeczeniem o umiarkowanym albo o znacznym stopniu niepełnosprawności, zasiłek rodzinny przysługuje, jeżeli dochód rodziny w przeliczeniu na osobę albo dochód osoby uczącej się **nie przekracza kwoty 664,00 zł**.

Do zasiłku rodzinnego przysługują dodatki z tytułu:

- urodzenia dziecka,
- opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego,
- samotnego wychowywania dziecka,
- wychowywania dziecka w rodzinie wielodzietnej,
- kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego,
- rozpoczęcia roku szkolnego,

- podjęcia przez dziecko nauki w szkole poza miejscem zamieszkania.

Prawo do zasiłku rodzinnego i dodatków przysługuje:

- rodzicom, jednemu z rodziców albo opiekunowi prawnemu dziecka,
- opiekunowi faktycznemu dziecka (o ile wystąpił do sądu z wnioskiem o przysposobienie dziecka),
- osobie uczącej się do ukończenia przez nią 24 r.ż. (w rozumieniu ustawy jest nią oznacza to osobę pełnoletnią uczącą się, niepozostającą na utrzymaniu rodziców w związku z ich śmiercią lub w związku z ustaleniem wyrokiem sądowym lub ugodą sądową prawa do alimentów z ich strony). *uwaga: w dalszej części opracowania pominięte zostaną zagadnienia związane z prawem do zasiłku rodzinnego dla osoby uczącej się.*

Zasiłek rodzinny wraz z dodatkami przysługuje na:

- **dziecko do ukończenia 18 roku życia**, a jeżeli kształci się w szkole – do czasu ukończenia nauki, nie dłużej jednak, niż do ukończenia 21 lat,
- **dziecko niepełnosprawne legitymujące się orzeczeniem o niepełnosprawności w stopniu umiarkowanym** (o ile niepełnosprawność powstała do 21. r.ż.) **lub znacznym do ukończenia 24 roku życia**, jeżeli kontynuuje naukę w szkole lub szkole wyższej.

Zgodnie z przepisami za dzieci uważa się dzieci własne osoby ubiegającej się o zasiłek, dzieci jej małżonka, dzieci przysposobione (adoptowane) oraz dzieci, w sprawie których toczy się postępowanie o przysposobienie lub dzieci znajdujące się pod opieką prawną.

Zasiłek rodzinny NIE przysługuje na dziecko, jeżeli

przebywa ono w instytucji zapewniającej całodobowe utrzymanie (instytucją taką jest m.in.: dom pomocy społecznej, placówka opiekuńczo-wychowawcza, zakład opiekuńczo-leczniczy, zakład pielęgnacyjno-opiekuńczy, szkoła zapewniająca nieodpłatnie pełne utrzymanie),

- przebywa w rodzinie zastępczej,
- pozostaje w związku małżeńskim,
- jest uprawnione do zasiłku rodzinnego na własne dziecko,
- osobie samotnie wychowującej dziecko nie zostało zasądzone świadczenie alimentacyjne na rzecz tego dziecka od drugiego z rodziców, chyba, że: rodzice lub jedno z rodziców dziecka nie żyje, ojciec dziecka jest nieznan, powództwo o ustalenie świadczenia alimentacyjnego od drugiego z rodziców zostało oddalone, sąd zobowiązał jednego z rodziców do ponoszenia całkowitych kosztów utrzymania dziecka i nie zobowiązał drugiego z rodziców do świadczenia alimentacyjnego na rzecz tego dziecka,
- członkowi rodziny przysługuje na dziecko zasiłek rodzinny zagranicą, chyba że przepisy o koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego lub dwustronne umowy o zabezpieczeniu społecznym stanowią inaczej.

W przypadku osób utrzymujących się z gospodarstwa rolnego przyjmuje się, że miesięczny dochód z 1 ha przeliczeniowego wynosi 1/12 dochodu z pracy w gospodarstwach indywidualnych ogłaszanego w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej "Monitor Polski", nie później niż do dnia 23 września każdego roku przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego na podstawie danych statystycznych art. 18 ustawy z dnia 15 listopada 1984 r. o podatku rolnym (tekst jednolity Dz. U. z 2013 r., nr 13681, z późn. zm.).

Zasiłek rodzinny i dodatki przysługują, chociaż dochód na osobę w rodzinie przekracza podane wyżej kwoty, jeżeli kwota tego przekroczenia przypadająca na osobę w rodzinie jest

niższa lub równa kwocie najniższego zasiłku rodzinnego (tj. 115 zł) i jeżeli zasiłek rodzinny przysługiwał w poprzednim okresie zasiłkowym. W przypadku przekroczenia dochodu w kolejnym roku kalendarzowym zasiłek rodzinny nie przysługuje.

Jeżeli sytuacja rodziny uległa pogorszeniu, nastąpiła utrata dochodu (np. rodzic stracił pracę lub otrzymuje mniejszą pensję, albo gdy rozpoczął urlop wychowawczy, utracił prawo do zasiłku dla bezrobotnych, nie otrzymuje części lub całości alimentów, wyrejestrował działalność gospodarczą, utracił zasiłek przedemerytalny lub świadczenie przedemerytalne, a także emeryturę, rentę, w tym rentę rodzinną, rentę socjalną) wówczas dochód ten zostaje pomniejszony o utracone zarobki, dochody.

Sposób obliczania dochodu do ustalenia prawa do zasiłku rodzinnego wraz z dodatkami:

Przy ustalaniu prawa do zasiłku rodzinnego i dodatków bierze się pod uwagę dochód netto, tj. po odliczeniu od uzyskiwanych dochodów obowiązkowych składek na ubezpieczenie społeczne i zdrowotne oraz zapłaconego podatku dochodowego. Do dochodu nie wlicza się alimentów płaconych przez członka rodziny na rzecz innej osoby.

Ustawa określa bardzo wiele źródeł dochodów, które są brane pod uwagę przy ustalaniu dochodu na osobę w rodzinie. Poniżej przedstawiamy najważniejsze z nich.

Do dochodu wlicza się osiągnięte przez rodziców i dzieci w poprzednim roku kalendarzowym:

- wynagrodzenie za pracę w ramach stosunku pracy, umów zlecenia, umowy agencyjnej i o dzieło,
- przychody z tytułu pozarolniczej działalności gospodarczej,
- emerytury, renty (renty inwalidzkie oraz renty z tytułu niezdolności do pracy, renta socjalna),

powyższe przychody dokumentuje się zaświadczeniem z Urzędu Skarbowego,

- przychody podlegające opodatkowaniu zgodnie z przepisami o zryczałtowanym podatku dochodowym od niektórych przychodów osiąganych przez osoby fizyczne, np. dotyczy to przychodów z tytułu umowy najmu, podnajmu, dzierżawy (wysokość tych dochodów dokumentuje się oświadczeniem),
- inne dochody niepodlegające opodatkowaniu na podst. przepisów o podatku dochodowym od osób fizycznych, np. renty dla osób represjonowanych i członków ich rodzin, ryczałt energetyczny i dodatek kompensacyjny przysługujące kombatanom (wysokość tych dochodów dokumentuje się oświadczeniem),
- zasiłki chorobowe,
- otrzymywane alimenty na rzecz dzieci (dokumentuje się je: kopią odpisu wyroku sądu zasądającego alimenty na rzecz osoby w rodzinie lub kopią odpisu protokołu posiedzenia zawierającego treść ugody sądowej, przekazami, przelewami dot. otrzymywanych alimentów niższych niż zasądzone, zaświadczenie komornika o całkowitej lub częściowej bezskuteczności egzekucji alimentów, a także wysokości faktycznie ściąganych alimentów),
- stypendia określone w przepisach o systemie oświaty i o szkolnictwie wyższym oraz inne stypendia przyznawane uczniom i studentom,
- dochody uzyskane z gospodarstwa rolnego,
- zaliczka alimentacyjna,
- dochody uzyskiwane za granicą RP (pomniejszone o podatek i należne składki).

Do dochodów rodziny NIE wlicza się:

- świadczeń z pomocy społecznej przysługujących na podstawie ustawy o pomocy społecznej (np. zasiłek stały, zasiłek okresowy, zasiłek celowy),
- dodatków mieszkaniowych,
- nieotrzymywanych alimentów przysługujących członkowi rodziny (np. dziecku) na podstawie wyroku sądu lub ugody sądowej (trzeba to udokumentować),
- opłat dotyczących pobytu członka rodziny w instytucji zapewniającej całodobowe utrzymanie (np. dom pomocy społecznej, placówka opiekuńczo-wychowawcza, zakład opiekuńczo-leczniczy, zakład pielęgnacyjno-opiekuńczy),
- dochodu członka rodziny przebywającego w instytucji zapewniającej całodobowe utrzymanie,
- płaconego czynszu z tytułu dzierżawy,
- dochodów uzyskanych z gospodarstwa rolnego, które zostało oddane w dzierżawę na podst. przepisów o ubezpieczeniu społecznym rolników.

Dokumentami potwierdzającymi wysokość dochodu rodziny są m.in.:

- zaświadczenia z Urzędu Skarbowego o wysokości dochodów uzyskanych przez członków rodziny w roku kalendarzowym poprzedzającym okres zasiłkowy, jeżeli dochody te podlegają opodatkowaniu podatkiem dochodowym od osób fizycznych na zasadach ogólnych,
- zaświadczenia z Urzędu Skarbowego o wysokości należnego zryczałtowanego podatku dochodowego za dany rok albo decyzja ustalająca wysokość podatku dochodowego w formie karty podatkowej (dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą),
- oświadczenia członków rodziny o wysokości uzyskanego dochodu w roku kalendarzowym poprzedzającym okres zasiłkowy, jeżeli członkowie rodziny rozliczają się na podst. przepisów o zryczałtowanym podatku dochodowym od niektórych przychodów osiąganych przez osoby fizyczne, np. z tytułu najmu mieszkania,
- oświadczenia członków rodziny o wysokości uzyskanego innego dochodu w roku kalendarzowym poprzedzającym okres zasiłkowy niepodlegającego opodatkowaniu,
- zaświadczenie właściwego organu gminy o wielkości gospodarstwa rolnego wyrażonej w hektarach przeliczeniowych ogólnej powierzchni w roku kalendarzowym poprzedzającym okres zasiłkowy albo nakaz płatniczy na ten rok,
- kopie przekazów lub przelewów pieniężnych dokumentujące wysokość alimentów, jeżeli członkowie rodziny są zobowiązani wyrokiem sądu lub ugodą sądową do ich płacenia, na rzecz osoby spoza rodziny (kopie te muszą zostać potwierdzone przez osobę przyjmującą dokumenty, stąd składając wniosek należy mieć ze sobą oryginały przekazów lub przelewów),
- kopię odpisu wyroku sądu zasądającego alimenty na rzecz osób w rodzinie lub kopię odpisu protokołu posiedzenia zawierającego treść ugody sądowej lub kopię odpisu zatwierdzonej przez sąd ugody zawartej przed mediatorem, a także przekazy lub przelewy pieniężne dokumentujące faktyczną wysokość otrzymanych alimentów oraz zaświadczenie komornika o całkowitej lub częściowej bezskuteczności egzekucji alimentów, a także o wysokości wyegzekwowanych alimentów, w przypadku uzyskania alimentów niższych niż zasądzone w wyroku, ugodzie sądowej lub ugodzie przed mediatorem,
- zaświadczenie o wysokości ponoszonej opłaty za pobyt członka rodziny, przebywającego w roku kalendarzowym poprzedzającym okres zasiłkowy, w instytucji zapewniającej całodobowe utrzymanie,

- dokument potwierdzający utratę dochodu (np. świadectwo pracy) oraz wysokość utraconego dochodu, jeżeli dochód rodziny uległ obniżeniu w stosunku do roku, z którego brane są pod uwagę dochody.

W skład rodziny zalicza się: małżonków, rodziców dzieci, opiekuna faktycznego dziecka oraz pozostające na utrzymaniu dzieci w wieku do ukończenia 25 r. ż., a także dziecko, które ukończyło 25 lat legitymujące się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności, jeżeli w związku z tą niepełnosprawnością rodzinie przysługuje świadczenie pielęgnacyjne. Do rodziny nie zalicza się dziecka pozostającego pod opieką opiekuna prawnego, dziecka pozostającego w związku małżeńskim oraz pełnoletniego dziecka posiadającego własne dziecko. O rodzinie wielodzietnej, w myśl ustawy o świadczeniach rodzinnych, mówimy wtedy, gdy rodzina wychowuje troje i więcej dzieci mających prawo do zasiłku rodzinnego.

DOKUMENTY WYMAGANE PRZY UBIEGANIU SIĘ O ZASIŁEK RODZINNY WRAZ Z DODATKAMI

W zależności od tego, o jaki dodatek ubiega się dana osoba jest ona zobowiązana złożyć szereg dokumentów potwierdzających jej uprawnienia do ich otrzymywania. Poniżej przedstawione są niektóre z tych dokumentów - załącza się je do wniosku o ustalenie prawa do świadczeń rodzinnych:

- zaświadczenie o dochodach osiągniętych przez członków rodziny z urzędu skarbowego,
- akty urodzenia dzieci,
- orzeczenie o niepełnosprawności lub o stopniu niepełnosprawności,
- prawomocny wyrok sądu rodzinnego stwierdzający przysposobienie lub zaświadczenie sądu rodzinnego lub ośrodka adopcyjnego o prowadzonym postępowaniu sądowym w sprawie o przysposobienie dziecka,
- prawomocny wyrok sądu rodzinnego orzekający rozwód lub separację,
- orzeczenie sądu rodzinnego o ustaleniu opiekuna prawnego dziecka,
- zaświadczenie o uczęszczaniu dziecka do szkoły lub szkoły wyższej,
- zaświadczenie z urzędu pracy o braku propozycji zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej dla osoby ubiegającej się o dodatek,
- zaświadczenie pracodawcy o terminie urlopu wychowawczego i okresie, na jaki został dzielony, oraz o okresach zatrudnienia,
- zaświadczenie lub oświadczenie o wysokości składek na ubezpieczenie zdrowotne.

Podmiot realizujący świadczenia (ośrodek pomocy społecznej lub urząd gminy) może domagać się także dostarczenia innych dokumentów mających wpływ na ustalenie prawa do otrzymywania zasiłku wraz z dodatkami.

Spis dokumentów, które należy złożyć przy ubieganiu się o zasiłek rodzinny można otrzymać w urzędzie gminy, ośrodka pomocy społecznej.

WYSOKOŚĆ ZASIŁKU RODZINNEGO wynosi miesięcznie:

- **77 zł** na dziecko w wieku do ukończenia 5 roku życia,
- **106 zł** na dziecko powyżej 5 roku życia do ukończenia 18 roku,
- **115 zł** na dziecko powyżej 18 roku do ukończenia 24 roku.

DODATKI PRZYSŁUGUJĄCE DO ZASIŁKU RODZINNEGO

- **dodatek z tytułu urodzenia dziecka** (jednorazowo 1000 zł) – przysługuje matce (jeżeli kobieta pozostawała pod opieką medyczną nie później niż od 10 tygodnia ciąży do porodu, potwierdzoną zaświadczeniem lekarskim lub zaświadczeniem wystawionym przez położną)

lub ojcu albo opiekunowi prawnemu dziecka. Dodatek wypłacany jest jednorazowo do ukończenia przez dziecko pierwszego roku życia. Dodatek przysługuje opiekunowi faktycznemu dziecka w wieku do ukończenia przez dziecko pierwszego roku życia, jeżeli nie został przyznany rodzicom lub opiekunowi prawnemu dziecka.

- **dodatek z tytułu opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego** (400 zł miesięcznie) – przysługuje matce lub ojcu, opiekunowi faktycznemu dziecka albo opiekunowi prawnemu dziecka uprawnionemu do urlopu wychowawczego, nie dłużej jednak niż przez okres:

o 24 miesiące kalendarzowych,

o 36 miesięcy kalendarzowych, jeżeli sprawuje opiekę nad więcej niż jednym dzieckiem urodzonym podczas jednego porodu,

o 72 miesięcy kalendarzowych, jeżeli sprawuje opiekę nad dzieckiem legitymującym się orzeczeniem o niepełnosprawności albo o znacznym stopniu niepełnosprawności.

Dodatek ten nie przysługuje osobie przebywającej na urlopie wychowawczym jeżeli:

- bezpośrednio przed uzyskaniem prawa do urlopu wychowawczego była zatrudniona (stosunek pracy) przez okres krótszy niż 6 miesięcy,

- podjęła lub kontynuuje zatrudnienie lub inną pracę zarobkową w okresie korzystania z urlopu wychowawczego,

- w okresie urlopu wychowawczego korzysta z zasiłku macierzyńskiego,

- dziecko przebywa w placówce zapewniającej całodobową opiekę i korzysta w niej z całodobowej opieki przez więcej niż 5 dni w tygodniu z wyjątkiem dziecka, które przebywa w zakładzie opieki zdrowotnej oraz w innych przypadkach zaprzestania sprawowania osobistej opieki nad dzieckiem.

- **dodatek z tytułu samotnego wychowywania dziecka** przysługuje, (o ile nie zostało zasądzone świadczenie alimentacyjne na rzecz dziecka od drugiego z rodziców) gdy: drugi z rodziców nie żyje, ojciec dziecka jest nieznan, powództwo o ustalenie świadczenia alimentacyjnego od drugiego z rodziców zostało oddalone. Dodatek ten wynosi 170 zł miesięcznie na dziecko, nie więcej jednak niż 340 zł na wszystkie dzieci w rodzinie. W przypadku wychowywania dziecka niepełnosprawnego² lub z orzeczonym znacznym stopniem niepełnosprawności dodatek na to dziecko wynosi 250 zł, nie więcej jednak niż 500 zł na wszystkie dzieci.

- **dodatek z tytułu wychowywania dziecka w rodzinie wielodzietnej** (80 zł miesięcznie na trzecie i na następne dzieci uprawnione do zasiłku rodzinnego).

- **dodatek z tytułu kształcenia i rehabilitacji dziecka** (60 zł miesięcznie na dziecko do ukończenia 5 r.ż., 80 zł miesięcznie na dziecko w wieku powyżej 5 r.ż. do ukończenia 24 r.ż.). Dodatek ten przysługuje na pokrycie zwiększonych wydatków związanych z rehabilitacją lub kształceniem dziecka niepełnosprawnego³.

- **dodatek z tytułu rozpoczęcia roku szkolnego** (100 zł jeden raz w roku, nie musi być konieczny wypłacony we wrześniu). Dodatek przysługuje także na dzieci uczęszczające do „zerówki” (roczne przygotowanie przedszkolne). Dodatek przeznaczony jest na częściowe pokrycie wydatków związanych z rozpoczęciem roku szkolnego. Wniosek należy składać do dnia zakończenia okresu zasiłkowego, w którym rozpoczęto rok szkolny albo roczne przygotowanie przedszkolne, czyli do dnia 31 października.

- **dodatek z tytułu podjęcia przez dziecko nauki w szkole poza miejscem zamieszkania** (wypłacany przez 10 miesięcy, od września do czerwca). Dodatek ten przysługuje w związku z zamieszkiwaniem w miejscowości, w której znajduje się siedziba szkoły ponadgimnazjalnej lub szkoły artystycznej, w której realizowany jest obowiązek szkolny i obowiązek nauki, a także szkoły podstawowej lub gimnazjum w przypadku dziecka

posiadającego orzeczenie o niepełnosprawności lub o stopniu niepełnosprawności (90 zł miesięcznie), lub w związku z dojazdem z miejsca zamieszkania do szkoły ponadgimnazjalnej, a także szkoły artystycznej, w której realizowany jest obowiązek szkolny i obowiązek nauki w zakresie odpowiadającym nauce w szkole ponadgimnazjalnej (50 zł miesięcznie).

Ponadto można ubiegać się o **jednorazową zapomogę z tytułu urodzenia się żywego dziecka** w wysokości 1.000 zł. Zapomoga ta przysługuje matce lub ojcu, opiekunowi prawnemu albo opiekunowi faktycznemu dziecka, jeżeli **dochód rodziny w przeliczeniu na osobę nie przekracza kwoty 1.922,00 zł**. Wniosek o wypłatę zapomogi należy złożyć w urzędzie gminy / ośrodka pomocy społecznej w ciągu 12 miesięcy od dnia narodzin dziecka, a gdy sprawa dot. dziecka objętego opieką prawną, opieką faktyczną albo dziecka przysposobionego – nie później niż do ukończenia przez dziecko 18 roku życia. Zapomoga przysługuje pod warunkiem, że kobieta pozostawała pod opieką medyczną nie później niż od 10 tygodnia ciąży do porodu, i zostało to potwierdzone zaświadczeniem lekarskim lub zaświadczeniem wystawionym przez położną.

POSTĘPOWANIE W SPRAWIE OTRZYMANIA ZASIŁKU RODZINNEGO

Zasiłek rodzinny wraz z dodatkami przyznaje się na wniosek osoby uprawnionej. W przypadku problemów i wątpliwości można także zwrócić się o pomoc w uzyskaniu tego zasiłku do ośrodka pomocy społecznej, który także ma prawo do występowania o zasiłki rodzinne na rzecz uprawnionych osób. W wielu gminach zasiłek wraz z dodatkami przyznaje i wypłaca właśnie ośrodek pomocy społecznej (wydzielony dział świadczeń rodzinnych), któremu to zadanie zlecił urząd gminy lub miasta.

W przypadku wątpliwości dotyczących samotnego wychowywania dziecka może być przeprowadzony wywiad lub informacje te może przekazać ośrodek pomocy społecznej, o ile osoba ubiegająca się o świadczenie znajduje się pod jego opieką i w ciągu ostatnich 3 miesięcy był przeprowadzany rodzinny wywiad środowiskowy.

Uwaga: w przypadku wystąpienia zmian w liczbie członków rodziny pozostających we wspólnym gospodarstwie domowym, uzyskania dochodu lub w przypadku wystąpienia innych zmian mających wpływ na uprawnienia do zasiłku rodzinnego osoba zainteresowana jest zobowiązana do niezwłocznego powiadomienia o tym instytucji wypłacającej świadczenia rodzinne.

Na jednego członka rodziny przysługuje tylko jeden zasiłek rodzinny wraz z dodatkami (w zależności od uprawnień może przysługiwać jeden lub kilka dodatków).

Uprawnienia do zasiłków rodzinnych wraz z dodatkami ustala i wypłaca gmina lub ośrodek pomocy społecznej.

Zasiłek rodzinny wraz z dodatkami jest wypłacany nie później niż do ostatniego dnia miesiąca, za który zostało przyznane świadczenie. Jeżeli dokumenty zostaną złożone po 10 dniu miesiąca świadczenie za ten miesiąc zostanie wypłacone najpóźniej do ostatniego dnia następnego miesiąca.

Od każdej decyzji w sprawie zasiłku rodzinnego przysługuje odwołanie do Samorządowego Kolegium Odwoławczego. Każda decyzja zawiera pouczenie, w którym podany jest organ, do którego służy odwołanie i termin, w którym to odwołanie można złożyć. Należy uważnie czytać pouczenia w tej sprawie i ściśle stosować się do zawartych w nich informacji.

Podstawa prawna:

1. Ustawa z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. z 2013 r., Nr 1456 z późn. zm);
2. Ustawa z dnia 17 października 2008 r. o zmianie ustawy o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. z 2008 r., Nr 223, poz. 1456);
3. Ustawy z dnia 15 listopada 1984 r. o podatku rolnym (tekst jednolity Dz. U. z 2013 r., Nr 13681, z późn. zm.)
4. Rozporządzenie Ministra Polityki Społecznej z dnia 3 stycznia 2013 r. w sprawie sposobu i trybu postępowania w sprawach o świadczenia rodzinne (Dz. U. z 2013 r., Nr 3);
5. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 10 sierpnia 2012 r. w sprawie wysokości dochodu rodziny albo dochodu osoby uczącej się stanowiących podstawę ubiegania się o zasiłek rodzinny oraz wysokości świadczeń rodzinnych (Dz. U. z 2012 r., nr 959).

■ ŚWIADCZENIE PIELEGNACYJNE

Świadczenie pielęgnacyjne przysługiwać będą:

- rodzicom (matka lub ojciec),
- opiekunowi faktycznemu dziecka (osoby opiekujące się dzieckiem, które wystąpiły do sądu o jego przysposobienie)
- osobom będącym rodzinami zastępczymi spokrewnionymi, w rozumieniu ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej,
- innym osobom, na których zgodnie z przepisami ustawy z dnia 25 lutego 1964 r. Kodeks rodzinny i opiekuńczy ciąży obowiązek alimentacyjny (z wyjątkiem osób o znacznym stopniu niepełnosprawności)

z tytułu rezygnacji z pracy zarobkowej w celu sprawowania opieki nad dzieckiem

legitymującym się orzeczeniem o niepełnosprawności, zawierającym wskazania dotyczące konieczności:

- stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji oraz
  - stałego współdziałania na co dzień opiekuna dziecka w procesie jego leczenia, rehabilitacji i edukacji,
- albo
- legitymującym się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności (dot. osób powyżej 16 r.ż.).

Jeżeli niepełnosprawność osoby wymagającej opieki powstała przed ukończeniem 18-go roku życia lub w trakcie nauki w szkole (lub szkole wyższej), jednak nie później niż do ukończenia 25-go roku życia.

Świadczenie pielęgnacyjne NIE przysługuje jeżeli:

- osoba sprawująca opiekę ma ustalone prawo do emerytury, renty, renty rodzinnej z tytułu śmierci małżonka przyznanej w przypadku zbiegu prawa do renty rodzinnej i innego świadczenia emerytalno-rentowego, renty socjalnej, zasiłku stałego, nauczycielskiego świadczenia kompensacyjnego, zasiłku przedemerytalnego lub świadczenia przedemerytalnego,
- osoba wymagająca opieki:

- pozostaje w związku małżeńskim, chyba że współmałżonek legitymuje się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności,
- została umieszczona w rodzinie zastępczej z wyjątkiem rodziny zastępczej spokrewnionej z dzieckiem, na której ciąży obowiązek alimentacyjny,
- została umieszczona w specjalnym ośrodku szkolno-wychowawczym i korzysta w nim z całodobowej opieki,
- w związku z koniecznością kształcenia, rewalidacji lub rehabilitacji została umieszczona w placówce zapewniającej całodobową opiekę (z wyjątkiem zakładów opieki zdrowotnej) i korzysta w niej z całodobowej opieki przez więcej niż 5 dni w tygodniu,
- osoba w rodzinie ma ustalone prawo do wcześniejszej emerytury na to dziecko,
- osoba w rodzinie ma ustalone prawo do dodatku do zasiłku rodzinnego z tytułu opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego, albo do świadczenia pielęgnacyjnego na to lub na inne dziecko w rodzinie (*uwaga: oznacza to, że jeżeli np. matka przebywa na urlopie wychowawczym i opiekuje się młodszym, zdrowym dzieckiem i pobiera z tego tytułu dodatek do zasiłku rodzinnego, to ojciec nie może pobierać świadczenia pielęgnacyjnego na niepełnosprawne dziecko w rodzinie. Analogiczna sytuacja występuje w przypadku, gdy na dwoje dzieci niepełnosprawnych każde z rodziców ubiegałoby się o przyznanie świadczenia pielęgnacyjnego*).

Od 1 stycznia 2010 r. przyznanie prawa do świadczenia pielęgnacyjnego nie jest uzależnione od spełnienia kryterium dochodowego. Natomiast od 1 stycznia 2015 r. wysokość świadczenia pielęgnacyjnego **wynosi 1000 zł**.

Osoby otrzymujące świadczenie pielęgnacyjne spełniające nowe, obowiązujące od 1 stycznia 2013 r. warunki ustawowe, w okresie od kwietnia do grudnia 2013 r. mają również prawo do przyznawanego z urzędu **dodatku w wysokości 200 zł miesięcznie** na podstawie rządowego programu wspierania osób otrzymujących świadczenie pielęgnacyjne.

Łączna wysokość wsparcia dla osób otrzymujących obecnie świadczenie pielęgnacyjne **wynosi 1200 zł miesięcznie**.

Dokumenty wymagane przy ubieganiu się o świadczenie pielęgnacyjne:

Do wniosku o ustalenie prawa do świadczeń pielęgnacyjnych należy dołączyć:

- uwierzytelnioną kopię dokumentu stwierdzającego tożsamość (dowodu osobistego) osoby ubiegającej się o świadczenie pielęgnacyjne,
- orzeczenie o niepełnosprawności albo o znacznym stopniu niepełnosprawności dziecka,
- zaświadczenia lub oświadczenia o wysokości dochodów, o których mowa w § 2 ust. 2 pkt 6 rozporządzenia w sprawie sposobu i trybu postępowania w sprawach o świadczenia rodzinne (Dz.U.05.105.881) - są to te same dokumenty potwierdzające wysokość dochodu rodziny, które należy dołączyć w razie ubiegania się o zasiłki rodzinne i/lub dodatki do nich (np. zaświadczenie z Urzędu Skarbowego o wysokości dochodów uzyskanych przez członków rodziny),
- zaświadczenie placówki zapewniającej całodobową opiekę, w przypadku umieszczenia w niej dziecka, o liczbie dni w tygodniu, w których korzysta w niej z całodobowej opieki.

Jeżeli w stosunku do osoby ubiegającej się o świadczenie pielęgnacyjne lub osoby pobierającej to świadczenie wystąpią wątpliwości, co do okoliczności stanowiących podstawę udzielenia świadczenia, organ udzielający może przeprowadzić wywiad środowiskowy. W takim przypadku organ udzielający świadczenia może wystąpić do ośrodka pomocy społecznej o udzielenie informacji o okolicznościach będących podstawą do wydania decyzji, jeżeli okoliczności te zostały ustalone w rodzinnym wywiadzie środowiskowym przeprowadzonym nie wcześniej niż 3 miesiące przed dniem otrzymania przez ośrodek pomocy społecznej wniosku o udzielenie informacji. Brak jest podstaw prawnych do przeprowadzenia na potrzeby świadczeń rodzinnych rodzinnego wywiadu środowiskowego.

Za osobę pobierającą świadczenie pielęgnacyjne opłacane są także składki na ubezpieczenie emerytalne i rentowe oraz zdrowotne o ile nie jest zgłoszona do ubezpieczenia z innego tytułu (np. o ile nie zgłosi jej pracujący małżonek).

- **Gdzie ubiegać się o świadczenie?** ► Świadczenia rodzinne są przyznawane i wypłacane przez Urząd Gminy bądź Urząd Miasta. W niektórych gminach może być to także Ośrodek Pomocy Społecznej (wydział świadczeń rodzinnych). Zasiłek pielęgnacyjny może być wypłacany przez OPS lub oddział ZUS.

Podstawa prawna:

*Ustawa z dn. 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz.U.2006.139.992j.t.)
Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 27 grudnia 2011 r. w sprawie sposobu i trybu postępowania w sprawach o świadczenia rodzinne Rozporządzenie Rady (Dz. U. Nr 298, poz. 1769)*

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 11 sierpnia 2009r. w sprawie wysokości dochodu rodziny albo dochodu osoby uczącej się stanowiących podstawę ubiegania się o zasiłek rodzinny oraz wysokości świadczeń rodzinnych (Dz.U.2009.129.1058)

■ SPECJALNY ZASIŁEK OPIEKUŃCZY

Specjalny zasiłek opiekuńczy przysługuje osobom, na których zgodnie z przepisami ustawy z dnia 25 lutego 1964 r. - Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. z 2012 r. poz. 788 i 1529) ciąży obowiązek alimentacyjny, jeżeli rezygnują z zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej w związku z koniecznością sprawowania stałej opieki nad osobą legitymującą się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności albo orzeczeniem o niepełnosprawności łącznie ze wskazaniami: konieczności stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji oraz konieczności stałego współdziałania na co dzień opiekuna dziecka w procesie jego leczenia, rehabilitacji i edukacji.

Specjalny zasiłek opiekuńczy przysługiwać będzie wtedy, gdy:

- niepełnosprawność została stwierdzona czy nabyta po 25. roku życia lub związana jest np. z wiekiem osoby, nad którą trzeba sprawować opiekę.

Zasiłek przyznawany będzie rodzicom, ale tylko w przypadku, kiedy jedno z nich zrezygnowało z pracy zawodowej. Natomiast zasiłek nie będzie przysługiwał rodzicowi, który nigdy pracy nie podejmował. Otrzymywać go będą również inne osoby, na których ciąży obowiązek alimentacyjny i które rezygnują z pracy w związku z koniecznością

sprawowania stałej opieki nad członkiem rodziny legitymującym się orzeczeniem o niepełnosprawności.

Specjalny zasiłek opiekuńczy wyniesie **520 zł** miesięcznie¹.

Zasiłek będzie uzależniony od kryterium dochodowego w wysokości **623 zł** miesięcznie²

Specjalny zasiłek opiekuńczy nie przysługuje, jeżeli:

1) osoba sprawująca opiekę:

- a) ma ustalone prawo do emerytury, renty, renty rodzinnej z tytułu śmierci małżonka przyznanej w przypadku zbiegu prawa do renty rodzinnej i innego świadczenia emerytalno - rentowego, renty socjalnej, zasiłku stałego, nauczycielskiego świadczenia kompensacyjnego, zasiłku przedemerytalnego lub świadczenia przedemerytalnego,
- b) podlega obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym z innych tytułów,
- c) ma ustalone prawo do specjalnego zasiłku opiekuńczego lub świadczenia pielęgnacyjnego,
- d) legitymuje się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności.

2) osoba wymagająca opieki została umieszczona w rodzinie zastępczej z wyjątkiem rodziny zastępczej spokrewnionej, w rodzinnym domu dziecka albo, w związku z koniecznością kształcenia, rewalidacji lub rehabilitacji, w placówce zapewniającej całodobową opiekę, w tym w specjalnym ośrodku szkolno-wychowawczym, z wyjątkiem podmiotów wykonujących działalność leczniczą, i korzysta w niej z całodobowej opieki przez więcej niż 5 dni w tygodniu;

3) na osobę wymagającą opieki inna osoba ma ustalone prawo do wcześniejszej emerytury;

4) członek rodziny osoby sprawującej opiekę ma ustalone prawo do dodatku do zasiłku rodzinnego, o którym mowa w art. 10 ustawy, specjalnego zasiłku opiekuńczego lub świadczenia pielęgnacyjnego;

5) na osobę wymagającą opieki jest ustalone prawo do dodatku do zasiłku rodzinnego, o którym mowa w art. 10 ustawy, prawo do specjalnego zasiłku opiekuńczego lub prawo do świadczenia pielęgnacyjnego;

6) na osobę wymagającą opieki członek rodziny jest uprawniony za granicą do świadczenia na pokrycie wydatków związanych z opieką, chyba że przepisy o koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego lub dwustronne umowy o zabezpieczeniu społecznym stanowią inaczej.

Dokumenty wymagane przy ubieganiu się o specjalny zasiłek opiekuńczy świadczenie:

Do wniosku o ustalenie prawa do specjalnego zasiłku opiekuńczego należy dołączyć:

- uwierzytelnioną kopię dokumentu stwierdzającego tożsamość (dowodu osobistego) osoby ubiegającej się o specjalny zasiłek opiekuńczy,

¹ przysługujący za niepełne miesiące kalendarzowe wypłaca się w wysokości 1/30 specjalnego zasiłku opiekuńczego za każdy dzień. Należną kwotę zasiłku zaokrągla się do 10 groszy w górę.

² łączny dochód dwóch rodzin: rodziny osoby sprawującej opiekę oraz rodziny osoby wymagającej opieki, w przeliczeniu na osobę

- orzeczenie o niepełnosprawności albo o znacznym stopniu niepełnosprawności dziecka,
- zaświadczenia o dochodach, wszystkich domowników, w tym także zaświadczenie o dochodach osoby niepełnosprawnej nad którą sprawują
- zaświadczenie placówki zapewniającej całodobową opiekę, w przypadku umieszczenia w niej dziecka, o liczbie dni w tygodniu, w których korzysta w niej z całodobowej opieki.

Przy ustalaniu prawa do specjalnego zasiłku opiekuńczego obowiązkowe będzie przeprowadzanie wywiadu środowiskowego.

Za osobę pobierającą specjalny zasiłek opiekuńczy opłacane są także składki na ubezpieczenie emerytalne i rentowe oraz zdrowotne o ile nie jest zgłoszona do ubezpieczenia z innego tytułu (np. o ile nie zgłosi jej pracujący małżonek).

Podstawa prawna:

1. Ustawa z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz.U.2006.139.992 z późn.zm.), 2. Rozporządzenie Rady Ministrów w sprawie szczegółowych warunków realizacji rządowego programu wspierania niektórych osób pobierających świadczenie pielęgnacyjne (Dz. U. 28 czerwca 2012r., poz.732), 3. Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 27 grudnia 2011 r. w sprawie sposobu i trybu postępowania w sprawach o świadczenia rodzinne (Dz. U. z 2011 r., Nr 298, poz. 1769 z późn. zm.), 4. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 11 sierpnia 2009 r. w sprawie wysokości dochodu rodziny albo dochodu osoby uczącej się stanowiących podstawę ubiegania się o zasiłek rodzinny oraz wysokości świadczeń rodzinnych (Dz. U. z 2009 r., Nr 129, poz. 1058), 5. Ustawa z dnia 7 grudnia 2012 r. o zmianie ustawy o świadczeniach rodzinnych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. 2012 poz. 1548).

V. ORZEKANIE O NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI

Jeżeli chcesz korzystać z uprawnień i świadczeń przysługujących osobom niepełnosprawnym i ich rodzinom, Twoje dziecko powinno mieć wydane orzeczenie o niepełnosprawności (dla osób do 16 roku życia) lub orzeczenie o lekkim, umiarkowanym lub znacznym stopniu niepełnosprawności (dla osób powyżej 16 roku życia).

■ TRYB ORZEKANIA

Orzeczenia te są wydawane na wniosek osoby zainteresowanej (lub jej przedstawiciela prawnego) na określony czas, zazwyczaj na 2-3 lata (orzeczenie o stopniu niepełnosprawności może być wydane bezterminowo). Orzeczenia te wydają Powiatowe Zespoły ds. Orzekania o Niepełnosprawności (w miastach na prawach powiatu są to Miejskie Zespoły ds. Orzekania o Niepełnosprawności). Aby otrzymać orzeczenie należy:

- złożyć do Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności wypełniony wniosek o wydanie orzeczenia,
- dołączyć do wniosku zaświadczenie lekarskie na określonym druku wypełnione przez lekarza, pod którego opieką znajduje się dana osoba (wskazane jest, aby w przypadku osoby z autyzmem lub innymi całościowymi zaburzeniami rozwojowymi, był to lekarz psychiatra),

- dołączyć do wniosku kserokopię dokumentacji medycznej, wyników badań, konsultacji, opinie psychologiczne, opinie pedagogiczne (dokumenty odnoszące się do potwierdzenia stanu zdrowia). Druk wniosku i zaświadczenia lekarskiego można otrzymać w siedzibie zespołu orzekającego,
- orzeczenie wydawane jest po przeprowadzeniu oceny stanu zdrowia – osoba zainteresowana jest wzywana na posiedzenie składu orzekającego, jeżeli lekarz wystawiający zaświadczenie, stwierdzi, że jest w stanie stawić się.

Orzeczenie o niepełnosprawności i stopniu niepełnosprawności zawiera m.in. wskazania do korzystania z systemu środowiskowego wsparcia, uczestnictwa w warsztatach terapii zajęciowej, konieczności stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji, konieczności stałego współudziału na co dzień opiekuna dziecka w procesie jego leczenia, rehabilitacji i edukacji.

Orzeczenie jest decyzją administracyjną. Od negatywnej decyzji można się odwołać w terminie 14 dni od jej otrzymania.

W przypadku negatywnej decyzji drugiej instancji, można odwoływać się do Sądu Rejonowego, Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych.

Druga instancja w procesie orzekania to: Wojewódzki Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności (to tam kierowane są odwołania od decyzji zespołów powiatowych).

■ **Gdzie szukać informacji?** ► Informacje o Wojewódzkim Zespole ds. Orzekania o Niepełnosprawności oraz o Powiatowych Zespołach ds. Orzekania o Niepełnosprawności można uzyskać w Ośrodku Pomocy Społecznej, Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie, Starostwie Powiatu.

Spis Wojewódzkiego, Powiatowych i Miejskich Zespołów ds. Orzekania o Niepełnosprawności znajduje się na stronie internetowej:

Wydziału Polityki Społecznej w Łódzkim Urzędzie Wojewódzkim

ul. Żeromskiego 87, 90-502 Łódź, tel. (042) 664 20 01, 664 20 02 ,
 fax (042) 664 20 51
 e-mail: PS@lodz.uw.gov.pl
<http://www.pomoc.lodzkie.eu/page/index.php?str=24>

Wojewódzki Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności

ul. Lecznicza 6, 93-173 Łódź, tel.(042) 664 20 48, fax (042) 664 20 49
 e-mail: wzon@lodz.uw.gov.pl

Miejski Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Łodzi

ul. Lecznicza 6, 93-173 Łódź, tel. (042) 256 51 93, fax (042) 256 51 85
 e-mail: mzon@mops.pl

Miejski Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Piotrkowie Trybunalskim

ul. Zamkowa 25, 97-300 Piotrków Trybunalski, tel. / fax (044) 733 90 07

Miejski Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Skierniewicach

ul. Senatorska 12, 96-100 Skierniewice, tel. (046) 833 40 12, fax (046) 833 39 48
 e-mail: mzoon@mopr.skierniewice.pl

Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Bełchatowie

ul. Czaplينيةcka 66, 97-400 Bełchatów, tel. (044) 733 04 98, fax (044) 632 53 48
 e-mail: pcprbel@op.pl

**Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności
w Brzezinach**

ul. Konstytucji 3-go Maja 3/5, 95-060 Brzeziny, tel. (046) 874 02 81,
fax (046) 874 11 11
e-mail: pzsoon.brzeziny@poczta.fm

Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Kutnie

ul. Krzywoustego 11, 99-300 Kutno, tel. (024) 355 47 62, fax (024) 355 47 50
e-mail: orzecznictwo@pcprkutno.pl

Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Łasku

ul. Warszawska 62, 98-100 Łask, tel. (043) 675 56 55
e-mail: pzoon@lask.com.pl

Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Łęczycy

ul. Kaliska 13, 99-100 Łęczycza, tel. (024) 388 36 02, 721 28 37, fax (024) 721 32 17

Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Łowiczu

ul. Podrzeczna 30, 99-400 Łowicz, tel. (046) 830 03 16, fax (046) 837 03 44
e-mail: zoonlowicz1@wp.pl

**Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności
Łódź-Wschód**

al. Piłsudskiego 135, 90-954 Łódź, tel. (042) 254 99 26, fax (042) 674 48 34

Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Opocznie

ul. Kwiatowa 1a, 26-300 Opoczno, tel. (044) 736 15 00
e-mail: zdrowie@opocznopowiat.pl

Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Pabianicach

ul. Traugutta 6a, 95-200 Pabianice, tel. (042) 215 66 05 w. 125, fax (042) 215 66 60
e-mail: PZO_Pabianice@poczta.fm

Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Pajęcznie

ul. 1-go Maja 13/15, 98-330 Pajęczno, tel. (034) 311 31 21, fax (034) 311 31 20

**Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności
w Piotrkowie Trybunalski (ziemski)**

Aleja 3-go Maja 33, 97-300 Piotrków Trybunalski, tel. (044) 649 17 72,
fax (044) 732 31 03

**Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności
w Poddębicach**

ul. Łęczycka 28, 99-200 Poddębice, tel. (043) 678 40 40

Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Radomsku

ul. Piastowska 21, 97-500 Radomsko, tel. (044) 683 82 33, 683 82 33
e-mail: pzdson_radomsko@op.pl

**Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności
w Rawie Mazowieckiej**

ul. Kościuszki 5, 96-200 Rawa Mazowiecka, tel. (046) 814 53 04, fax (046) 814 57 60

Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Sieradzu

Plac Wojewódzki 3, 98-200 Sieradz, tel. (043) 822 03 69, 827 18 07, fax (043) 822 43 77
e-mail: pzon.sieradz@gmail.com

**Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności
w Skierniewicach (ziemski)**

ul. Konstytucji 3-go Maja 6, 96-100 Skierniewice, tel. (046) 834 15 03, fax (046) 834 59 47
e-mail: orzecznictwo@powiat.skierniewice.pl

**Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności
w Tomaszowie Mazowieckim**

ul. Św. Antoniego 26, 97-200 Tomaszów Mazowiecki, tel./ fax (044) 724 21 27
e-mail: zdrowie@powiat-tomaszowski.pl

Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Wieluniu

ul. Śląska 23, 98-300 Wieluń, tel. (043) 843 48 06
e-mail: zespol_wielun@op.pl

**Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności
w Zduńskiej Woli**

ul. Żeromskiego 3, 98-220 Zduńska Wola, tel./ fax (043) 824 89 99
e-mail: pzon@powiatzdunskowolski.pl

■ **LEGITYMACJA OSOBY NIEPEŁNOSPRAWNEJ**

Jeżeli jest już wydane orzeczenie o niepełnosprawności lub o stopniu niepełnosprawności, możesz postarać się o legitymację osoby niepełnosprawnej. Legitymację wydaje Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności. Legitymacja uprawnia m.in. do korzystania z ulgowych przejazdów PKP i PKS (78% ulga w przejazdach na leczenie i rehabilitację, w tym na turnusy rehabilitacyjne).

Podstawa prawna:

Ustawa z dn. 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz.U.2011.127.721 j.t.)

Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dn. 1 lutego 2002 r.

w sprawie kryteriów niepełnosprawności u osób w wieku do 16 roku życia (Dz. U. z 2002 r., nr 17, poz. 162),

Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dn. 15 lipca 2003 r.

w sprawie orzekania o niepełnosprawności i stopniu niepełnosprawności (Dz. U. z 2003 r., nr 139, poz. 1328).

■ ULGOWE PRZEJAZDY KOMUNIKACJĄ LOKALNĄ

Zasady przyznawania ulg na przejazdy komunikacją lokalną (gminną, miejską) określają przepisy lokalne – uchwała Rady Gminy/ Miasta. Oznacza to, że w poszczególnych gminach, miastach obowiązujące przepisy są inne.

- **Gdzie szukać informacji?** ► Informacje o tym, jakie ulgi przysługują osobom niepełnosprawnym w przejazdach komunikacją lokalną w danej gminie, można uzyskać u przewoźnika (np. zakład transportu miejskiego) lub przeczytać w regulaminie przewozów środkami komunikacji gminnej.

Na stronie internetowej MPK - Łódź Sp. z o.o. umieszczona jest uprawnionych do bezpłatnych i ulgowych przejazdów środkami komunikacji miejskiej

<http://www.mpk.lodz.pl/showarticle.action?article=7273&Przepisy+taryfowe+-+%C5%81%C3%B3d%C5%BA>

Informacja dotycząca osób uprawnionych do bezpłatnych i ulgowych przejazdów środkami komunikacji miejskiej w **Piotrkowie Trybunalskim** znajduje się na stronie internetowej Miejskiego Zakładu Komunikacyjnego Sp. z o.o.:

<http://www.mzk.piotrkow.pl/portal/bok/96-ulgi-miejskie.html>

Na stronie internetowej Miejskiego Zakładu Komunikacji w **Skierniewicach** Sp. z o.o. znajdują się informacje dotyczące osób uprawnionych do bezpłatnych lub ulgowych przejazdów środkami komunikacji miejskiej:

<http://www.mzk.skierniewice.info.pl/Regulaminy/TARYFAPRZEWOZOWA.aspx>

VI. DOFINANSOWANIE ZE ŚRODKÓW PFRON

■ TURNUS REHABILITACYJNY

Jest to zorganizowana forma aktywnej rehabilitacji połączonej z elementami wypoczynku. Celem turnusu jest ogólna poprawa psychofizycznej sprawności oraz rozwijanie umiejętności społecznych uczestników m.in. przez nawiązywanie i rozwijanie kontaktów społecznych, realizację i rozwijanie zainteresowań, a także przez udział w innych zajęciach przewidzianych programem turnusu.

Osoba niepełnosprawna (posiadająca stosowne orzeczenie) może ubiegać się o dofinansowanie do turnusu pod warunkiem, że:

- zostanie skierowana na turnus na wniosek lekarza, pod opieką którego się znajduje,
- w roku, w którym ubiega się o dofinansowanie, nie uzyskała na ten cel dofinansowania ze środków PFRON,
- weźmie udział w turnusie, który odbędzie się w ośrodku wpisanym do rejestru ośrodków, prowadzonego przez wojewodę,

- nie będzie pełniła funkcji członka kadry na tym turnusie, ani nie będzie opiekunem innego uczestnika tego turnusu,
- złoży oświadczenie o wysokości osiąganych dochodów,
- zobowiąże się do przedstawienia na turnusie, podczas pierwszego badania lekarskiego, informacji stanie zdrowia, sporządzonej nie wcześniej niż na 3 mies. przed datą rozpoczęcia turnusu, wystawionej przez lekarza, pod którego opieką obecnie się znajduje.

O dofinansowanie do udziału w turnusie może także ubiegać się opiekun osoby niepełnosprawnej. W przypadku starań o dofinansowanie do uczestnictwa w turnusie brane są pod uwagę dochody. Przeciętny miesięczny dochód, podzielony przez liczbę osób we wspólnym gospodarstwie domowym, obliczony za kwartał poprzedzający miesiąc złożenia wniosku, nie powinien przekraczać kwoty 50% przeciętnego wynagrodzenia na osobę we wspólnym gospodarstwie domowym.

Istnieje możliwość otrzymania dofinansowania w sytuacji przekroczenia kryterium dochodowego, ale wówczas kwotę dofinansowania pomniejsza się o kwotę, o którą dochód ten został przekroczony. Wniosek o dofinansowanie składa się do Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie (PCPR).

- **Gdzie szukać informacji?** ►► Adres Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Twoim powiecie możesz uzyskać w Starostwie Powiatu lub w Ośrodku Pomocy Społecznej.

Lista Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie i Miejskich Ośrodków Pomocy Rodzinie znajduje się na stronie internetowej Wydziału Polityki Społecznej w Łódzkim Urzędzie Wojewódzkim:

<http://www.pomoc.lodzkie.eu/page/index.php?akcja=wyniki&str=253&na=&pow%5B%5D=all&pag%5B%5D=466&dz%5B%5D=all>

Ogólnokrajowy rejestr ośrodków uprawnionych do organizowania turnusów rehabilitacyjnych oraz niezbędne informacje i druki wniosków znajdują się na stronach internetowych Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej:

<https://empatia.mpips.gov.pl/web/piu/dla-swiaadczeniobiorcow/turnusy/wyszukiwarka-osrodkow>

Podstawa prawna:

*Ustawa z dn. 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz.U.2011.127.721 j.t.),
Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dn. 15 listopada 2007 r. w sprawie turnusów rehabilitacyjnych (Dz. U. z 2007 r., nr 230, poz. 1694).*

Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Łodzi

ul. Piotrkowska 149, 90-440 Łódź, tel. 042 632 40 34, fax 042 632 41 30
e-mail: sekretariat@mops.lodz.pl
<http://www.mops.lodz.pl/>

Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Piotrkowie Trybunalskim

ul. Próchnika 34, 97-300 Piotrków Trybunalski, tel. (044) 649 57 59,
tel./ fax (044) 044 733 90 03
e-mail: moprpt@unet.pl

Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Skierniewicach

ul. Senatorska 12, 96-100 Skierniewice, tel./ fax (046) 833 39 48, tel. (046) 833 38 47
e-mail: mopr@skierniewice.um.gov.pl

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Bełchatowie

ul. Czapliniecka 66, 97-400 Bełchatów, tel. (044) 733 05 45, fax (044) 632 53 48
e-mail: pcpr@powiat-belchatowski.pl

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Brzezinach

ul. Sienkiewicza 16, 95-060 Brzeziny, tel. (046) 874 21 61, fax (046) 874 21 68
e-mail: pcpr.brzeziny@poczta.fm

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Kutnie

ul. Krzywoustego 11, 99-300 Kutno, tel./ fax (024) 355 47 50
e-mail: sekretariat@pcprkutno.pl
<http://pcprkutno.pl/>

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Łasku

ul. Narutowicza 17, 98-100 Łask, tel. (043) 675 37 49, fax (043) 675 35 29
e-mail: pcpr.lask@op.pl

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Łęczycy

ul. Kilińskiego 4, 99-100 Łęczycza, tel. (024) 721 61 62, fax (024) 721 01 63
e-mail: pcprleczyca@neostrada.pl

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Łowiczu

ul. Podrzeczna 30, 99-400 Łowicz, tel./ fax (046) 837 03 44, tel. (046) 830 01 77, 837 03 16
e-mail: pcprlowicz@wp.pl
<http://www.pcpr.lowicz.pl/V2/>

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie Łódź Wschód

al. Piłsudskiego 135, 92-318 Łódź, tel. (042) 676 34 99, fax (042) 676 34 87
e-mail: pcpr.lodz@neostrada.pl
<http://www.lodzkiwschodni.pl/pcpr.html>

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Opocznie

ul. Armii Krajowej 2, 26-300 Opoczno, tel./ fax (044) 736 14 64, 754 25 69
e-mail: centrumopoczno@neostrada.pl
<http://centrumopoczno.w.interia.pl>

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Pabianicach

ul. Traugutta 6a, 95-200 Pabianice, tel. (042) 215 66 60, fax (042) 215 66 05
e-mail: sekretariat@pcpr-pabianice.pl
<http://www.pcpr-pabianice.pl/>

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Pajęcznie

ul. 1 Maja 13/15, 98-330 Pajęczno, tel./ fax (034) 311 10 56
e-mail: pcpr.paj@wp.pl

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Piotrkowie Trybunalskim

al. 3 Maja 33, 97-300 Piotrków Trybunalski, tel. (044) 732 31 60, fax (044) 732 31 83
e-mail: pcpr@powiat-piotrkowski.pl
<http://pcpr.piotrkowski.bip.net.pl/>

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Poddębicach

ul. Łęczyczka 16, 99-200 Poddębice, tel./ fax (043) 678 40 40
e-mail: pcpr@poddebicki.pl

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Radomsku

ul. Piastowska 21, 97-500 Radomsko, tel./ fax (044) 683 20 06, tel./ fax (044) 683 44 22
e-mail: biuro@pcpr.radomsko.pl
<http://www.pcpr.radomsko.pl/>

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Rawie Mazowieckiej

ul. Kościuszki 5, 96-200 Rawa Mazowiecka, tel./ fax 046 814 57 60
e-mail: pcpr@powiatrawski.pl

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Sieradzu

Plac Wojewódzki 3, 98-200 Sieradz, tel./ fax (043) 827 18 07, fax (043)822 43 77
e-mail: pcpr.sieradz@konto.pl
<http://bip-pcpr.spsieradz.finn.pl/>

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Skierniewicach

ul. Konstytucji 3-go Maja 6, 96-100 Skierniewice, tel./ fax (046) 834 59 47
e-mail: pcpr@powiat-skierniewice.pl
<http://www.powiat-skierniewice.pl/pcpr.php>

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Tomaszowie Mazowieckim

ul. Barlickiego 30, 97-200 Tomaszów Mazowiecki, tel.(044) 725 14 61,
tel./ fax (044) 725 14 60
e-mail: powiatowecentrumpomocyrodzynie1@neostrada.pl

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Wieluniu

ul. Śląska 23, 98-300 Wieluń, tel./ fax (043) 843 14 90
e-mail: pcpr_w_wieluniu@op.pl
<http://www.wielun.pcpr.pl/>

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Wieruszowie

ul. Ludwika_Waryńskiego 15, 98-400 Wieruszów, tel. (062) 783 19 95, fax (062) 783 19 63
e-mail: pcpr_wieruszow@interia.pl

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Zduńskiej Woli

ul. Żeromskiego 3a, 98-220 Zduńska Wola, tel. (043) 824 99 99, fax (043) 824 99 90
e-mail: pcpr.zdwola@neostrada.pl

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Zgierzu

ul. Sadowa 6a, 95-100 Zgierz, tel./ fax 042 719 09 53
e-mail: pcpr@powiat.zgierz.pl

■ DOFINANSOWANIE LIKWIDACJI BARIER TECHNICZNYCH ORAZ KOMUNIKACYJNYCH

Osoby niepełnosprawne i ich opiekunowie mogą starać się o dofinansowanie zakupu sprzętu mającego na celu likwidację barier w komunikowaniu się oraz technicznych. Nie ma określonej listy tych sprzętów. Przez bariery techniczne należy rozumieć bariery utrudniające lub uniemożliwiające osobie niepełnosprawnej funkcjonowanie społeczne. Likwidacja bariery technicznej powinna powodować sprawniejsze działanie takiej osoby w społeczeństwie i umożliwić jej funkcjonowanie w życiu codziennym. Przez bariery w komunikowaniu się należy rozumieć ograniczenia uniemożliwiające lub utrudniające osobie niepełnosprawnej swobodne porozumiewanie się i/lub przekazywanie informacji. Likwidacja bariery w komunikowaniu się ma powodować umożliwienie osobie niepełnosprawnej sprawniejsze i bardziej swobodne porozumiewanie się oraz przekazywanie informacji.

Wysokość dofinansowania do likwidacji barier w komunikowaniu się oraz technicznych wynosi do 80% kosztów tego przedsięwzięcia, nie więcej jednak niż do wysokości piętnastokrotnego przeciętnego wynagrodzenia. Dofinansowanie na likwidację barier w komunikowaniu się i technicznych może być przyznawane raz na trzy lata.

O dofinansowanie to mogą ubiegać się osoby z orzeczoną niepełnosprawnością, stopniem niepełnosprawności. Dofinansowanie przyznaje Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie (PCPR). Tam też można otrzymać i złożyć stosowny wniosek.

■ Gdzie szukać informacji? ►► Adres Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Twoim powiecie możesz uzyskać w Starostwie Powiatu lub w Ośrodku Pomocy Społecznej.

*Podstawa prawna:
Ustawa z dn. 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej
oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz.U.2011.127.721 j.t.),
Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dn. 25 czerwca 2002 r.
w sprawie określenia rodzajów zadań powiatu, które mogą być finansowane ze środków
Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (Dz. U. z 2002 r., nr 96, poz. 861 z późn. zm.).*

VII. WSPARCIE DLA DOROSŁYCH OSÓB Z AUTYZMEM

Osoby dorosłe z autyzmem
lub innymi całościowymi zaburzeniami rozwojowymi,
które zakończyły edukację
(maksymalnie mogą uczyć się do 24 r.ż.)
nie mają obecnie dostatecznego dostępu
do zróżnicowanych ofert
w zakresie dziennej aktywności
czy aktywizacji społecznej i zawodowej.

Rodzice mogą poszukiwać miejsca w następujących placówkach:

■ ŚRODOWISKOWE DOMY SAMOPOMOCY

W ramach systemu pomocy społecznej funkcjonują Środowiskowe Domy Samopomocy (ŚDS), które są przeznaczone dla dorosłych osób z zaburzeniami psychicznymi. Są to zazwyczaj dzienne ośrodki wsparcia, choć mogą także funkcjonować jako ośrodki całonocne, okresowego pobytu. W większości są prowadzone przez Ośrodki Pomocy Społecznej, rzadziej przez organizacje pozarządowe.

ŚDS są ukierunkowane na podtrzymanie umiejętności życiowych uczestników zajęć oraz ich rozwój, działania zmierzające do poprawy funkcjonowania i jakości życia poprzez rozwijanie umiejętności, zdolności i zainteresowań.

Podstawa prawna:

Ustawa z dn. 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz.U.2009.175.1362 j.t.).

■ **Gdzie szukać informacji?** ► O tym, czy w Twojej miejscowości funkcjonuje Środowiskowy Dom Samopomocy, możesz dowiedzieć się w Ośrodku Pomocy Społecznej.

Wydział Polityki Społecznej w Łódzkim Urzędzie Wojewódzkim

ul. Żeromskiego 87, 90-502 Łódź, tel. (042) 664 20 01, 664 20 02, fax (042) 664 20 51
e-mail: PS@lodz.uw.gov.pl

<http://www.pomoc.lodzkie.eu/page/index.php?akcja=wyniki&str=253&na=&pow%5B%5D=all&pag%5B%5D=416&dz%5B%5D=all>

Regionalnym Centrum Polityki Społecznej

Jednostce Organizacyjnej Samorządu Województwa Łódzkiego

ul. Snycerska 8, 91-302 Łódź, tel. (042) 203 48 00, 203 48 01, fax (042) 203 48 17
e-mail: info@rcpslodz.pl
<http://www.rcpslodz.pl/Aktualnosc/2/0/>

Łódź

NAVICULA - Centrum Diagnozy i Terapii Autyzmu

ul. Chocianowicka 198, 93-460 Łódź, tel. (042) 680 21 00, fax (042) 680 21 01
ul. Cedry 2, 91-129 Łódź, tel. (042) 611 83 45
e-mail: navicula@life.pl
<http://www.navicula.pl/>

Środowiskowy Dom Samopomocy dla osób z autyzmem w Łodzi

ul. Chocianowicka 198, 93-460 Łódź, tel. (042) 680 21 00, fax (042) 680 21 01
e-mail: navicula@life.pl

Środowiskowy Dom Samopomocy PSOUU w Łodzi

ul. Karolewska 70/76, 94-023 Łódź, tel. (042) 689 90 60
e-mail: psouu.lodz@op.pl
<http://www.psouu-kololodz.pl/>

Środowiskowy Dom Samopomocy TPN w Łodzi

ul. Czarneckiego 4, 91-844 Łódź, tel. (042) 656 37 47
e-mail: sds@tpn.org.pl
http://www.tpn.org.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=15&Itemid=13

Środowiskowy Dom Samopomocy „Przystań” w Łodzi
ul. Próchnika 7, 90-408 Łódź, tel. (042) 632 08 66, 504 017 691
e-mail: pomost@poczta.fm
<http://www.pomost-lodz.org/index.php?sid=117>

Środowiskowy Dom Samopomocy dla osób z chorobą Alzheimera w Łodzi
ul. Przybyszewskiego 111, 91-310 Łódź, tel. (42) 681 24 32
e-mail: tow.alzheimer@neostrada.pl

Piotrków Trybunalski

Środowiskowy Dom Samopomocy w Piotrkowie Trybunalskim
ul. Dmowskiego 20, 97-300 Piotrków Trybunalski, tel. (044) 649 29 03
e-mail: sdspt@op.pl
<http://sds.piotrkow.pl/>

powiat bełchatowski

Środowiskowy Dom Samopomocy w Bełchatowie
ul. Św. Barbary 5, 97-400 Bełchatów, tel. (044) 635 04 81
e-mail: sds_belchatow@interia.pl
<http://www.belchatow.pl/2013-07-10-05-57-13/rodzina-zdrowie-pomoc-spoleczna/pomoc-spoleczna/placowki-pomocy-spolecznej/705-srodowiskowy-dom-samopomocy>

Środowiskowy Dom Samopomocy w Walewicach
Walewice 42, 97-425 Żelów, tel. (044) 634 12 57
e-mail: walewice.dom.samopomocy@neostrada.pl

powiat kutnowski

Środowiskowy Dom Samopomocy w Kutnie
ul. Wyszyńskiego 11, 99-300 Kutno, tel./ fax (024) 254 94 35
e-mail: sdskutno@poczta.pl
<http://sds.kutno.pl/o-nas>

powiat łaski

Środowiskowy Dom Samopomocy w Dąbrowie Widawskiej
Dąbrowa Widawska 61, 98-160 Widawa, tel. (043) 672 14 03
e-mail: sds@widawa.pl
<http://bip.widawa.pl/index.jsp?bipkod=/002/009/018>

Środowiskowy Dom Samopomocy w Łasku
ul. Kościuszki 14, 98-100 Łask, tel. (043) 675 36 37
e-mail: sdsłask@wp.pl
<http://mgopslask.pl/sds.htm>

Środowiskowy Dom Samopomocy w Sędziejowicach
ul. Wieluńska 7, 98-160 Sędziejowice, tel. (043) 677 15 86
e-mail: apapuga1@wp.pl

powiat łęczycki

Środowiskowy Dom Samopomocy w Łęczycy

ul. Jana Pawła II 13, 99-100 Łęczyca, tel. (024) 721 23 76

e-mail: domsamopomocy@interia.pl

http://bip.leczyca.info.pl/p,41,_rodowiskowy_om_amopomocy_w_eczycy.html

powiat łowicki

Środowiskowy Dom Samopomocy w Bobrownikach

Bobrowniki 50, 98-335 Działoszyn, tel. (43) 841 37 95

e-mail: sdsbobrowniki@poczta.onet.pl

Środowiskowy Dom Samopomocy w Krępie

Krępa 23, 97-565 Lgota Wielka, tel. (44) 738 15 66

e-mail: ewazawadzka2@o2.pl

<http://www.lgota.i-bip.pl/?lang=1&cat=206>

Środowiskowy Dom Samopomocy w Łowiczu

ul. 3 Maja 11, 99-400 Łowicz, tel. (046) 837 41 11

e-mail: sdsłowicz@wp.pl

<http://sds.lowicz.pl/strona/>

Środowiskowy Dom Samopomocy w Walewicach

Galewice 42, 97-425 Żelów, tel. (44) 634 12 57

e-mail: walewice.dom.samopomocy@neostrada.pl

powiat łódzki wschodni

Środowiskowy Dom Samopomocy w Justynowie

ul. Łódzka 35, 95-020 Justynów/ Gmina Andrespol, tel. (042) 213 45 37

e-mail: dompomocy@poczta.onet.pl

http://andrespol.bip.cc/p,393,_rodowiskowy_om_amopomocy.html

powiat opoczyński

Środowiskowy Dom Samopomocy w Olszowcu

Olszowiec 56 , 26-332 Sławno, tel. (044) 757 19 17

e-mail: sds.olszowiec@wp.pl

Środowiskowy Dom Samopomocy w Opocznie

ul. Westerplatte 2, 26-300 Opoczno, tel. (044) 755 60 16

e-mail: sds_opoczno@wp.pl

powiat pabianicki

Środowiskowy Dom Samopomocy w Pabianicach

ul. Cicha 24, 95-200 Pabianice, tel./fax 42 214 92 10, tel. 603 213 022

e-mail: sds.pabianice@gmail.com

<http://sdspabianice.pl/>

Środowiskowy Dom Samopomocy w Drzewocinach

Drzewociny 34, 95-018 Dłutów, tel. (044) 634 02 36

e-mail: sds.drzewociny@op.pl

Środowiskowy Dom Samopomocy w Ksawerowie

ul. Jana Pawła II 27, 95-054 Ksawerów, tel. (042) 212 81 25

e-mail: sdsks1@o2.pl

http://www.ksawerow.bip.cc/p,550,_rodowiskowy_om_amopomocy_w_sawerowie.html

Środowiskowy Dom Samopomocy w Pabianicach

ul. Cicha 24, 95-200 Pabianice, tel. (042) 214 92 10

powiat pajęczański

Środowiskowy Dom Samopomocy w Bobrownikach

Bobrowniki 50, 98-335 Działoszyn, tel. (043) 841 37 95

e-mail: sdsbobrowniki@poczta.onet.pl

Środowiskowy Dom Samopomocy w Nizankowicach

Nizankowice 1z, 98-335 Działoszyn, tel. (43) 828 32 40, 0604 157 773

e-mail: sdsnizankowice@wp.pl

powiat poddębicki

Powiatowy Środowiskowy Dom Samopomocy w Czepowie

Czepów 76, 99-210 Uniejów, (63) 288 91 26 kom.: 607 035 077

e-mail: psds.czepow@interia.pl

<http://www.poddebicki.pl/asp/?typ=14&sub=45&menu=277&strona=1>

Środowiskowy Dom Samopomocy w Pęczniewie

ul. Osiedle 40-lecia PRL 4, 99-235 Pęczniew, tel. (043) 678 13 55

e-mail: psds@op.pl

powiat radomszczański

Środowiskowy Dom Samopomocy w Gaju

Gaj 1, 97-570 Przedbórz, tel. (044) 781 52 07

e-mail: sds_gaj@wp.pl

Środowiskowy Dom Samopomocy w Dąbrówce

Dąbrówka 56, 26-337 Aleksandrów

e-mail: scwi@wp.pl

Środowiskowy Dom Samopomocy w Radomsku

ul. Stara Droga 85, 97-500 Radomsko, tel. (44) 738 15 87

e-mail: zbigniew.piechowicz@mops-radomsko.pl

<http://sds.mops-radomsko.pl/>

powiat rawski

Środowiskowy Dom Samopomocy w Białej Rawskiej

ul. Jana Pawła II 57, 96-230 Biała Rawska, tel. (046) 815 93 51
e-mail: mgopsbr@wp.pl, sdsbr@wp.pl
<http://sdsbialarawska.pl/>

powiat sieradzki

Środowiskowy Dom Samopomocy w Rożdżalach

Rożdżały 7, 98-290 Warta, tel. (043) 829 60 10
e-mail: sds_rozdzaly@poczta.onet.pl
<http://bip-sds.rozdzaly.spsieradz.finn.pl/>

Środowiskowy Dom Samopomocy w Grójcu Wielkim

Grójec Wielki 24, 98-270 Złoczew
e-mail: ajnadzieja@o2.pl

powiat tomaszowski

Środowiskowy Dom Samopomocy w Tomaszowie Mazowieckim

ul. Szkolna 14a, 97-200 Tomaszów Mazowiecki, tel. (044) 726 03 74
e-mail: sds.tomaszow@interia.pl

powiat wieluński

Środowiskowy Dom Samopomocy w Konopnicy

ul. Parkowa 16, 98-313 Konopnica, tel. (043) 842 41 06
e-mail: stowarzyszenienadzieja@onet.pl

Środowiskowy Dom Samopomocy w Mokrsku

Mokrsko 254, 98-435 Mokrsko, tel. (043) 841 18 13
e-mail: sds_mokrsko@interia.pl
<http://sds-mokrsko.w.interia.pl/>

Środowiskowy Dom Samopomocy w Ostrówku

Ostrówek 93 D, 98-311 Ostrówek, tel. (043) 841 56 05
e-mail: sdsostrowek@poczta.fm

Środowiskowy Dom Samopomocy w Wieluniu

ul. Traugutta 40, 98-300 Wieluń, tel. (043) 843 09 97
e-mail: sds.dla.niepelnospawnych@neostrada.pl
<http://www.sds-wielun.pl/>

powiat wieruszowski

Środowiskowy Dom Samopomocy w Chróście

Chróście 50D, 98-430 Bolesławiec, tel. 0606 879 953
e-mail: sdschroscin@interia.pl
http://www.powiat-wieruszowski.pl/?pl_srodowiskowy-dom-samopomocy-w-chroscinie,93

Środowiskowy Dom Samopomocy w Osieku

Osiek 185c, 98-405 Galewice, tel. (062) 784 32 22
e-mail: sdsosiek@interia.pl
<http://sdsosiek.prv.pl/>

powiat zduńskowolski

Środowiskowy Dom Samopomocy w Przatówku

Przatówek 1, 98-240 Szadek, tel. (043) 675 16 15
e-mail: sdsprzatowek@o2.pl

powiat zgierski

Środowiskowy Dom Samopomocy PSOUU w Aleksandrowie Łódzkim

ul. 1 Maja 43/47, 95-070 Aleksandrów Łódzki, tel. (042) 712 16 17
e-mail: zk.aleksandrowlodzki@psouu.org.pl

Środowiskowy Dom Samopomocy PSOUU w Aleksandrowie Łódzkim

ul. Piotrkowska 4/6, 95-070 Aleksandrów Łódzki, tel. (042) 276 40 21,
fax (042) 276 67 83, 506 024 016
e-mail: sdsaleksandrow@wp.pl

Środowiskowy Dom Samopomocy w Głownie

ul. Ludwika Norblina 1, 95-015 Głowno, tel./ fax (042) 710 87 44
e-mail: sekretariat@sds.glowno.pl
<http://www.sds.glowno.pl/>

Środowiskowy Dom Samopomocy w Woli Zbroźkowej

Wola Zbroźkowa 36, 95-015 Głowno, tel. 0519 084 477
e-mail: scwi@wp.pl

■ WARSZTATY TERAPII ZAJĘCIOWEJ

Warsztat terapii zajęciowej (WTZ) jest dla osób niepełnosprawnych, które ukończyły już edukację, miejscem rehabilitacji społecznej i zawodowej w zakresie uzyskania lub przywrócenia umiejętności niezbędnych do podjęcia zatrudnienia. Warsztaty mogą być organizowane m.in. przez organizacje pozarządowe (fundacje, stowarzyszenia).

Uczestnikami WTZ mogą być jedynie osoby z orzeczonym stopniem niepełnosprawności oraz z zaznaczonym w tym orzeczeniu wskazaniem do uczestnictwa w warsztacie terapii.

Efekty aktywizacji zawodowej i społecznej powinny być oceniane nie rzadziej niż co 3 lata. Z założenia terapia zajęciowa i rehabilitacja w warsztatach powinny przygotowywać osoby niepełnosprawne do podjęcia pracy.

Podstawa prawna:

*Ustawa z dn. 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz.U.2011.127.721 j.t.),
Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dn. 25 marca 2004 r. w sprawie warsztatów terapii zajęciowej (Dz. U. z 2004 r., nr 63, poz. 587).*

Łódź

Fundacja Jaś i Małgosia (JiM)

Warsztat Terapii Zajęciowej

ul. Tatrzańska 105, 93-279 Łódź, tel./ fax (042) 643 46 70

e-mail: pomoc@jasmalgosia.pl

<http://www.jim.org/>

Międzynarodowe Stowarzyszenie Pomocy "Słyszę Serce"

Warsztat Terapii Zajęciowej "Słyszę Serce"

ul. Skarbowa 28, 91-473 Łódź, tel./ fax (042) 616 09 69

e-mail: poczta@slyszeserce.org.pl

<http://www.wtz.slyszeserce.org.pl/>

Polski Związek Głuchych Oddział w Łodzi

ul. Nawrot 94/96, 90-040 Łódź, tel. (042) 273 30 31, tel. / fax (042) 674 44 54

e-mail: biuro@pzg.lodz.pl

<http://www.pzg.lodz.pl/>

Warsztat Terapii Zajęciowej

tel. (042) 231 33 70 wew. 204, fax (042) 674 44 54

e-mail: wtz@pzg.lodz.pl

<http://wtz.pzg.lodz.pl/>

Przedsiębiorstwo Produkcyjno-Handlowe "Zorza" Spółdzielnia Inwalidów - Zakład Pracy Chronionej

ul. Gdańska 142, 90-536 Łódź, tel./ fax (042) 636 38 66

Warsztat Terapii Zajęciowej

ul. Św. Jerzego 10/ 12, 91-072 Łódź, tel. (042) 630 07 59

Specjalnym Ośrodku Szkolno-Wychowawczym nr 3 im. H. Jordana "Jordanówka"

Warsztat Terapii Zajęciowej

ul. Tkacka 34/36, 90-156 Łódź, tel. (042) 678 93 23, tel./ fax (042) 678 13 72

e-mail: sosw3@interia.pl; kontakt@sosw3.pl

<http://www.sosw3.pl/oferta/wtz.html>

Spółdzielcze Zakłady Chemiczne "Mors"

ul. Telefoniczna 28, 91-728 Łódź, tel.(042) 679 10 69, 679 13 22

<http://www.mors.net.pl/?page=195&lang=pl>

Warsztat Terapii Zajęciowej

tel. (042) 678 85 00

Spółdzielnia Usług Techniczno-Handlowych i Wdrożeń "Orpel"

Warsztat Terapii Zajęciowej

ul. Lodowa 101, 93-232 Łódź, tel. centrala (042) 649 15 50, 253 15 50

e-mail: orpel@orpel.com.pl

<http://www.orpel.com.pl/>

Stowarzyszenie na Rzecz Osób Niepełnosprawnych "Pokój"

Warsztat Terapii Zajęciowej

ul. Sędziowska 8/ 10, 91-304 Łódź, tel./ fax (042) 654 56 78, tel. kom. 0 515 14 14 59

e-mail: wtzpokoj@wp.pl

<http://www.wtzpokoj.pl/index.php/wtz/>

**Towarzystwo Przyjaciół Dzieci
Oddział Dzielnicy Łódź-Bałuty**

ul. Hipoteczna 3/5, 91-334 Łódź, tel./ fax (042) 651 34 72
e-mail: tpd.baluty@wp.pl
<http://www.tpdbaluty.org.pl/>

Warsztat Terapii Zajęciowej

ul. Plantowa 7, 91-149 Łódź, tel. (042) 655 87 48
e-mail: wztztpd@poczta.onet.pl
<http://wztz.tpdbaluty.org.pl/>

Piotrków Trybunalski

Stowarzyszenie Koło Pomocy Dzieciom Niepełnosprawnym

Warsztat Terapii Zajęciowej

ul. Rycerska 16, 97-300 Piotrków Trybunalski, tel. (044) 649 76 37

Skierniewice

Stowarzyszenie Osób Niepełnosprawnych "Sprawni Inaczej"

Warsztat Terapii Zajęciowej

ul. Waryńskiego 14, 96-100 Skierniewice, tel./ fax (046) 833 39 08
e-mail: sonsi@kki.net.pl; sonsi@neostrada.pl

powiat bełchatowski

Towarzystwo Przyjaciół Dzieci Oddział Powiatowy w Bełchatowie

ul. Targowa 20a, 97-400 Bełchatów, tel. (044) 633 17 76

Warsztat Terapii Zajęciowej

tel./ fax (044) 632 19 93
e-mail: wzbelchatow02@wp.pl
<http://wztz-belchatow.nets.pl/>

powiat brzeziński

**Stowarzyszenie Rodziców i Opiekunów Dzieci Niepełnosprawnych
"Naszym Dzieciom"**

ul. Piłsudskiego 14, 95-060 Brzeziny, tel. (046) 874 25 62
e-mail: naszym_dzieciom@o2.pl
<http://naszymdzieciom.cba.pl/>

Warsztat Terapii Zajęciowej "Blisko Ciebie"

ul. Konstytucji 3 Maja 3/5, 95-060 Brzeziny, tel. (046) 874 10 02
e-mail: wztz_blisko_ciebie@wp.pl
<http://www.wztzbliskociebie.yoyo.pl/>

powiat kutnowski

**Polskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym
Koło nr 1 w Kutnie**

Warsztat Terapii Zajęciowej w Kutnie

ul. 29 Listopada 27, 99-300 Kutno, tel./fax (024) 253 34 27
e-mail: wztz@psouu.kutno.pl

Polskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym
Koło nr w Żychlinie
Warsztat Terapii Zajęciowej
ul. Dobrzelińska 6, 99-320 Żychlin, tel./fax (024) 285 37 77, 285 38 37

powiat łaski

Warsztat Terapii Zajęciowej w Łasku
(utworzony przy Miejsko-Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej w Łasku)
ul. Kościuszki 14, 98-100 Łask, tel. (043) 676 24 48
e-mail: wtz-lask@wtz-lask.pl
<http://www.wtz-lask.pl/index.html>

powiat łęczycki

Spółdzielnia Inwalidów "Tęcza" Zakład Pracy Chronionej
Warsztat Terapii Zajęciowej
ul. Lotnicza 2a, 99-100 Łęczyca, tel. (024) 721 27 20, tel./ fax (024) 721 25 21
e-mail: tecza@fr.pl; zbyt@tecza.fr.pl
<http://tecza.fr.pl/>, http://tecza.fr.pl/gora/wtz/wtz_2.html

powiat łowicki

Caritas Diecezji Łowickiej
ul. Stary Rynek 20, 99-400 Łowicz, tel./ fax (046) 837 64 56
e-mail: lowicz@caritas.pl
<http://www.diecezja.lowicz.pl/caritas/>
Warsztat Terapii Zajęciowej
Urzeczce 22, 99-440 Zduny, tel. (046) 839 10 33

Stowarzyszenie Osób Niepełnosprawnych "Tacy Sami" w Łowiczu
Warsztat Terapii Zajęciowej
Parma 37, 99-400 Łowicz, tel./ fax (046) 838 67 98
e-mail: wtz-parma@wp.pl
<http://www.wtz-parma.bolimow.net/>

powiat łódzki wschodni

Stowarzyszenie na Rzecz Osób Niepełnosprawnych "Razem"
Warsztat Terapii Zajęciowej
ul. Pomorska 5, 95-040 Koluszki, tel. (044) 714 19 20
e-mail: wtz@tlen.pl
<http://wtzkoluszki.prv.pl/>

powiat opoczyński

Stowarzyszenie Rodziców i Opiekunów Osób Niepełnosprawnych
Warsztat Terapii Zajęciowej
ul. Kopernika 3, 26-300 Opoczno, tel. / fax (044) 755 30 33
e-mail: wtz_opoczno@wp.pl
<http://www.wtzopoczno.pl/>

Urząd Miasta i Gminy Drzewica

ul. Staszica 22, 26-340 Drzewica, tel. (048) 375 60 91, fax (048) 375 66 41
e-mail: ugm@drzewica.pl
<http://www.drzewica.pl/portal.php?aid=12084177914806fdffe4742>

Warsztat Terapii Zajęciowej

ul. Braci Kobyłańskich 26, 26-340 Drzewica, tel./ fax (048) 375 64 19
e-mail: wtz@drzewica.pl
<http://www.wtz.zafriko.pl/>

powiat pabianicki

Miejskie Centrum Pomocy Społecznej w Pabianicach

ul. Cicha 43, 95-200 Pabianice, tel. (042) 213 89 35, 215 88 94, 213 92 27
e-mail: mcpspab@wp.pl
<http://www.mcps.w8w.pl/>

Warsztat Terapii Zajęciowej

ul. Jana Pawła II 68, 95-200 Pabianice, tel./ fax (042) 213 91 00

Spółdzielnia Inwalidów "Zgoda" Zakład Pracy Chronionej

ul. 8-go Marca 1, 95-050 Konstancin Łódzki, tel. (042) 211 11 62, 211 11 78, 211 11 94
tel. kom. 0 603 429 869, fax (042) 211 16 42
e-mail: office@zgoda.pl
<http://www.zgoda.pl/>

Warsztat Terapii Zajęciowej

tel. (042) 211 11 62 wew. 58, fax (042) 211 16 42
e-mail: office@zgoda.pl
<http://www.wtzzgoda.org/index.php>

powiat piotrkowski

Stowarzyszenie Koło Pomocy Dzieciom Niepełnosprawnym

ul. Rycerska 16, 97-300 Piotrków Trybunalski, tel. (044) 649 76 37

Warsztat Terapii Zajęciowej w Sulejowie

ul. Kubusia Puchatka 1, 97-330 Sulejów, tel. (044) 733 60 70
e-mail: wtz@wtzsulejow.pl
<http://www.wtzsulejow.pl/>

powiat poddębicki

Stowarzyszenie Gospodarczo Edukacyjne

ul. Sienkiewicza 31, 99-200 Poddębice, tel. (043) 678 46 57

Warsztat Terapii Zajęciowej

ul. Polna 36, tel. (044) 678 84 33
e-mail: wtzpoddebice@o2.pl
<http://wtzpoddebice.prv.pl/>

powiat radomszczański

Chrześcijańskie Stowarzyszenie Dobroczyne - Oddział Terenowy w Radomsku

Warsztat Terapii Zajęciowej

ul. Kopiec 17, 97-500 Radomsko, tel. (044) 738 18 16
e-mail: zbor@radomsko.kz.pl
<http://www.chsd.pl/index.php?p=8&id=10>

powiat rawski

Samorządowe Stowarzyszenie Rozwoju Ziemi Rawskiej

Plac Wolności 1, 96-200 Rawa Mazowiecka, tel./ fax (046) 814 46 31

<http://ziemiarawska.eu/>

Warsztat Terapii Zajęciowej

ul. Miła 2, 96-200 Rawa Mazowiecka, tel. (046)814 06 25, tel. kom. 0 664 477 095

e-mail: wzrawa@op.pl

<http://ziemiarawska.eu/warsztat-terapii-zajeciowej/>

powiat sieradzki

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej

ul. Polna 5, 98-200 Sieradz, tel./ fax (043) 651 14 02

e-mail: mops@sieradz.home.pl

<http://www.mopssieradz.pl/>

Warsztat Terapii Zajęciowej

ul. Polna 18/20, 98-200 Sieradz, tel. (043) 822 48 17

powiat tomaszowski

Stowarzyszenie Osób Niepełnosprawnych "Pomocna Dłoń"

ul. Parkowa 3, 97-319 Będków, tel. (044) 719 73 18, fax (044) 719 71 20

e-mail: pomocna-dlon@tlen.pl

Warsztat Terapii Zajęciowej

Rudnik 10, 97-319 Będków, tel. (044) 719 71 20

Stowarzyszenie Rodzin Dzieci i Osób Niepełnosprawnych

ul. Farbiarska 20, 97-200 Tomaszów Mazowiecki, tel. (044) 723 68 63,

tel. kom. 0 603 246 245, fax (044) 725 93 91

Warsztat Terapii Zajęciowej

tel./ fax (044) 724 70 84

e-mail: wzfarbiarska-tm@wp.pl

<http://www.wtz-tm.pl/>

Warsztat Terapii Zajęciowej

ul. Polna 56a, 97-200 Tomaszów Mazowiecki, tel. (044) 724 67 54

powiat wieluński

Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej

ul. Okólna 7, 98-300 Wieluń, tel. (043) 843 43 22, 843 12 05, 843 12 06,

fax (043) 843 43 22

e-mail: mgops_wielun@post.pl

<http://bip-mgops.um.wielun.pl/>

Warsztat Terapii Zajęciowej

Olewin 92, 98-300 Wieluń, tel./fax (43) 842-89-22

e-mail: mgops-wielun@neostrada.pl

powiat wieruszowski

Towarzystwo Przyjaciół Dzieci Oddział Miejski w Wieruszowie

Warsztat Terapii Zajęciowej

ul. Sportowa 7, 98-400 Wieruszów, tel./ fax (062) 784 25 35

e-mail: wuteze@free.ngo.pl

powiat zduńskowolski

Produkcyjno-Handlowa Spółdzielnia Inwalidów "Bonex"

Przetwórstwo Tworzyw Sztucznych

ul. Szpitalna 4, 98-220 Zduńska Wola, tel. (043) 823 27 66, fax (043) 823 48 93

Warsztat Terapii Zajęciowej

ul. Zielona 5, 98-220 Zduńska Wola, tel. (043) 823 48 93

powiat zgierski

Dom Pomocy Społecznej

Warsztat Terapii Zajęciowej

Rąbień 59, 95-070 Aleksandrów Łódzki, tel. (042) 712 19 80

e-mail: wtzrobien@wp.pl

Polskie Stowarzyszenie Ludzi Cierpiących na Padaczkę

ul. Kościuszki 31, 95-035 Ozorków, tel. (042) 277 17 73

<http://pslcnp.pl/>

Warsztat Terapii Zajęciowej

http://pslcnp.pl/?page_id=13

Polskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym

Koło w Aleksandrowie Łódzkim

Warsztat Terapii Zajęciowej

ul. 1 Maja 43/ 47, 95-070 Aleksandrów Łódzki, tel./ fax (042) 712 16 17,

tel. (042) 276 39 06,

<http://josjas.w.interia.pl/>

Polskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym

Koło w Zgierzu

ul. Długa 62, 95-100 Zgierz, tel./ fax (042) 717 47 11, 716 10 94

e-mail: psouu@miasto.zgierz.pl

www.psouu.miasto.zgierz.pl

Warsztat Terapii Zajęciowej w Zgierzu

ul. Cezaka 12 i ul. Długa 62, 95-100 Zgierz, tel. (042) 716 68 87, fax (042) 717 47 11

<http://www.psouu.miasto.zgierz.pl/wtz.htm>

- **Gdzie szukać informacji?** ► Informacje dot. Warsztatów Terapii Zajęciowej w Twojej gminie, powiecie można znaleźć w Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie lub Ośrodku Pomocy Społecznej

■ ZAKŁAD AKTYWNOŚCI ZAWODOWEJ

W zakładzie aktywności zawodowej (ZAZ) zatrudnia się osoby niepełnosprawne z umiarkowanym i znacznym stopniem niepełnosprawności. Są to także miejsca, w których można uzyskać informacje o możliwościach wsparcia, świadczeniach, instytucjach, do których można zwrócić się o pomoc. Zakład aktywności może być utworzony przez gminę, powiat, fundację, stowarzyszenie.

*Podstawa prawna:
Ustawa z dn. 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej
oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz.U.2011.127.721 j.t.),
Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dn. 14 grudnia 2007 r.
w sprawie zakładów aktywności zawodowej (Dz. U. z 2007 r., nr 242, poz. 1776).*

Lista Zakładów Aktywności Zawodowej znajduje się na stronie internetowej Łódzkiego Urzędu Wojewódzkiego <http://www.pomoc.lodzkie.eu/page/index.php?str=623>

Łódź

Zakład Aktywności Zawodowej Caritas Archidiecezji Łódzkiej

ul. Gogoła 12, 92-513 Łódź, tel./ fax (042) 673 05 35
e-mail: zaz@zaz.com.pl
<http://www.zaz.com.pl/>

Zakład Aktywności Zawodowej „Dobry Start”

Towarzystwa Przyjaciół Niepełnosprawnych

ul. Krawiecka 10abc, 91-836 Łódź, tel. (42) 655 14 07, 616 06 20
e-mail: isniegula@tpn.org.pl
http://www.tpn.org.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=141&Itemid=33

Zakład Aktywności Zawodowej „Zdrowa Kuchnia”

Towarzystwa Przyjaciół Niepełnosprawnych

ul. Krawiecka 10abc, 91-836 Łódź, tel. (42) 717 91 67 wew. 152
e-mail: zdrowakuchnia@tpn.org.pl
http://www.tpn.org.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=141&Itemid=33

VIII. DZIAŁALNOŚĆ ORGANIZACJI POZARZĄDOWYCH

W odpowiedzi na niezaspokojone potrzeby w zakresie pomocy osobom z autyzmem i ich rodzinom, powstają organizacje pozarządowe (fundacje, stowarzyszenia). Bardzo często zakładają je rodzice dzieci czy młodych osób z autyzmem lub profesjonaliści. Stowarzyszenia i fundacje utrzymują się m.in. z pieniędzy przekazywanych przez grantodawców – realizują projekty, w ramach których okresowo podejmowane są różnorodne działania (np. zajęcia dla dzieci, grupy wsparcia, poradnictwo prowadzone przez okres 12 miesięcy).

Organizacje prowadzą często grupy wsparcia, grupy samopomocowe, zajęcia specjalistyczne dla osób z autyzmem. Są to także miejsca, w których można uzyskać informacje o możliwościach wsparcia, świadczeniach, instytucjach gdzie można zwrócić się o pomoc.

■ Spis organizacji w województwie łódzkim

Łódź

- **Fundacja na Rzecz Rozwoju Społecznego i Przeciwdziałania Wykluczeniu Społecznemu Jednostek i Grup NAVICULA**

ul. Krzysztofa Cedry 2, 91-129 Łódź, tel. (042) 611 83 45
e-mail: navicula@life.pl, fundacja@navicula.pl
<http://www.navicula.pl/>

- **Fundacja Jaś i Małgosia (JiM)**

ul. Tatrzańska 105, 93-279 Łódź, tel./ fax (042) 643 46 70
e-mail: pomoc@jasmalgosia.pl
<http://www.jim.org/>

Fundacja prowadzi:

NZOZ Fundacji Jaś i Małgosia

Poradnia dla Osób z Autyzmem

Oddział Dzienny Psychiatryczno-Rehabilitacyjny

Centrum Terapii i Edukacji Fundacji Jaś i Małgosia:

e-mail: terapia@jim.org

Klinika JiM

Oddział Żłobkowy

Przedszkole JiM dla dzieci z autyzmem

Szkoła Podstawowa Specjalna JiM

Gimnazjum Specjalne JiM

Szkoła Przystosowująca do Pracy JiM

Warsztat Terapii Zajęciowej

Teatr BEZ KURTYNY

• **Fundacja Pomocy Dzieciom „Kolorowy Świat”**

ul. Żabia 10/12, 91-457 Łódź, tel. (42) 640 67 05, tel./ fax (42) 640 67 06,
tel. kom. 0 508 272 970
e-mail: biuro@kolorowyswiat.org
<http://www.kolorowyswiat.org/>

Fundacja prowadzi:

***NZOZ Dzienny Oddział Rehabilitacyjny dla Dzieci z Zaburzeniami
Wieku Rozwojowego „Kolorowy Ośrodek”***

tel. (042) 640 67 03, 640 67 05
e-mail: k.gielzecka@kolorowyswiat.org
http://www.kolorowyswiat.org/pl/Kolorowy_Osrodek

„Kolorowe Przedszkole”

tel. (042) 640 67 03, fax (042) 640 67 06
e-mail: b.szymczak@kolorowyswiat.org
http://www.kolorowyswiat.org/pl/Kolorowe_przedszkole

“Kolorowa Szkoła”

tel. (042) 640 67 03, 640 67 09, fax (042) 640 67 06
e-mail: b.szymczak@kolorowyswiat.org
http://www.kolorowyswiat.org/pl/Kolorowa_Szkola

• **"Fundacja Rodzin i Terapeutów Autyzm bez granic"**

ul. Serdeczna 5 lok.14 , 93-323 Łódź
e-mail: info@autyzm.lodz.pl
<http://www.autyzm.lodz.pl/>

• **Fundacja Zrozumieć Autyzm**

al. 1 Maja 45/8, 90-740 Łódź, tel. kom. 0 509 576 499, 0 793 044 711
e-mail: info@zrozumiecautyzm.pl
<http://zrozumiecautyzm.pl/>

Fundacja prowadzi:

***Centrum Terapii Niedyrektywnej
Punkt terapeutyczny***

ul. 1 Maja 19, 90-740 Łódź

- **Krajowe Towarzystwo Autyzmu Oddział w Łodzi**

ul. Chocianowicka 198, 93-460 Łódź, tel. (042) 680 21 00, fax (042) 680 21 01
e-mail: navicula@life.pl
<http://www.navicula.pl/>

NAVICULA - Centrum Diagnostyki i Terapii Autyzmu

ul. Chocianowicka 198, 93-460 Łódź, tel. (042) 680 21 00, fax (042) 680 21 01
ul. Krzysztofa Cedry 2, 91-129 Łódź, tel. (042) 611 83 45
e-mail: navicula@life.pl
<http://www.navicula.pl/>

W ramach NAVICULA - Centrum zostały utworzone:

NZOZ Poradnia Leczenia Autyzmu

NZOZ Poradnia Zaburzeń Rozwoju

Ośrodek Terapeutyczno-Edukacyjny dla Dzieci i Młodzieży z Autyzmem

Specjalna Szkoła Podstawowa

Gimnazjum Specjalne

Szkoła Przystosowująca do Pracy

Internat

Przedszkole Specjalne dla Dzieci z Autyzmem

ul. Krzysztofa Cedry 2, 91-129 Łódź, tel. (042) 611 83 45
e-mail: navicula@life.pl
<http://www.navicula.pl/>

Środowiskowy Dom Samopomocy

ul. Chocianowicka 198, 93-460 Łódź, tel. (042) 680 21 00, fax (042) 680 21 01
e-mail: navicula@life.pl
<http://www.navicula.pl/>

Skierniewice

- **Stowarzyszenie Rodziców i Opiekunów Dzieci Niepełnosprawnych "Wspólna Troska"**

ul. Stefana Batorego 64H, 96-100 Skierniewice, tel. 504 076 640
e-mail: biuro@wspolnatroska.pl
<http://wspolnatroska.pl/>

Stowarzyszenie prowadzi:

Ośrodek Opiekuńczo-Rehabilitacyjny dla Dzieci Niepełnosprawnych

NZOZ Poradnia dla Osób z Autyzmem Dziecięcym

tel. 501 664 266

e-mail: osrodek_dzieci_wp.pl; biuro@wspolnatroska.pl

Ośrodek Rewalidacyjno-Wychowawczy

Biuro Porad Obywatelskich

e-mail: biuro@bpo-skierniewice.pl

Centrum Wolontariatu

Piotrków Trybunalski

- **Stowarzyszenie Przyjaciół Dzieci i Młodzieży Niepełnosprawnej „SZANSA”**
ul. Wysoka 21, 97-300 Piotrków Trybunalski, tel./ fax (44) 645 96 40,
tel. kom. 507 014 165
e-mail: kontakt@centrumszansa.pl
www.centrumszansa.pl

Stowarzyszenie prowadzi:

Centrum Edukacyjno-Rehabilitacyjne „SZANSA”

e-mail: kontakt@centrumszansa.pl

NZOZ

Poradnia dla Osób z Autyzmem Dziecięcym

Poradnia Rehabilitacyjna

Dział (Pracownia) Fizjoterapii

Ośrodek Rehabilitacji Diennej dla Dzieci

Poradnia Logopedyczna

**Niepubliczne Specjalne Przedszkole dla Dzieci Niepełnosprawnych
„Słoneczko”**

Ośrodek Rewalidacyjno-Wychowawczy

Zgierz

- **Polskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym
Koło w Zgierzu**
ul. Długa 62, 95-100 Zgierz, tel./ fax (042) 717 47 11, 716 10 94
e-mail: psouu@miasto.zgierz.pl
www.psouu.miasto.zgierz.pl

Stowarzyszenie prowadzi:

Ośrodek Wczesnej Interwencji (OWI)

<http://www.psouu.miasto.zgierz.pl/owi.htm>

Poradnia Zdrowia Psychicznego dla Dzieci

Poradnia dla dzieci z zaburzeniami rozwoju i wadami rozwojowymi

Poradnia rehabilitacyjna dla Dzieci

Warsztat Terapii Zajęciowej w Zgierzu

ul. Cezaka 12 i ul. Długa 62, 95-100 Zgierz, tel. (042) 716 68 87,

fax (042) 717 47 11

<http://www.psouu.miasto.zgierz.pl/wtz.htm>

Zespół Terapeutyczno-Rehabilitacyjny Aktywności Społecznej

ul. Długa 62, 95-100 Zgierz, tel. (042) 716 10 94

<http://www.psouu.miasto.zgierz.pl/ztras.htm>

**Więcej informacji na temat świadczeń i uprawnień dla osób z autyzmem i ich rodzin
mogą Państwo uzyskać**

w Ośrodku Informacyjno-Prawnym Fundacji SYNAPSIS

ul. Ondraszka 3, 02-085 Warszawa, tel. (022) 825 01 34

e-mail: poradnictwo@synapsis.org.pl

www.synapsis.org.pl

Skargi na łamanie praw dziecka przyjmuje:

Biuro Rzecznika Praw Dziecka

ul. Przemysłowa 30/32

00-450 Warszawa

tel. (022) 583 66 00, 800 12 12 12

fax (022) 583 66 96

e-mail: rpd@brpd.gov.pl

<http://www.brpd.gov.pl/>

Biuro jest czynne od poniedziałku do piątku w godzinach 08.15 - 16.15